

ศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

เมษายน 2546

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยทักษิณ

ISBN 974 – 451 – 449 - 3

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย

จากทบวงมหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์
ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยทักษิณได้

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.วีระชัย เสมากักดี)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์)

คณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.วีระชัย เสมากักดี)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ ดร.อาคม วัชโรสง)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ ดร.จรัส อติวิทยากรณ์)

มหาวิทยาลัยทักษิณ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

..... ประธานอนุกรรมการบัณฑิตศึกษา

(อาจารย์ ดร.ฉันทส ทองช่วย)

วันที่ เดือน พ.ศ.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ ด้วยความกรุณาช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแนะนำอย่างดียิ่ง จากอาจารย์ ดร.วีระชัย เสมากักดี ประธานกรรมการที่ปรึกษา และอาจารย์ ดร.ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์ กรรมการที่ปรึกษา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์อนันต์ ประศาสน์กุล อาจารย์ ดร.อาคม วัดโสง อาจารย์ ดร.โสภาค วิริโยธิน อาจารย์ ดร.พรทิพย์ เสมากักดี อาจารย์ ดร.จรัส อติวิทยากรณ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์นรา บุณรัช ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ แนวคิด วิธีการ และประสบการณ์ ตลอดระยะเวลาของการศึกษา อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยทักษิณ ที่ได้สนับสนุนทุนในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ คุณชินภัทร สุวรรณวงศ์ ผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศน์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3 คุณสุรช ร่มวรรณ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด สุราษฎร์ธานี และคุณสุเทพ เทโปลาการ ผู้อำนวยการโรงเรียนนาขาดวิทยาการ จังหวัดพัทลุง ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ แนะนำ ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ ออกหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอขอบพระคุณ ผู้บริหาร ข้าราชการครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์ ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ ท่านผู้อำนวยการสำราญ เพื่อกอง ผู้อำนวยการโรงเรียนประจักษ์พิทยาคม ที่ให้การสนับสนุนให้ได้ศึกษาต่อจนประสบความสำเร็จ

สุดท้าย ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อวินัย วิโนทพรรษ์ คุณแม่นาฎยา วิโนทพรรษ์ คุณพ่อลั่น แก้วมณี คุณแม่เชียน แก้วมณี ที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจในการศึกษาตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอขอบพระคุณ คุณเคโซ แก้วมณี อดีตผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา จังหวัดสงขลาที่ได้อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือในการเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดจนเป็นกำลังใจและให้การสนับสนุน จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยดี

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแด่บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

วรุณยุพา วิโนทพรรษ์

สารบัญ

บทที่

หน้า

1. บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	6
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	6
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
การบริหารการศึกษา.....	9
การบริหารโรงเรียน.....	10
การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	10
การปฏิรูปการศึกษา.....	11
การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.....	14
นโยบายกรมสามัญศึกษาปีงบประมาณ 2545.....	22
ยุทธศาสตร์การปรับปรุงโครงสร้างเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ.....	24
ความคาดหวังของกรมสามัญศึกษาที่มีต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.....	25
โครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.....	27
ความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ปีงบประมาณ 2544.....	29
หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของกรมสามัญศึกษา.....	31
การมีส่วนร่วม.....	31
การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา.....	42

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
งานวิจัยในประเทศ.....	47
งานวิจัยต่างประเทศ.....	51
3. วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	54
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	54
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	55
วิธีสร้างเครื่องมือ.....	55
วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล.....	56
วิธีจัดกระทำกับข้อมูล.....	57
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
5. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	71
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	71
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	71
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
อภิปรายผล.....	74
ข้อเสนอแนะ.....	82
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป.....	82
บรรณานุกรม.....	83

บทที่	หน้า
ภาคผนวก.....	92
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์.....	93
ภาคผนวก ข แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์.....	99
ภาคผนวก ค ตาราง 7.....	115
ภาคผนวก ง บันทึกผลการสัมภาษณ์.....	121
ภาคผนวก จ รายชื่อกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์.....	142
บทคัดย่อ.....	144
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	149

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	54
2	ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถาม.....	60
3	สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	61
4	ระดับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหาร และการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามการรับรู้ของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	62
5	เปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่อง การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน ตามตัวแปรตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	63
6	ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่อง การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน.....	64
7	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) รายข้อ ระดับการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เข้าร่วม โครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ระหว่างครูกับคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน.....	116

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในช่วงปี ค.ศ. 1960 และ ค.ศ. 1970 ประเทศต่าง ๆ ในโลก ได้พยายามที่จะเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาโดยใช้นวัตกรรมต่าง ๆ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1980 ภาคอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจ มีการพัฒนาการบริหารแนวใหม่จนประสบความสำเร็จ ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเริ่มตระหนักว่า สามารถนำแนวการบริหารแนวใหม่ของภาคอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจ มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาได้เช่นกัน ในระยะนั้นจึงเกิดความเคลื่อนไหวมากมาย สถานศึกษาจำนวนมากเริ่มให้ความสนใจ และได้ปฏิรูปโครงสร้างและรูปแบบการบริหารภายในสถานศึกษา ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในสถานศึกษา พัฒนาภาวะผู้นำ วางแผนงบประมาณด้วยตนเอง เน้นความเป็นอิสระในการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษา มุ่งเน้นการกระจายอำนาจจากหน่วยงานกลางไปสู่สถานศึกษา ให้เป็นผู้รับผิดชอบกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร การรับนักเรียน เป็นต้น (เสาวนิตย์ ชัยมุสิก, 2544 : ไม่มีเลขหน้า) การปรับระบบโครงสร้างองค์กรและระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาโดยแยกหน่วยงานด้านนโยบายออกจากหน่วยงานด้านปฏิบัติ และมีการกระจายอำนาจลงสู่เขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544 : 4) นอกจากนี้การกระจายอำนาจการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไปสู่สถานศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษาเข้มแข็ง มีความคล่องตัวในการจัดการศึกษาได้หลากหลายสนองความแตกต่างของบุคคลและชุมชน สถานศึกษาเป็นหน่วยที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอน ถ้าสถานศึกษาเข้มแข็งย่อมจัดการศึกษาที่ได้คุณภาพส่งผลดีต่อผู้เรียน (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544 : 159) การมีสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการบริหารดังกล่าวกระจายครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศ จะเป็นปัจจัยหลักทำให้ความเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาและสังคมไทยเกิดขึ้นเป็นจริงได้ในระยะเวลาที่รวดเร็ว (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544 : 24 – 25)

แนวทางการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา เพื่อกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมุ่งหวังให้

การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ปรากฏชัดเจนตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ระบุว่า “ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง..” การกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาในการปฏิรูประบบบริหารการศึกษานั้น มุ่งกระจายอำนาจการตัดสินใจไปให้ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ได้มีส่วนร่วมกันตัดสินใจในการจัดการศึกษาให้มากที่สุด เป็นแนวคิดในการบริหารในลักษณะที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management หรือSBM) (อุทัย บุญประเสริฐ. 2543 : 1 - 4)

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management หรือ SBM)เป็นรูปแบบการบริหารที่มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาไปจากส่วนกลาง หรือจากเขตการศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรงให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารโรงเรียนในแบบเบ็ดเสร็จ มีอิสระ และมีความคล่องตัว ในการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านการเงิน ด้านการบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป สิ่งสำคัญในกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนแนวนี้ คือ ระบบการทำงานแบบมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงร่วมกันบริหารโรงเรียน ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน หรือตอบสนองและเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มากที่สุด (อุทัย บุญประเสริฐ. 2543 : 1) ซึ่งรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนี้ ได้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้กำหนดการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2538 กำหนดให้ดำเนินการปฏิรูปในสี่ด้าน คือ ปฏิรูปสถานศึกษา ปฏิรูปครู ปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอน ปฏิรูประบบบริหารการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538) และยึดถือแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ สี่ประการ ได้แก่ หนึ่ง ยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจ (School-Based Decision Making) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้โรงเรียนมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเอง โดยยึดประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ สอง การมีส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำ (Participation and Collaboration) การศึกษาเป็นเรื่องของสาธารณชน มิใช่การรับผิดชอบของใครแต่ฝ่ายเดียวอีกต่อไป สาม การกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้อยู่ใกล้ชิดเด็กได้แก่โรงเรียน ผู้บริหาร ครู และชุมชน เป็นความเชื่อที่ว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการศึกษาหรืออยู่ใกล้ชิดเด็กจะสามารถจัดการศึกษาได้ดีที่สุด ตรงตามความต้องการของผู้เรียนและชุมชน อำนาจการตัดสินใจควรอยู่ในระดับปฏิบัติ คือ สถานศึกษา และ สี่ การกึ่งที่

ตรวจสอบได้ (Accountability) ต้องมีการกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบและภารกิจของผู้บริหาร ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา และชุมชนอย่างชัดเจน และภารกิจเหล่านี้จะต้องสามารถตรวจสอบความสำเร็จได้ เพื่อเป็นหลักประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539)

ในส่วนของกรมสามัญศึกษา ได้มีความคาดหวังต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดว่า เมื่อทุกโรงเรียนในสังกัดดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานแล้ว จะต้องเกิดผลที่ตามมา คือ คุณภาพผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และชุมชน ที่ส่งผลต่อ คุณภาพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียน และ แผนปฏิบัติการที่มีคุณภาพ ตลอดจนรายงานการประเมินตนเองที่แสดงว่า คุณภาพของนักเรียนเกิด จากกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนที่มีคุณภาพ (กรมสามัญศึกษา, 2544 : 41 – 42) จึงได้กำหนดไว้ในนโยบายปีงบประมาณ 2545 เพื่อเป็นกรอบให้หน่วยงานใน สังกัดใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่ห้า การปรับปรุงโครงสร้างเพื่อ รองรับการกระจายอำนาจ ด้วยการเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างและระบบบริหารการศึกษาเพื่อ รองรับการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยกำหนดเป้าหมายประการหนึ่งไว้ว่า โรงเรียนทุกโรงได้รับการเตรียม ความพร้อมให้รู้เรื่องการบริหารแบบกระจายอำนาจโดยมีโรงเรียนเป็นฐาน โดยใช้มาตรการ เตรียมความพร้อมให้กับโรงเรียนเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ ตามรูปแบบการบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน (กรมสามัญศึกษา, 2545 : 7 – 8)

แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งความคาดหวังและนโยบาย ของกรมสามัญศึกษาดังกล่าว เมื่อพิจารณาประกอบกับสาระตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ระบุให้กระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหาร ทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงนี้ แม้ว่าจะสอดคล้องกับหลักการและแนวความคิด การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือเป็นศูนย์กลางของการบริหารโรงเรียน แต่ระบบการบริหาร การจัดการศึกษาในระดับโรงเรียนหรือสถานศึกษาในประเทศไทย เป็นระบบที่รวมอำนาจเข้าสู่ ศูนย์กลาง ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อน งานด้านนโยบายไม่มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ทั้งยังไม่มี ความเชื่อมโยงกับท้องถิ่นและชุมชน (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544 : 2 – 3) จรุง รัตตะมาน (2527 : 24) ได้ศึกษาเรื่องการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการตามแผน

พัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 4 ศึกษาเฉพาะกรณีการบริหารการศึกษาของกรมสามัญศึกษา พบว่า การบริหารงานของกรมสามัญศึกษาใช้รูปแบบการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ประกอบกับยังมีปัญหาและอุปสรรคซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการ ทั้งยังไม่เป็นผลดีกับคุณภาพการศึกษาด้วย ได้แก่ ปัญหาการรวมอำนาจสู่ส่วนกลาง สถานศึกษาไม่มีอำนาจในการบริหารตนเองทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ และบุคลากร และจะถูกควบคุม ตรวจสอบ และบังคับบัญชาโดยส่วนกลางในทุก ๆ เรื่อง (รุ่ง แก้วแดง, 2542 : 245 – 249) ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของครู-อาจารย์ ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหาร และการจัดการศึกษา ปัญหาคุณภาพของการจัดการศึกษาโดยรวมค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอน ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนซึ่งหลากหลายได้ การวัดและประเมินผลเน้นที่การวัดความรู้ความจำ มากกว่าการวัดความรู้ความสามารถที่เกิดจากการปฏิบัติจริง ปัญหาเกี่ยวกับครูและบุคลากรทางการศึกษา บางส่วนยังขาดความรู้ความสามารถ และทักษะในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนขาดจิตสำนึกและวิญญาณของความเป็นครู ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ และปัญหาความเข้าใจผิดในบทบาทหน้าที่การจัดการศึกษา ที่เคยให้ความสำคัญกับสถานศึกษามากกว่าผู้ปกครองและชุมชน (กรมสามัญศึกษา, 2544 : 10)

เนื่องจากการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ได้ถูกกำหนดไว้ในนโยบายกรมสามัญศึกษา ปีงบประมาณ 2545 (กรมสามัญศึกษา, 2545 : 7 – 8) ดังนั้นทุกโรงเรียนจึงต้องรับนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แต่เนื่องจากการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นเรื่องใหม่ในวงการบริหารการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งการบริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีที่มาและวัฒนธรรมในการบริหารในระบบราชการ เคยชินกับการบริหารจากส่วนกลางหรือรอรับคำสั่งและแนวทางจากส่วนกลางเป็นหลัก (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543 : 3 – 4) นอกจากนั้นก็ยังมีความมีปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการนำการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ในโรงเรียน ได้แก่ ปัญหาเรื่องเวลา เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ทำให้บุคลากรต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากเวลาทำงานปกติในแต่ละวัน ปัญหาความคาดหวัง โรงเรียนส่วนใหญ่จะกระตือรือร้นในการจัดทำโครงการ และดำเนินการเปลี่ยนแปลงเรื่องต่าง ๆ ในช่วง 2 ปีแรก เมื่อไม่ปรากฏผลสำเร็จรวดเร็วดังที่หวังทำให้เกิดความท้อแท้ ปัญหาคณะกรรมการสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนน้อยมาก และไม่มีความชัดเจนในบทบาทของตนเอง ปัญหาความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการและการปฏิบัติของครู เช่น ครูต้องการมีอำนาจตัดสินใจเรื่องหลักสูตรและการเรียนการสอน แต่เขตการศึกษาที่ไม่ได้มอบอำนาจให้

โรงเรียนดำเนินการอย่างแท้จริง และโรงเรียนบางแห่งก็ถูกกำหนดให้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมาใช้ในการบริหารโรงเรียน โดยไม่ได้เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของครู ทำให้เกิดปัญหาตั้งแต่เริ่มต้นนโยบายไปปฏิบัติ และปัญหาบางโรงเรียนไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องที่เป็นหัวใจของโรงเรียน คือ เรื่องการจัดการเรียนการสอนและผลการเรียนของนักเรียน แต่จะเน้นในเรื่องกิจกรรมพิเศษ (อุทัย บุญประเสริฐ. 2543 : 90 – 93)

สำหรับการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 45 โรงเรียน และได้รับการคัดเลือกจากกรมสามัญศึกษาให้เป็นโรงเรียนนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจำนวน 7 โรงเรียน จาก 7 สหวิทยาเขต ได้แก่ โรงเรียนพระแสงวิทยา โรงเรียนคีรีรัฐวิทยาคม โรงเรียนเวียงสระ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โรงเรียนพรพิพิทยาคม โรงเรียนสุราษฎร์ธานี 2 และโรงเรียนดอนสักผดุงวิทย์ (สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี. 2545 : ไม่มีเลขหน้า) ก็น่าจะประสบปัญหาดังกล่าวเช่นเดียวกัน เนื่องจากรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานยังไม่มีรูปแบบสำเร็จรูป แต่เป็นรูปแบบที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และปรับปรุงแก้ไขพัฒนาอย่างต่อเนื่องของผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียน โดยเฉพาะผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และคณะกรรมการสถานศึกษา (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 6) ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้ปฏิบัติการสอนอยู่ในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีหน้าที่เกี่ยวข้องและต้องสัมผัสโดยตรงกับนโยบายการปรับปรุงโครงสร้างเพื่อรองรับการกระจายอำนาจของกรมสามัญศึกษา จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ได้ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ระหว่างครูกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อประมวลข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามหลักการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของกรมสามัญศึกษา คือ หลักการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และหลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 27)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วย ครู จำนวน 316 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 98 คน กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608) ได้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครู จำนวน 174 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 78 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ (independent variable) คือ ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

3.1.1 ครู

3.1.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 ตัวแปรตาม(dependent variable) คือ การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของกรมสามัญศึกษา คือ หลักการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และหลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 27)

สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า

การรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง การปฏิบัติงานบริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและหลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามการรับรู้ของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การรับรู้ หมายถึง ระดับความชัดเจนในความเข้าใจ ของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารจัดการตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว ในสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนาร่องการบริหาร และการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

4. สถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษา ระดับ ม.ต้น ม.ปลาย ระดับใดระดับหนึ่ง หรือทั้งสองระดับ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่เข้าร่วมโครงการนาร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จำนวน 7 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสุราษฎร์ธานี 2 โรงเรียนคอนสตันคองวิทช์ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โรงเรียนศิริรัฐวิทยาคม โรงเรียนพรุพิพิทยาคม โรงเรียนเวียงสระ และโรงเรียนพระแสงวิทยา

5. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน มีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษาเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป ในลักษณะการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมปรับปรุงแก้ไขพัฒนา

6. หลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา หมายถึง การกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป ไปยัง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน

7. ครู หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนาร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

8. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้ง ให้ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนาร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทนี้ กล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามประเด็นต่อไปนี้ คือ การบริหารการศึกษา การบริหารโรงเรียน การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา การปฏิรูปการศึกษา การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน นโยบายกรมสามัญศึกษาปีงบประมาณ 2545 ยุทธศาสตร์การปรับปรุงโครงสร้างเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ ความคาดหวังของกรมสามัญศึกษาที่มีต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ปีงบประมาณ 2544 หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของกรมสามัญศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ

การบริหารการศึกษา

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2523 : 3) อธิบายว่า การบริหารการศึกษา คือ การดำเนินเกี่ยวกับการศึกษาโดยใช้คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการจัดการ เพื่อพัฒนานักศึกษาให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2529 : 1) ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ผู้บริหารการศึกษา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาร่วมกันกระทำ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เจริญเติบโตทุก ๆ ด้าน และในกระบวนการจัดกิจกรรมนั้น มีการใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ และวิธีการ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

กิตติมา ปรีดีดิลก (2532 : 4) มีความเห็นว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง ความพยายามที่จะจัดดำเนินการทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยมีผลผลิต คือ ผู้เรียนที่มีคุณภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง ความพยายามที่ผู้บริหารการศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ร่วมกันกระทำเพื่อพัฒนานักศึกษาให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในทุก ๆ ด้าน โดยมีการใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ และวิธีการ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การบริหารโรงเรียน

การบริหารโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมการบริหารการศึกษาอย่างหนึ่ง ที่ผู้บริหารการศึกษาในระดับโรงเรียนทำร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ตามความมุ่งหมายของหลักสูตร อันเป็นนโยบายที่รัฐกำหนดไว้ โดยมีการใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมมากที่สุด (ธีระวุฒิ ประทุมณพรัตน์. 2529 : 81) วิจิตร วรุตบงกูร และ สุพิชญา ชีระกุล (2523 : 3) อธิบายว่า การบริหารโรงเรียนเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจ ให้เกิดการพัฒนาทางด้านความรู้ความสามารถ เจตคติ ค่านิยม พฤติกรรม คุณธรรมต่าง ๆ และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สอดคล้องกับความเห็นของ สมบูรณ์ พรหมภาพ (2521 : 8) ที่กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน คือ การดำเนินการของกลุ่มบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียน ได้แก่ การบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคม ให้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 47) มีความเห็นว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการทุกอย่างในโรงเรียน ตั้งแต่เรื่องการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารอาคารสถานที่ การบริหารงานธุรการและการเงิน การบริหารงานกิจการนักเรียนและนักศึกษา และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และ ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2536 : 2) อธิบายว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การอำนวยความสะดวกเพื่อจัดการเรียนการสอน ซึ่งควรพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ควรคำนึงถึงความสะดวกที่ให้แก่ครูในด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ และบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้บริหารร่วมกับผู้เกี่ยวข้องดำเนินการเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจ ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียน โดยใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเพื่อให้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพและดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง การจัดและดำเนินการกิจกรรมให้การศึกษาแก่ผู้เยาว์ ซึ่งมีอายุระหว่าง 12 – 18 ปี การจัดและดำเนินการดังกล่าวต้องอาศัยอำนาจซึ่งกำหนดขึ้นตามกฎหมายประการหนึ่ง และอาศัยอำนาจวิชาการแห่งอาชีพประการหนึ่ง (อภิรมย์ ณ นคร และ

คณะ. 2521 : 3) กมล ชีโสภณ (2525 : 81) นิยามว่า การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของสังคม อันได้แก่ การให้บริการทางด้านการศึกษาแก่เด็กวัยรุ่นและผู้เกี่ยวข้องกับเด็กวัยรุ่น อันเป็นสมาชิกของสังคมนั้น ๆ ส่วน สุมนา พุ่มประพาพ (2537 : 1) อธิบายว่า การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาระหว่างระดับประถมศึกษากับอุดมศึกษา เพื่อมุ่งให้นักเรียนเลือกวิถีทางในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง สามารถมองเห็นภาพสะท้อนอนาคตของชาติ เพราะเป็นการศึกษาที่สามารถผลิตกำลังคนในระดับกลาง ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

สำหรับขอบข่ายของการบริหารโรงเรียนมัศึกษานั้น ลักษณะงานมีขอบเขตกว้างขวาง ซึ่งกรมสามัญศึกษา (2532 : 1) กำหนดขอบข่ายของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้หกงาน คือ การบริหารงานทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครองนักเรียน งานบริการ และงานความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน ส่วน นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2527 : 103) ได้กล่าวถึงงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกเป็นสี่ประเภท กล่าวคือ งานปรับปรุงโครงการศึกษาหรืองานบริหารวิชาการ งานสรรหาและพัฒนาบุคลากร การทำงานร่วมกับชุมชน และงานจัดการบริหารโรงเรียน วิจิตร ภักดีรัตน์ (2526 : 269) อธิบายว่า งานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วยงานหลักหกประการ คือ งานหลักสูตรและการสอน งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ งานงบประมาณและธุรการ งานประชาสัมพันธ์กับชุมชน ในขณะเดียวกัน เสรี ลาซโรจน์ (2531 : 101) ได้ให้ทัศนะว่า ภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ จะจัดโครงสร้างการบริหารงานออกเป็นสี่งาน คือ งานวิชาการ งานธุรการ งานปกครอง และงานบริการ

สรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาระหว่างประถมศึกษาและอุดมศึกษา เพื่อผลิตคนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะที่จะตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่ในหกภารกิจหลัก คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานปกครอง การบริหารงานบริการ การบริหารงานโรงเรียนกับชุมชน และการบริหารงานทั่วไป

การปฏิรูปการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ หมายถึง การปรับปรุงการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยการเลือกสรร เปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมแนวทางการดำเนินงานที่มีอยู่ด้วยความคาดหมายว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่เดิม ให้เบาบางลงหรือหมดไป

และสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายความเป็นเลิศทางการศึกษาในปี พ.ศ. 2550 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2539 ข : 59) วิชัย ตันศิริ (2542 : 11) กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษา เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบและเปลี่ยนวิถีทัศน์ของผู้ปฏิบัติและผู้นำทางการศึกษาอย่างเป็นขั้นตอน ให้สอดคล้องกับแนวคิดที่ถูกต้อง สิบปันนท์ เกตุทัต (2539 : 3) ได้เสนอความเห็นว่าการปฏิรูปการศึกษา จะต้องรื้อ ปรับระบบและกระบวนการศึกษา ตลอดจนโครงสร้างให้สอดคล้องกัน เพื่อให้ทุกคนในชุมชนและสังคมพึ่งตนเองได้ มีความมั่นใจและภูมิใจ มีศักดิ์ศรีเข้มแข็ง และร่วมมือกันบำเพ็ญประโยชน์ต่อประชาคมโลกได้ สุรัฐ ศิลปอนันต์ (2541 : 10) เสนอแนะว่า การปฏิรูปการศึกษา คือ การเปลี่ยนแปลงการศึกษาด้วยการรื้อและปรับปรุงครั้งใหญ่ทั้งระบบ ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์ (2542 : 11) สนับสนุนว่า การปฏิรูปการศึกษา เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งความคิดและการกระทำ หรือแนวทางในการปฏิบัติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการกระทำในทุกกระบวนย่อย ตั้งแต่ในห้องเรียน ในโรงเรียน จนไปถึงการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาทั้งระบบ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกันคือ การศึกษามีคุณภาพ ผู้เรียนมีคุณภาพและมาตรฐานสูงในระบบสากล วันชัย ดนัยตโมนุท (2543 : 11) กล่าวเพิ่มเติมว่า การปฏิรูปการศึกษา คือ การปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษา ให้เป็นการศึกษาที่ดี มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน สามารถวัดคนที่มีคุณภาพ และเป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนหรือสังคม มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคโลกาภิวัตน์

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การปฏิรูปการศึกษา หมายถึง การเปลี่ยนแปลง การปรับรื้อ แนวคิด และโครงสร้างการศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนหรือสังคม และเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคโลกาภิวัตน์

องค์ประกอบหลักของการปฏิรูปการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดองค์ประกอบหลักของการปฏิรูปการศึกษาไว้ 4 ประการ (ประกอบ คุณารักษ์และคนอื่น ๆ. 2543 : 6) คือ

1. การปฏิรูปหลักสูตร เป็นการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่เน้นการตอบสนองความต้องการและลักษณะของผู้เรียน มีกระบวนการและเนื้อหาที่ครอบคลุมเชื่อมโยงและต่อเนื่องทุกระดับและประเภทการศึกษา ทั้งด้านความรู้ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คุณธรรม จริยธรรม การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยกำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (ม. 27)

2. การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนเป็นหลัก กล่าวคือ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (ม. 22) มีการประเมินผลการเรียนจากการปฏิบัติจริงและเรียนรู้ด้วยตนเอง ปรับบทบาทของครูจากผู้ถ่ายทอดเป็นผู้ชี้แนะทางการเรียน โดยเน้นการสอนแบบสร้างโครงงาน ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้แนะแนวทาง นอกจากนี้ยังให้ชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้บุคลากรท้องถิ่น เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน และใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน

3. การปฏิรูปวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ปรับกระบวนการผลิต การใช้ และการพัฒนาครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตลอดจนปรับปรุงสวัสดิการและค่าตอบแทนที่เหมาะสม กำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน ให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีรายได้เพียงพอเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและวิชาชีพ (ม. 55) นอกจากนี้ยังมีการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา โดยกำหนดให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู (ม. 53)

4. การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการ เป็นการจัดระบบบริหารให้มีเอกภาพ (ม.13) โดยกำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผน กำหนดมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งการติดตามและตรวจสอบ นอกจากนี้ยังกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยมีคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม. 38) และกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (ม.39)

การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการ

การปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการ เป็นการจัดระบบบริหารและการจัดการให้มีเอกภาพและกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยเน้นให้สถานศึกษาเป็นหน่วยวางแผนยุทธศาสตร์ของการจัดการศึกษาในท้องถิ่น เปิดโอกาสให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร พัฒนาระบบการวางแผน การระดมและจัดสรรทรัพยากร การควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผลที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้ (สุรัฐ ศิลปอนันต์. 2542 : 21)

1. การวางแผนปฏิรูปสถานศึกษา สุรัฐ ศิลปอนันต์ (2543 : 8) ได้กล่าวถึงการวางแผนปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนของสถานศึกษาว่า มีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเรื่องดังกล่าว

อยู่สามประการ คือ การสอนที่แท้จริง การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และพลังจากสังคมภายนอก

2. การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา กรมวิชาการ (2543 : 21) ได้สรุปว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญ ที่จะช่วยทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

3. การบริหารจัดการโดยโรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ถวิล มาตรการเลี่ยม (2542 : 12) กล่าวว่า การบริหารการจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา ของผู้รับประโยชน์พึงมีพึงได้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด คือ คณะครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างภาวะผู้นำให้แก่ท้องถิ่น และโรงเรียนมากขึ้น เปิดโอกาสให้สถานศึกษาและชุมชน ได้ใช้พลังงานและศักยภาพของตนเอง ในการพัฒนาการศึกษาให้ได้มาตรฐานสูงสุด

4. แนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาในระดับสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านระบบบริหารและการจัดการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 29) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติงาน ไว้ดังนี้

1. กำหนดให้มีการบริหารและจัดการสถานศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ (School-Based Management)
2. จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา (quality assurance)
3. การจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบที่เอื้อต่อการเรียนรู้
4. การสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การสนับสนุนส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน
6. การประกันโอกาสในการเข้ารับการศึกษา
7. การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารข้อมูล
8. การจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน
9. การกำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management)

ความเป็นมาและความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

คำว่า School-Based Management หรือ SBM เป็นรูปแบบในการบริหารและการจัดการศึกษาที่ริเริ่มขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงทศวรรษที่ 1980 (Wohlstetter.1995;Cheng. 1996)

ในภาษาไทยยังไม่มีคำบัญญัติศัพท์เฉพาะที่แน่นอน ส่วนมากนิยมเรียกทับศัพท์ว่า School-Based Management หรือเรียกย่อ ๆ ว่า SBM แต่ได้พบว่า เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ ได้เริ่มใช้คำว่า “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” สำหรับคำ School-Based Management ในการวิจัยเรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา เมื่อปี พ.ศ. 2541 (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ. 2541)

ความเป็นมาของแนวคิดเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ได้รับอิทธิพลมาจาก วงการธุรกิจและอุตสาหกรรมที่ประสบผลสำเร็จจากหลักการ วิธีการ และกลยุทธ์ในการทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพในการทำงาน ทำให้ผลการปฏิบัติงานมีคุณภาพ สร้างกำไร และสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าและผู้เกี่ยวข้องมากขึ้น ในระหว่างปี ค.ศ. 1960 – 1979 ในวงการศึกษามองสหรัฐอเมริกาและประเทศต่าง ๆ ได้แสวงหานวัตกรรมมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ แต่ผลที่ได้ยังไม่เป็นที่น่าพอใจนัก จนกระทั่งปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา มีการศึกษาพบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้นนั้น ต้องปรับปรุงกระบวนการและวิธีการจัดการศึกษา ที่เคยเน้นแต่เรื่องการจัดการเรียนการสอน ไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาระบบบริหารโรงเรียน โดยมุ่งปรับระบบโครงสร้างการบริหารโรงเรียนเสียใหม่ มีการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปยังโรงเรียนให้มากขึ้น (ดิเรก วรรณเชียร. 2545 : 3 ; อ้างอิงมาจาก Beck and Murphy. 1996 : 4 – 5)

นอกจากแนวคิดในเรื่องการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาแล้ว ยังเกิดกระแสเรื่องการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม (shared-decision making movement) ขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน และในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 ได้มีการใช้วิธีการและกระบวนการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานขึ้นประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแห่งแรก แล้วแพร่หลายไปยังประเทศอื่น ๆ ทั่วทุกภูมิภาคของโลก (Mohrman and Wohlstetter. 1994 : 13 – 14)

นักวิชาการหลายท่านและองค์กรต่าง ๆ ได้กำหนดนิยาม ให้ความหมาย และลักษณะสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ไว้แตกต่างกัน ดังนี้

มายเออร์ส และ สโตนฮิลล์ (1993 : 1) ได้ให้ความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่าเป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษา โดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากระดับรัฐหรือเขตการศึกษาไปยังแต่ละโรงเรียน โดยให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และผู้ปกครองมีอำนาจควบคุมกระบวนการจัดการศึกษามากขึ้น โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณ บุคลากร และหลักสูตร

เจ.แอล เดวิด (1989 : 4 – 5) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นแนวทางหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา โดยการกระจายอำนาจจัดการศึกษาไปยังโรงเรียนให้มากขึ้น จะทำให้ประสิทธิภาพของโรงเรียนสูงขึ้น มีความยืดหยุ่นมากขึ้น และมีผลผลิตดีขึ้น

แอสเซสเมนต์ ออฟ สคูล เบส แมเนจเมนต์ (1996 : 1) ระบุว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการกระจายอำนาจการควบคุมจากส่วนกลางไปยังชุมชนและโรงเรียน โดยให้คณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง สมาชิกในชุมชน และในบางโรงเรียนมีตัวแทนนักเรียนเป็นกรรมการด้วย ได้มีอำนาจควบคุมสิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ในระดับโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการบริหาร จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนมากขึ้น และทำให้ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนนั้นเป็นที่ยอมรับได้มากขึ้น

เซ็ง (1996 : 44) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนคณะครู ผู้ปกครอง และชุมชน รวมตัวกันเป็นคณะกรรมการโรงเรียน ได้มีโอกาสจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากความหมายที่นักวิชาการและองค์กรทางการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ มีอิสระ และความคล่องตัวในการตัดสินใจการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ การเงิน บุคลากร และการบริหารทั่วไป โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชน ตัวแทนครู ผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมกันบริหารสถานศึกษา ให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

หลักการพื้นฐานของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : 154 – 156) ได้สรุปหลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ 5 ประการ ได้แก่

1. หลักการกระจายอำนาจ (decentralization) เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก

2. หลักการมีส่วนร่วม (participation or collaboration or involvement) เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น

3. หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (return power to people) ในอดีตการจัดการศึกษาจะทำกันหลากหลายโดยครอบครัวและชุมชน บางแห่งก็ให้วัดหรือองค์กรในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ต่อมามีการรวมการจัดการศึกษาไปให้กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เกิดเอกภาพและมาตรฐานทางการศึกษา เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ความเจริญก้าวหน้าต่างๆเป็นไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษา โดยส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัด เกิดความล่าช้า และไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเองอีกครั้ง

4. หลักการบริหารตนเอง (self-management) ในระบบการศึกษาทั่วไปมักจะกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบายของส่วนกลาง โรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริง สำหรับการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายของส่วนรวม แต่มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธี การที่ส่วนกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบายและเป้าหมายแล้วปล่อยให้โรงเรียนมีระบบการบริหารด้วยตนเอง โดยให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งอาจดำเนินการได้หลากหลายแนวทางด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน แล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม ที่ทุกอย่างถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (check and balance) ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามกำหนด และเป็นไปตามนโยบายของชาติ

จากหลักการดังกล่าวทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จะเป็นการบริหารงานที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล มากกว่ารูปแบบการจัดการศึกษาที่ผ่านมา

ความสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

จากการศึกษาเรื่องการนำหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ไปใช้ในการบริหารโรงเรียน พบว่า มีประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการศึกษา โดยรวมดังนี้ (Myers and Stonehill. 1993 ; Herman and Herman. 1993 ; Florida Department of Education. 1998)

1. เป็นการระดมผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ เพื่อร่วมกันจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้ครู เจ้าหน้าที่ และชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของโรงเรียน
2. ขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้น
3. เป็นการระดมทรัพยากรด้านการเงินและด้านวิชาการ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน
4. สร้างและสนับสนุนให้เกิดผู้นำใหม่ ๆ ในทุกระดับ
5. เพิ่มปริมาณและคุณภาพการติดต่อสื่อสาร
6. สร้างความยืดหยุ่นในการทำงาน ทำให้เกิดการริเริ่มจัดทำโครงการใหม่ ๆ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น
7. การที่ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ จึงเกิดแนวทางที่จะต้องใช้งบประมาณโดยประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด
8. เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในโรงเรียน ได้เสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงการศึกษา
9. ชุมชนมีส่วนร่วมและมีสิทธิในการบริหารและจัดการศึกษา
10. การบริหารและการตัดสินใจด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้
11. ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและโครงการใหม่ ๆ

รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการบริหารโดยคณะกรรมการโรงเรียน (school council) โดยคณะกรรมการโรงเรียนจะมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน การบริหารวิชาการ งบประมาณ และบุคลากร และการบริหารทั่วไป ซึ่งคณะกรรมการโรงเรียนจะประกอบด้วย ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนครู ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนองค์กรชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารโรงเรียน

จากการศึกษารูปแบบของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของ อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : 40 - 44) พบว่า มีรูปแบบที่สำคัญอย่างน้อย 4 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (administrative control SBM) เป็นแนวคิดในการกระจายอำนาจหน้าที่ในการบริหารการเงิน บุคลากร และวิชาการ ให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้การบริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้บริหารจะใช้วิธีขอคำปรึกษาอย่างไม่เป็น

ทางการจากคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งจะมีบทบาทในการร่วมเสนอความคิดเห็น แต่อำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายยังคงอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน

2. รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก (professional control SBM) การบริหารตามแนวนี้นี้ ตัวแทนคณะครูจะมีสัดส่วนมากที่สุดในคณะกรรมการโรงเรียน รูปแบบนี้เกิดจากแนวคิดที่ว่า ครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ครูเป็นผู้ปฏิบัติจึงย่อมจะรับรู้ปัญหาทุกอย่างได้ดีกว่า และถ้ามีโอกาสตัดสินใจก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากที่สุด

3. รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (community control school council) จุดประสงค์ของแบบการบริหารที่ควบคุมโดยชุมชน คือ การเพิ่มความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชนและผู้ปกครอง และเพื่อให้ผู้รับบริการการศึกษามีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาที่จัดให้มากที่สุด แนวคิดที่สำคัญก็คือ หลักสูตรของโรงเรียนควรตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่นให้มากที่สุด คณะกรรมการโรงเรียนจึงมีสัดส่วนจำนวนตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

4. รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (professional / community control school council) แนวคิดของคณะกรรมการโรงเรียนลักษณะนี้ มีความเชื่อว่าทั้งครูและผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ครูจะได้รับความรู้ค่านิยมและความต้องการของผู้ปกครองในขณะเดียวกันผู้ปกครองก็มีโอกาสช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูด้วย สัดส่วนของผู้แทนครูและผู้แทนจากผู้ปกครองและชุมชนจะมีเท่า ๆ กัน ในคณะกรรมการโรงเรียน

สำหรับประเทศไทย คณะกรรมการโรงเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า “school board” (ดิเรก วรรณเกียรติ, 2545 : 8 ; อ้างอิงจาก Office of the National Education Commission, 1999 : 17 – 18) เป็นคณะกรรมการโรงเรียนที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (community control school board) โดยมีสัดส่วนคณะกรรมการที่มาจากชุมชน ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ มากที่สุด (ดิเรก วรรณเกียรติ, 2545 : 8)

ปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ต่อการดำเนินการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้

จากการศึกษาปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ต่อการดำเนินการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ ของ อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : ฉ – ช) พบว่า

ปัจจัยที่เอื้อ ได้แก่

1. กระจายอำนาจหน้าที่การบริหารจากหน่วยงานบริหารส่วนกลาง ไปยังคณะกรรมการ

โรงเรียนอย่างแท้จริง

2. ได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานส่วนกลาง บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

3. มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี มีระบบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับรู้ข้อมูลสารสนเทศตรงกัน

4. บุคลากรในสำนักงานเขตการศึกษาและในโรงเรียน จะต้องได้รับการอบรม หรือ ให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

5. ทำการฝึกอบรมคณะกรรมการ โรงเรียน เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษา เช่น การทำงานเป็นทีม การประชุม การตัดสินใจสั่งการ นโยบาย การวางแผนปฏิบัติ การบริหารการเงิน การบริหารบุคคล การบริหารงานวิชาการ หลักสูตรการเรียนการสอน การประเมินผล เป็นต้น

6. ได้ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถและมีภาวะผู้นำที่เหมาะสม พัฒนาความรู้ ทักษะ และภาวะผู้นำให้ผู้บริหาร เพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) ที่ดี

7. ผู้บริหาร คณะกรรมการโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียน รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและของผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน

8. มีการให้รางวัลสำหรับโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารและการจัดการศึกษา โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ การเปลี่ยนรูปแบบแต่ไม่เปลี่ยนวิธีการบริหารและการทำงาน อำนาจการตัดสินใจผูกขาดอยู่ที่คณะกรรมการโรงเรียนไม่กระจายไปทั่วโรงเรียน ผู้บริหารยังใช้ความคิดเห็นส่วนตัวในการตัดสินใจ ความขัดแย้งระหว่างผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการโรงเรียน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในประเทศไทย

จากการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับประสบการณ์การบริหารในประเทศไทย ที่มีแนวคิดเช่นเดียวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543 : ๗-๙) พบว่า

1. ปัญหาสำคัญของการบริหารการศึกษาในภาพรวมของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ มีการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ขาดเอกภาพในการบริหาร ขาดประสิทธิภาพในระบบประกันคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ขาดการพัฒนานโยบายอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ขาดความเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น จากปัญหาดังกล่าวนำมาซึ่งความคิดในการปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจการศึกษา และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องเป็นหลัก

2. ได้มีความพยายามดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และในระยะต่อมาอีกหลายครั้ง แต่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง จนในที่สุดได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งบรรจุสาระสำคัญในมาตรา 81 ให้มีการออกกฎหมายทางการศึกษา จึงเป็นความพยายามของกระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมดำเนินการจนมีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้น โดยมีหลักการสำคัญในการลดบทบาทและอำนาจของกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา (มาตรา 31) โดยมุ่งกระจายอำนาจการบริหารวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป ไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้มากที่สุด (มาตรา 39) โดยให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาดำเนินการ บริหารงานโดยคณะกรรมการสถานศึกษา (มาตรา 40)

3. จากอดีตที่ผ่านมา พบว่า ผู้ปกครองและประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อยมากส่วนใหญ่มิมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ โรงเรียนซึ่งเป็นเพียงคณะกรรมการที่ปรึกษา มีส่วนร่วมในการบริจาคและหาทรัพยากรสนับสนุนโรงเรียน ทำการประชาสัมพันธ์ และร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น

4. คณะกรรมการศึกษาหรือคณะกรรมการสถานศึกษา มีมาตั้งแต่เริ่มประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 และในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในระยะต่อมา ก็ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาด้วย แต่บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการดังกล่าวไม่ปรากฏผลในทางปฏิบัติมากนัก เนื่องจากเป็นเพียงคณะกรรมการที่ปรึกษา ส่วนอำนาจการตัดสินใจยังอยู่ที่ผู้บริหารสถานศึกษา

5. ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการปรับโครงสร้างการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา ในการดำเนินการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา อาจทำให้เกิดผลกระทบทางด้านการเมืองการปกครอง การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การจัดโครงสร้างองค์กร การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร งบประมาณ การต่อต้านของผู้เสียอำนาจ ความพร้อมของหน่วยงานและบุคลากรในส่วนกลางระดับกระทรวง ความพร้อมของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา การเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการการศึกษาขึ้นพื้นฐาน ภาระงานของครูและผู้บริหาร การตรวจสอบเวลา การจัดการเรียนการสอน และผลการเรียน

นโยบายกรมสามัญศึกษา ปีงบประมาณ 2545

เพื่อให้การจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษา มีคุณภาพและประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นโยบายรัฐบาล นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ และความมุ่งมั่นที่จะเป็นองค์กรที่มีความพร้อมและ สามารถเป็นผู้นำในการปฏิรูปการศึกษา กรมสามัญศึกษาจึงกำหนดนโยบายปีงบประมาณ 2545 เพื่อเป็นกรอบให้หน่วยงานในสังกัดใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ โดยมุ่งเน้นที่จะสานต่อ ยุทธศาสตร์ 10 ประการ และการนำหลักการไปสู่การปฏิบัติ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย (A2: awareness) การติดตามผลเพื่อแสวงหาวิธีการที่ได้ผล สามารถพัฒนาผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ (A3: achievement) และการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ เพื่อขยายผลและพัฒนาแนวทางให้เกิดเป็นระบบ ที่ยั่งยืน (A4) (กรมสามัญศึกษา. 2545 : 1 – 11) ดังนี้

วิสัยทัศน์

กรมสามัญศึกษาเป็นหน่วยงานที่เข้มแข็ง ทันสมัย เป็นแกนนำรวมพลังปฏิรูปการศึกษา ขึ้นพื้นฐาน ให้ทั่วถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเสมอภาคและทั่วถึง ผู้เรียนทุกกลุ่ม เป้าหมายได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ สามารถดำรงชีวิตแบบวิถีไทยในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

พันธกิจ

1. ส่งเสริม สนับสนุน การให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเสมอภาค ทั่วถึงทุกกลุ่ม เป้าหมาย
2. พัฒนาผู้เรียนให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และมีความเป็นไทย โดยเน้น การปฏิรูประบบการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. ปรับระบบการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เสริมสร้างความเข้มแข็ง และความทันสมัย เน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายให้แก่องค์กร ทุกระดับ

กลยุทธ์ระดับองค์กร

1. พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้นการให้บริการในรูปแบบที่หลากหลาย กว้างขวาง ทั่วถึง และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย
2. ปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะด้านอาชีพ
3. ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการให้เข้มแข็ง ทันสมัย และพร้อมต่อการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาและท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ในการพัฒนา

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การรองรับสิทธิและโอกาสทางการศึกษา
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปฏิรูปการเรียนรู้
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 การประกันคุณภาพการศึกษา
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 การปรับปรุงโครงสร้างเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ
- ยุทธศาสตร์ที่ 6 การมีส่วนร่วม
- ยุทธศาสตร์ที่ 7 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนานวัตกรรม
- ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพิจารณากฎหมายลูกและแนวปฏิบัติ
- ยุทธศาสตร์ที่ 10 การสื่อสารเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาทั้ง 10 ยุทธศาสตร์นี้ เป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการปฏิรูปการศึกษาของกรมสามัญศึกษา และมี 3 ยุทธศาสตร์ที่โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาต้องดำเนินการบริหารจัดการศึกษาในลักษณะองค์รวม (holistic) คือ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปฏิรูปการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การประกันคุณภาพการศึกษา และยุทธศาสตร์ที่ 5 การปรับปรุงโครงสร้างเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ โดยการปรับปรุงโครงสร้างเพื่อรองรับการกระจายอำนาจนี้ มุ่งเน้นที่สหวิทยาเขตและสถานศึกษา โดยกรมสามัญศึกษาได้จัดทำแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อใช้เป็นมาตรการในการสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียน ในการรองรับการกระจายอำนาจทางการศึกษา (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 2)

ยุทธศาสตร์การปรับปรุงโครงสร้างเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ

ตามยุทธศาสตร์ที่ 5 การปรับปรุงโครงสร้างเพื่อรองรับการกระจายอำนาจของกรมสามัญศึกษา มีจุดประสงค์เพื่อเร่งเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างและระบบบริหารการศึกษาเพื่อรองรับการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมีเป้าหมายและมาตรการดำเนินงานดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2545 : 7 – 8)

เป้าหมาย

1. เขตพื้นที่การศึกษานำร่องในความรับผิดชอบของกรมสามัญศึกษา มีความพร้อมและสามารถดำเนินการนำร่องตามรูปแบบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้
2. โรงเรียนทุกโรงในเขตพื้นที่การศึกษานำร่อง ในพื้นที่ทดลองระบบงบประมาณแบบ PBB (Performance Based Budgeting) ในพื้นที่ทดลองการบริหารแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา (Chief Executive Officer : CEO) ให้มีความพร้อมในการดำเนินการนำร่อง ตามรูปแบบการนำร่องของกระทรวงศึกษาธิการ
3. โรงเรียนทุกโรงได้รับการเตรียมความพร้อมให้รู้เรื่องการบริหารแบบกระจายอำนาจ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

มาตรการ

1. สนับสนุนทรัพยากรและเตรียมความพร้อม ในการดำเนินงานนำร่องระบบบริหารการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนในเขตพื้นที่นำร่องเป็นกรณีพิเศษ
2. ดำเนินการวิจัยและพัฒนาการดำเนินการนำร่องของเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน นำร่อง ตลอดจนการจัดระบบในการสนับสนุนช่วยเหลือ และติดตามประเมินผลอย่างเหมาะสม
3. เตรียมความพร้อมให้กับโรงเรียนเพื่อรองรับการกระจายอำนาจตามรูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 9 เรื่อง คือ
 1. รูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ
 2. การจัดระบบสารสนเทศการศึกษาและดัชนีความจำเป็นของสถานศึกษา
 3. การวางแผนกลยุทธ์ การวางแผนงบประมาณระยะปานกลาง (Medium Term Expenditure Framework : MTEF) และการบริหารงบประมาณ
 4. การบริหารการเงิน การบัญชี และการตรวจสอบภายใน
 5. การจัดระบบการปฏิบัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารสินทรัพย์

6. การวางแผนและการบริหารงานบุคคล
 7. การบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา
 8. การประกันคุณภาพ
 9. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เรียน
4. พัฒนาการบริหารจัดการสหวิทยาเขต ให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยให้สหวิทยาเขตมีบทบาทหน้าที่ในการกำกับและประสานส่งเสริมโรงเรียน เช่นเดียวกับเขตพื้นที่การศึกษาตามโครงสร้างใหม่
5. รวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลด้านการบริหารงานและทรัพย์สิน ของหน่วยงานและโรงเรียน

ความคาดหวังของกรมสามัญศึกษาที่มีต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การนำแนวคิดเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปสู่การปฏิบัติ เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยขั้นตอนและระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร กลุ่มโรงเรียนและคณะกรรมการโรงเรียนจะมีความเข้มแข็งพอที่จะบริหารจัดการด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี กรมสามัญศึกษาได้ตระหนักว่าหากรอให้โรงเรียนเริ่มบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานพร้อมกัน — ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2545 เป็นต้นไป โรงเรียนจะขาดความพร้อม จึงได้จัดโครงการนำร่องขึ้นในปีงบประมาณ 2544 – 2545 แบบค่อยเป็นค่อยไป

สำหรับความคาดหวังของกรมสามัญศึกษาที่มุ่งให้โรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัด ดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานทุกโรงเรียนในปีงบประมาณ 2544 มีดังนี้ คือ (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 40 – 42)

1. คุณภาพผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

กรมสามัญศึกษา ต้องการเห็นโรงเรียนมีการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพด้วยตนเองแบบองค์รวม มีการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนทั้งระบบ และเป็นไปอย่างมีขั้นตอนต่อเนื่อง โดยเฉพาะการใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การกระจายอำนาจ และการแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ โดยมุ่งเน้นที่เป้าหมายผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน และใช้กลไกกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาที่มี การควบคุมคุณภาพ คือ มีแผนแล้วทำตามแผนอย่างมีคุณภาพ ตลอดจนการตรวจสอบประเมินหรือการประเมินตนเอง เพื่อดูความก้าวหน้า ความสำเร็จ ในการทำงานของโรงเรียนในแต่ละปีการศึกษา

2. ความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียน และชุมชน

กรมสามัญศึกษาต้องการเห็นความเข้มแข็งของคณะกรรมการโรงเรียน ที่มีภาวะผู้นำ มุ่งมั่นสร้างคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนผู้บริหารและครู-อาจารย์มีความเข้มแข็ง ในความเป็นวิชาชีพชั้นสูงและทำงานอย่างมืออาชีพ ที่ส่งผลต่อคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โรงเรียนจำเป็นต้องปรับบทบาทของผู้บริหารและครู-อาจารย์ ให้มีส่วนร่วมในการบริหาร การรับมอบอำนาจในการปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ของทีมงาน ตลอดจน มีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ดังนั้นการทำงานอย่างมืออาชีพสำหรับผู้บริหารและครู-อาจารย์ จึงมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของนักเรียนและโรงเรียน

3. แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนหรือธรรมนูญโรงเรียน และแผนปฏิบัติการ ที่มีคุณภาพ

กรมสามัญศึกษามีความคาดหวังว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน ในสังกัด จะก่อให้เกิดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งแสดงวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา โรงเรียนที่ชัดเจน เพราะคณะกรรมการโรงเรียนจะเข้ามากำกับดูแลในเรื่องดังกล่าว ดังนั้นจึงควร จัดทำแผนที่ที่ยั่งยืนของโรงเรียน ซึ่งอาจจะมีทั้งแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนและ ธรรมนูญโรงเรียน หรือมีเพียงธรรมนูญโรงเรียนซึ่งมีแผนพัฒนาผนวกอยู่ในธรรมนูญโรงเรียน นอกจากนี้แผนปฏิบัติการซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์แห่งความสำเร็จ ก็ต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนา คุณภาพการศึกษา ซึ่งในแต่ละปีการศึกษาโรงเรียนก็จะมีการประเมินตนเอง

4. รายงานการประเมินตนเอง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัด และโรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพภายใน โดยทุกปีต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอหน่วยงาน ต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน กรมสามัญศึกษาได้ให้โรงเรียนจัดทำ รายงานการประเมินตนเอง (self-study report) โดยคาดหวังว่า รายงานการประเมินตนเองของ โรงเรียน จะสามารถนำเสนอผลการบริหารและการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนว่า คุณภาพ ของนักเรียน (คุณภาพของนักเรียนด้านผลผลิต) ที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากกระบวนการบริหารและ การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน (คุณภาพด้านกระบวนการ) ซึ่งหมายรวมไปถึงคุณภาพของ ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ หลักสูตร สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยี (คุณภาพด้านปัจจัย)

ความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนโดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอน ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่จะเปลี่ยนวิถีชีวิต การปฏิบัติงานในโรงเรียน ที่จะทำให้ชีวิตการเรียนรู้ของนักเรียนมีคุณค่าและมีความหมาย ซึ่งจะทำ

ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อสังคมประเทศชาติบ้านเมืองของเรา กรมสามัญศึกษาเชื่อว่า ความต้องการอันใหญ่หลวงของสังคมที่ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำทางวิชาการ สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครู การเปิดโอกาสฝึกฝนและพัฒนาครู-อาจารย์ และนักเรียน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญของโรงเรียน อันเป็นการกระจายอำนาจ ความรับผิดชอบ ความผูกพัน และความรู้สึกรับผิดชอบ การเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ในการทำงาน การเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดทีมงานเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่จะสร้างความเข้มแข็งและความสำเร็จในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน ตลอดจนสร้างสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ที่จะร่วมมือสนับสนุน และมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารคงต้องมีเวลาเพียงพอ มุ่งมั่น จริงใจ ในการใช้ กลยุทธ์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีความสามารถในการเป็นผู้นำทางวิชาการ พัฒนา รูปแบบการบริหารเป็นของตนเอง และปรับปรุงแก้ไข พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดไป เราก็จะ ได้เห็นการปฏิรูปโรงเรียนด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานอย่างแท้จริง

โครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับโรงเรียน และแสวงหารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสม ก่อนที่ทุกโรงเรียนจะต้องบริหารจัดการตามแนวคิดนี้ เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ กรมสามัญศึกษาจึงได้จัดทำโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในปีงบประมาณ 2544 – 2545 (ดิเรก วรรณเศียร, 2544 : 2-4) ดังนี้

ปีงบประมาณ 2544 มีโรงเรียนเข้าโครงการนำร่องฯ 478 โรงเรียน แบ่งตามกิจกรรมของโครงการใน 2 ลักษณะ คือ

1. โรงเรียนที่เป็นตัวแทนสหวิทยาเขต ๆ ละ 1 โรงเรียน รวม 470 โรงเรียน กรมสามัญศึกษา จัดทำเอกสารรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง มอบให้โรงเรียนทำการศึกษา แล้วสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน หลังจากนั้นโรงเรียนทดลองการปรับเปลี่ยนระบบบริหารโรงเรียนให้เป็นไปตามแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยตนเอง

แต่ละสหวิทยาเขตจะได้รับจัดสรรงบประมาณดำเนินการ 20,000 บาท โดยโรงเรียนที่เป็น

ตัวแทนสหวิทยาเขตจะต้องทดลองพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารงาน โดยให้คณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ อย่างน้อยที่สุดที่ต้องการเห็นผลผลิตที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ การทบทวนธรรมนูญโรงเรียน รายงานการประเมินตนเอง (SSR) และแผนปฏิบัติการปีการศึกษา 2545 โดยคณะกรรมการโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม และเน้นผลที่จะเกิดกับนักเรียนเป็นสำคัญ เป็นการกระตุ้นให้คณะกรรมการโรงเรียนได้มีโอกาสร่วมบริหารจัดการ เพราะมีหลายโรงเรียนที่แต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียนแล้ว ยังไม่ได้ดำเนินการใด ๆ เช่น ไม่เคยประชุมคณะกรรมการโรงเรียน ไม่เคยเปิดโอกาสให้คณะกรรมการโรงเรียนร่วมกำหนดนโยบาย เป็นต้น

2. โรงเรียนที่อยู่ในโครงการนำร่องการบริหารงบประมาณแบบมุ่งผลงาน (Performance - Based Budgeting หรือ PBB) จำนวน 8 โรงเรียน จาก 4 จังหวัด / ภูมิภาค ทำการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยอาศัยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR)

โรงเรียนนำร่องฯ กลุ่มนี้มีพื้นฐานเรื่อง PBB อยู่แล้ว มีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการวิเคราะห์สภาพโรงเรียน การวางแผนกลยุทธ์และการบริหารงบประมาณด้วยตนเอง เอื้อต่อการมีอิสระในการบริหารการเงินเมื่อได้รับมอบอำนาจจากส่วนกลางอย่างแท้จริง ง่ายต่อการปรับแนวทางการบริหารไปตามแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

โรงเรียนทั้ง 8 แห่ง จะพัฒนารูปแบบการบริหารร่วมกับนักวิจัยภายนอก โดยดำเนินการอย่างน้อย 3 เรื่อง คือ การปรับปรุงแผนภูมิการบริหารโรงเรียน การพรรณนางานตามแผนภูมิใหม่ และการกำหนดขั้นตอนรายละเอียดการบริหารงานแต่ละเรื่อง โดยสะท้อนแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หากโรงเรียนมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการบริหารจัดการตามอำนาจที่ได้รับตามกฎหมาย

รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ได้จากการวิจัยของ 8 โรงเรียน และการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการฯ ทั้ง 478 โรงเรียน จะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการดำเนินโครงการนำร่องฯ ในปี 2545 ต่อไป

สำหรับโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าโครงการฯ ในปี 2544 นั้น กรมสามัญศึกษาให้อิสระในการทดลองปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารตามแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยตนเอง ตามศักยภาพและความพร้อมของแต่ละโรงเรียน

การประเมินผลโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ปีงบประมาณ 2544 จะประเมินปัจจัยการดำเนินงาน (input) กระบวนการดำเนินงาน (process) และผลการดำเนินงาน (output) การประเมินผลจะใช้แบบแผน

การเก็บข้อมูลเมื่อเริ่มดำเนินการและหลังดำเนินการ โดยใช้แบบประเมินและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การประเมินในระยะเริ่มต้นโครงการ จะดำเนินการในช่วงเดือนสิงหาคม 2544 โดยการเจาะจงเลือกโรงเรียนที่ทำวิจัย PAR ทั้ง 8 โรงเรียน และสุ่มตัวอย่างโรงเรียนเป็นตัวแทนสหวิทยาเขตอีก 22 โรงเรียน ให้คณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งไปตรวจเยี่ยมและประเมินโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การประเมินผลหลังดำเนินการ จะแต่งตั้งกรรมการไปทำการประเมินทั้ง 478 โรงเรียน โดยใช้แบบประเมินที่กรมสามัญศึกษาสร้างขึ้น เจาะจงเลือกโรงเรียนที่ทำวิจัย PAR ทั้ง 8 โรงเรียน และสุ่มตัวอย่างเลือกโรงเรียนที่เป็นตัวแทนสหวิทยาเขตอีก 22 โรงเรียน เพื่อประเมินโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ระยะเวลาประเมินกำหนดไว้ระหว่าง 20 ตุลาคม ถึง 15 พฤศจิกายน 2544

สำหรับโรงเรียนที่ทำการวิจัยพัฒนารูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ต้องเสนอรายงานผลการวิจัย 1 ฉบับ ต่อกรมสามัญศึกษา ภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2544

ความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ปีงบประมาณ 2544

กลุ่มวิจัยและประเมินคุณภาพการศึกษา กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 47 – 48) ได้สรุปความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ปีงบประมาณ 2544 ไว้ดังนี้

1. โรงเรียนตัวแทน 470 สหวิทยาเขต ทุกโรงเรียนผ่านขั้น A1 (awareness) คือบุคลากรส่วนใหญ่รับทราบและตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โรงเรียนส่วนใหญ่กำลังดำเนินการในขั้น A2 (attempt) โดยกำลังดำเนินการปรับปรุงการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น มีบางโรงเรียนที่สามารถดำเนินการได้ถึงขั้น A3 (achievement) โดยประสบความสำเร็จในบางเรื่องที่เป็นคุณลักษณะของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เช่น การเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนโรงเรียนเป็นฐาน เป็นการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ มากขึ้น การรับฟังความคิดเห็นของครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนมากขึ้น แต่ยังไม่ถึงขั้น

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่เข้มแข็ง และยังไม่มียุทธศาสตร์ในการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง การกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาและการให้สถานศึกษากระจายอำนาจให้ทั่วถึงทั้งโรงเรียนยังทำได้น้อยมาก

2. โรงเรียนที่ทำการวิจัย PAR ทั้ง 8 โรงเรียน ผ่านขั้น A1 (awareness) ในเกณฑ์ดีมาก บุคลากรในโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เรียนรู้ รับทราบ เข้าใจและตระหนักใน ความสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ภูมิใจที่กรมสามัญศึกษามอบหมายให้เป็น โรงเรียนที่สามารถบริหารจัดการด้วยตนเอง การดำเนินการในขั้น A2 (attempt) มีขั้นตอนเป็น รูปธรรมที่ชัดเจน โดยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนร่วมกับ นักวิจัยภายนอก ได้ปรับปรุงและพัฒนาการบริหารของโรงเรียนให้เป็นระบบและมีคุณภาพที่สูงขึ้น ทุกโรงเรียนได้ทบทวนการบริหารโรงเรียน ซึ่งปัจจุบันกำลังออกแบบและทดลองการบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน โรงเรียนได้ดำเนินการถึงขั้น A3 (achievement) ในหลายคุณลักษณะ เช่น คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการบริหารโรงเรียน ถึงขั้นการตัดสินใจใน เชิงบริหาร โรงเรียนกำลังปรับปรุงการบริหารให้คล่องตัว มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพยิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และผู้ปกครอง อยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งร่วมคิด ร่วมดำเนินการ และร่วม สนับสนุน

ในปีงบประมาณ 2545 กรมสามัญศึกษาได้ให้ทั้ง 470 โรงเรียน ได้พัฒนาการบริหารและ จัดการศึกษาต่อเนื่องจากปีก่อนด้วยตนเองต่อไป โดยพยายามดำเนินการให้เกิดคุณลักษณะสำคัญ ของโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ต่อไปนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2545 : 14)

1. ความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้
3. การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในระดับต่าง ๆ ทั่วทั้งโรงเรียน
4. การบริหารและการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
5. ความเข้มแข็งของสมาคม/ชมรม/มูลนิธิต่าง ๆ ในโรงเรียน รวมทั้งเครือข่ายผู้ปกครอง ระดับโรงเรียน ระดับชั้น และระดับห้องเรียน
6. ผลการประเมินคุณภาพตามระบบประกันคุณภาพภายในอยู่ในเกณฑ์ดี
7. การบริหารที่ส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร และส่งผลดีต่อผู้เรียน ในที่สุด

หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของกรมสามัญศึกษา

มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ระบุว่า “ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง..” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการบริหารในลักษณะที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management หรือ SBM) ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารที่มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาไปจากส่วนกลาง หรือจากเขตการศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรงให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารโรงเรียนในแบบเบ็ดเสร็จ มีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหารงาน ด้านวิชาการ ด้านการเงิน ด้านการบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป สิ่งสำคัญในกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนแนวนี้ คือ ระบบการทำงานแบบมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงร่วมกันบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน หรือตอบสนองและเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ให้มากที่สุด (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543 : 1)

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแนวคิดในการบริหารในลักษณะที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานดังกล่าวข้างต้น กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดให้โรงเรียนในสังกัดใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และหลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา (กรมสามัญศึกษา, 2544 : 27) ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นขอบเขตของเนื้อหาสำหรับการศึกษาครั้งนี้

การมีส่วนร่วม

ปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพประกอบด้วย หลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน ครู บุคลากรทางการศึกษา และกระบวนการบริหารจัดการ โดยเฉพาะกระบวนการบริหารจัดการจะต้องมีประสิทธิภาพ เนื่องจากความสำเร็จของการบริหารงานในองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน มิได้ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้บริหารเท่านั้น ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ และความร่วมมือของผู้ร่วมงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้น โรงเรียนในฐานะที่เป็นหน่วยปฏิบัติที่สำคัญจะต้องแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น แสดงความคิดเห็นและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม เป็นคำไทยที่บัญญัติขึ้นตรงกับคำในภาษาอังกฤษ คือ participation มีนักบริหาร นักวิชาการ และท่านผู้รู้ได้ให้ความหมายในแง่มุมต่าง ๆ ที่น่าจะนำมาศึกษา และทำความเข้าใจ ดังนี้

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531 : 24) นิยามว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปเป็นสมาชิก ร่วมพิจารณา หรือร่วมลงมือปฏิบัติ

อาร์นสไตน์ (ดิน ประยุทธ์ฤทธิ์. 2531 : 622 – 623 ; อ้างอิงมาจาก Arnstein. 1969) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพนั้น ผู้เข้าไปมีส่วนร่วมจะต้องมีอำนาจ และการควบคุมอย่างแท้จริงในอันที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้บังเกิดผลขึ้นมา มิใช่เพียงแค่เข้าไปมีส่วนร่วมเฉย ๆ โดยมีได้อะไรเป็นการตอบแทนความเหนื่อยยาก

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2531 : 48) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การให้สมาชิกทุกคนในองค์กรหรือหน่วยงานเดียวกัน ได้กระทำกิจกรรมร่วมกันตามบทบาทและหน้าที่ เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ทุกคนคาดหวังและประสบผลสำเร็จ บุคลากรทุกระดับในหน่วยงานต้องร่วมมือกัน รับผิดชอบร่วมกัน มีความรู้สึกผูกพันในฐานะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ต้องปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมายและทิศทางในทำนองเดียวกัน

ออตตาเว (สุภาพ จันทรมณี. 2536 : 67 ; อ้างอิงมาจาก Ottaway. 1966 : 201) ให้ทัศนะว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกของกลุ่มมีความสนใจ หรือมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการที่จะศึกษาทำความเข้าใจ และดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

สุภาพ จันทรมณี (2536 : 68) สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ร่วมกันพิจารณาตัดสินใจ กำหนดการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของทุกคนให้มากที่สุดด้วยความรับผิดชอบ เพื่อให้ผลของการจัดการ มีคุณภาพ

ธีระวุฒิ คำรักษ์ (2541 : 20) สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง รูปแบบหรือวิธีการทำกิจกรรมเป็นระบบกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ รับผิดชอบงานของกลุ่ม

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันองค์กรใดองค์กรหนึ่ง เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกับกลุ่ม

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ดิน ปรัชญพฤทธิ (2531 : 642) ได้แบ่งทฤษฎีการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (representative) และทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy)

1. ทฤษฎีความเป็นผู้แทน ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนของผู้นำ และถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และ/หรือถอดถอนผู้นำ เป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกันกับการบริหารงานที่ดี อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีนี้เน้นเฉพาะการวางโครงสร้างสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น เช่น การเลือกตั้งทั่วไป การเลือกตั้งโดยคะแนนลับ และการประชุมปรึกษาหารือประจำปี จะเป็นได้ว่าการมีส่วนร่วมตามนัยของทฤษฎีนี้ มิได้เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์การอย่างแท้จริง ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่ บรรดาผู้นำต่าง ๆ ที่เสนอตัวเข้ามาสมัครเลือกตั้ง ส่วนผู้ตามนั้นเป็นเพียงไม้ประดับเท่านั้น

2. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของทฤษฎีนี้ การมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแต่การเข้าไปพิจารณาเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบาย ยิ่งกว่านั้นทฤษฎีนี้ยังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษา และพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีความรับผิดชอบ นั่นก็คือ การไม่ยอมให้มีส่วนร่วม นับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม

รีดเดอร์ (สุภาพ จันทรมณี. 2536 : 71 ; อ้างอิงมาจาก Reeder. 1971 : 92 – 94) ได้อธิบายปัจจัยการกระทำของบุคคลไว้ว่า เป็นมาจากการที่บุคคลมีความเชื่อหรือไม่เชื่อในสิ่งนั้น ๆ ดังนั้นในการตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมของบุคคลในทุกเรื่อง เป็นผลมาจากความเชื่อและไม่เชื่อดังกล่าว และได้แบ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อหรือไม่เชื่อไว้เป็น 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยดึง (pull factors) ได้แก่

1.1 เป้าประสงค์ (goals) คือ ในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ผู้กระทำจะกำหนดเป้าหมายหรือจุดประสงค์ไว้ก่อนล่วงหน้า และจะพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น

1.2 ความเชื่อ (belief orientation) ความเชื่อเป็นผลมาจากการที่บุคคลได้รับรู้ ไม่ว่าจะผ่านแนวความคิดหรือความรู้ และบุคคลจะเลือกรูปแบบพฤติกรรมบนพื้นฐานของความเชื่อที่ตนยึดมั่นอยู่

1.3 ค่านิยม (value standards) เป็นสิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตนซึ่งบุคคลจะเลือกกระทำในสิ่งที่สอดคล้องกับค่านิยมที่ตนยึดมั่น

1.4 นิสัยและขนบธรรมเนียม (habits and customs) คือแบบอย่างพฤติกรรมที่คนกำหนดสืบต่อกันมา ถ้าละเมิดก็จะถูกบังคับด้วยการที่สังคมไม่เห็นชอบด้วย ดังนั้นในการกระทำของบุคคลส่วนหนึ่งจึงสืบเนื่องมาจากแบบอย่างพฤติกรรมที่กำหนดมาแต่เดิม

2. ปัจจัยผลักดัน (push factors) ได้แก่

2.1 ความคาดหวัง (expectation) ในการเลือกกระทำพฤติกรรมของบุคคล ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับความคาดหวังและท่าทีของบุคคลอื่นที่อยู่รอบข้างด้วย

2.2 ข้อผูกพัน (commitment) การกระทำของบุคคล บางครั้งส่วนหนึ่งเกิดจากการที่เชื่อว่าเขาถูกผูกมัดหรือข้อผูกพันที่จะต้องกระทำ

2.3 การบังคับ (force) บางครั้งบุคคลเกิดความไม่แน่ใจว่าจะกระทำพฤติกรรมนั้นดีหรือไม่ แต่เมื่อมีการบังคับก็จะตัดสินใจกระทำพฤติกรรมนั้นเร็วขึ้น

3. ปัจจัยเรื่องความสามารถ (able factors) ได้แก่

3.1 โอกาส (opportunity) เป็นความคิดของผู้กระทำที่เชื่อว่าสถานการณ์ที่เป็นอยู่ขณะนั้นช่วยให้มีโอกาสกระทำ

3.2 ความสามารถ (ability) คือการที่บุคคลเชื่อว่าความสามารถของตนเองจะกระทำในเรื่องนั้น ๆ ได้สำเร็จ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการที่บุคคลกระทำพฤติกรรมใด ๆ บุคคลนั้นจะพิจารณาความสามารถของตนเองก่อนทุกครั้ง

3.3 การสนับสนุน (support) คือสิ่งที่ผู้กระทำรู้หรือเชื่อว่าจะได้รับสิ่งนั้น ๆ จากการแสดงพฤติกรรมออกมา

จากทฤษฎีต่าง ๆ ที่ได้พิจารณานำเสนอ ทำให้ทราบถึงสาเหตุหรือปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ให้ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ในพฤติกรรมของผู้ร่วมงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และสามารถนำไปใช้กำหนดวิธีการหรือเทคนิคการบริหารที่จะให้บุคลากรของโรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545 : 9 – 10) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิดและอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดเพียงคนเดียว

2. การมีส่วนร่วมในการบริหารมีผลในทางจิตวิทยา คือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นวิธีการที่ผู้บริหารสามารถใช้ทดสอบว่าสิ่งที่ตนเองรู้กับสิ่งที่ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชารู้หรือไม่
3. เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
4. เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้อง มีโอกาสได้ใช้ความสามารถและทักษะในการทำงานร่วมกัน เกิดความมีน้ำใจ (team spirit) และความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น
5. การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้น และส่งเสริมให้การปรับปรุงงานมีความเป็นไปได้สูง ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้นด้วย

รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสามารถสร้างความรู้สึที่ดีในการปฏิบัติงาน และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนเอง ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน และต่อหน่วยงานได้อย่างเต็มที่ ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา เอกชัย กี่สุขพันธ์ (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2544 : 11 ; อ้างอิงมาจาก เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2538) ได้เสนอไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. การปรึกษาหารือ (consultative management) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ในรูปแบบของคณะกรรมการ (committee) เช่น คณะกรรมการโครงการ คณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการเฉพาะกิจ หรือ คณะกรรมการที่เรียกชื่ออย่างอื่น รูปแบบนี้เป็นการกระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงาน มีส่วนรับผิดชอบในการดำเนินการด้วย ระบบการปรึกษาหารือนี้เหมาะสมสำหรับใช้กับผู้บริหารระดับต้นขึ้นไป โดยการมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะทำงาน ประสานโครงการ ประสานคณะกรรมการหรือกรรมการ เป็นต้น

2. กลุ่มคุณภาพ (QC circles) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปของกลุ่มบุคคล 3 – 10 คน ที่อยู่ในหน่วยงานเดียวกัน รูปแบบกลุ่มคุณภาพนี้เหมาะสำหรับใช้กับผู้ปฏิบัติงานระดับปฏิบัติหรือระดับหัวหน้าเพราะเป็นการฝึกฝนและเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน เพื่อค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งมีกระบวนการในการบริหารกลุ่มสร้างคุณภาพสี่ขั้นตอน คือ P (plan) การวางแผน , D (do) การปฏิบัติ , C (check) การตรวจสอบ และ A (action) การปรับปรุงแก้ไข หรือ PDCA นั่นเอง อย่างไรก็ตาม ระบบกลุ่มคุณภาพจะให้ได้ผลดีก็ต่อเมื่อมีการ

ฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิค QC และการใช้กระบวนการกลุ่มให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และที่สำคัญที่สุดคือ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานต้องอยู่ในเกณฑ์สูง จึงจะสามารถนำระบบกลุ่มคุณภาพนี้มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3. ระบบข้อเสนอแนะ (suggestion system) เป็นรูปแบบหนึ่งของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ได้ผลมากในทางปฏิบัติ โดยมีลักษณะที่แตกต่างจากข้อเสนอแนะที่มักพบเห็นทั่ว ๆ ไปที่มีลักษณะเป็นกล่องหรือตู้รับฟังความคิดเห็นเท่านั้น กล่าวคือ รูปแบบนี้จะมีแบบฟอร์มข้อเสนอแนะให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกรอกตามแบบที่กำหนด เช่น ปัญหาที่พบคืออะไร สาเหตุของปัญหามาจากอะไร วิธีการแก้ปัญหาจะมีอะไรบ้าง และผลที่คาดว่าจะได้รับนั้นเป็นอย่างไร สำหรับแบบฟอร์มที่กำหนดนี้ อาจแตกต่างกันไปตามความต้องการของแต่ละหน่วยงาน แต่มีหลักการปฏิบัติเดียวกัน คือ จะต้องมีการพิจารณาข้อเสนอแนะ มีหน้าที่ในการประเมินข้อเสนอแนะจากแบบฟอร์มต่าง ๆ นั้นว่าเป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพียงใด ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมีมากน้อยแค่ไหน และสมควรดำเนินการตามข้อเสนอแนะหรือไม่ และถ้าข้อเสนอแนะใดมีการนำไปปฏิบัติ ควรมีการประชาสัมพันธ์และพิจารณาให้ผลตอบแทนเป็นรางวัล หรือผลตอบแทนอื่น ๆ ตามที่หน่วยงานกำหนด ซึ่งรูปแบบนี้เหมาะสำหรับใช้กับผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ อาจจะเสนอความคิดเห็นคนเดียวหรือมากกว่าก็ได้ และจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อ นโยบายเป้าหมายขององค์กรต้องชัดเจน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานต้องอยู่ในระดับสูง การกำหนดผลตอบแทนที่จะให้ผู้เสนอความคิดเห็นจะต้องสร้างความรู้สึกรู้ค่าและมีผลทางจิตใจ ระบบและขั้นตอนการพิจารณานั้นจะต้องรวดเร็ว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาแน่นอน ชัดเจน ตลอดจนการแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เสนอความคิดเห็นได้ทราบอย่างรวดเร็ว พร้อมเหตุผล และควรมีการประชาสัมพันธ์หรือให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการใช้แบบฟอร์มข้อเสนอแนะให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารูปแบบนี้จะช่วยให้ผู้บริหารได้ความคิดเห็นที่หลากหลายในการปฏิบัติหรือปรับปรุงงานก็ตาม อุปสรรคที่สำคัญของระบบเสนอแนะ คือ การเขียน เนื่องจากผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่โดยเฉพาะในชุมชนชนบท มีความรู้ระดับ ป.4 หรือ ป.6 อาจมีปัญหาในการเขียน ดังนั้นวิธีแก้ที่ดีก็คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เสนอความคิดเห็นมานั่งคุยกันตัวต่อตัว หรือไปหาข้อมูลโดยการสอบถามหรือสัมภาษณ์โดยตรง

4. ระบบส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนเป็นเจ้าของกิจการ (employee ownership plan) รูปแบบนี้พบมากในการบริหารกิจการของบริษัท หน่วยงานเอกชน หรือรัฐวิสาหกิจ โดยการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับมีส่วนเป็นเจ้าของกิจการ ด้วยการลงทุนซื้อหุ้นของบริษัท หรือบริษัทอาจจ่ายโบนัสส่วนหนึ่งเป็นทุนเรือนหุ้นในแต่ละปี จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกเป็น

เจ้าของกิจการเองและมีความรู้สึกร่วมกันในการปฏิบัติงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้น ในรูปแบบนี้ผู้บริหารอาจนำมาประยุกต์ใช้ โดยการสร้างบรรยากาศให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายพึงพอใจที่จะมีส่วนร่วมให้มากที่สุด

กิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย บุคลากรทางการศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน บุคคลดังกล่าว คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 21)

นวัตน์ ศรีพรหม (2543 – 2544 : 21 – 24) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการจัดการศึกษาทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ดังนี้

1. ด้านวิชาการ

1.1 เป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ การช่วยเหลือและกระตุ้นพัฒนาการด้านต่าง ๆ ในเด็ก เช่น การพัฒนาการด้านภาษา การรักการอ่าน การปลูกฝังคุณธรรม

1.2 การเป็นวิทยากร โรงเรียนควรจัดให้มีการสำรวจคนในชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลความพร้อมในการช่วยเหลือด้านวิชาการ เช่น ใครมีความรู้ความสามารถ ความชำนาญพิเศษในเรื่องใด เพื่อเชิญมาเป็นวิทยากรช่วยสอนทักษะความชำนาญเหล่านั้นในชั้นเรียน หรือเป็นคณะกรรมการหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเป็นการขยายขอบเขตวิชาการจากหลักสูตร และเพิ่มความน่าสนใจของการเรียนรู้

1.3 การเป็นผู้ช่วยครู โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาเยี่ยมเยียน หรือสังเกตการณ์ในชั้นเรียน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีขึ้น และเป็นการสร้างความคุ้นเคยระหว่างครูกับผู้ปกครองหรือชุมชน โรงเรียนอาจทำโครงการอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือครูในฐานะครูพิเศษช่วยสอน ช่วยดูแลเด็กปฐมวัย ช่วยปฏิบัติงานในโรงอาหาร งานห้องสมุด จัดทำสื่ออุปกรณ์การเรียน เป็นผู้ช่วยในการจัดกิจกรรมและให้คำปรึกษาในด้านอื่น ๆ

1.4 เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ จากหลักการที่ว่า “ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ” ซึ่งเป็นแนวทางจัดการศึกษา ดังนั้นจะต้องส่งเสริมผู้เรียนให้ได้พัฒนาตนเองตามความถนัด ตามความสนใจ ฝึกประสบการณ์จริง

จัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การเรียนการสอนจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงภายในห้องเรียน โรงเรียนจำเป็นต้องดำเนินการให้การจัดการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดี มีสิ่งที่น่าสนใจอย่างหลากหลาย เป็นแหล่งวิทยาการที่โรงเรียน ครู สามารถใช้ได้อย่างสะดวก นักเรียนสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมากมายจากชุมชน เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน วิถีชีวิตที่สำคัญในชุมชน ศิลปวัฒนธรรม อาชีพ ป่าชุมชน แหล่งท่องเที่ยว นอกจากนั้นในชุมชนยังมีสถานประกอบการที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ และฝึกทักษะด้านการประกอบอาชีพต่าง ๆ ตามความสนใจ เช่น การทอผ้า การแกะสลัก การเลี้ยงสัตว์ การซ่อมรถ เป็นต้น

1.5 เป็นผู้ร่วมประเมิน ในแต่ละปีการศึกษา โรงเรียนควรจัดให้มีการประเมินผลการดำเนินการ โดยเชิญผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงาน เช่น ประเมินแผนงาน โครงการต่าง ๆ ว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรและมีผลกระทบอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานในปีต่อไป และสรุปรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียน ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชนทราบ นอกจากนี้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งประเมินจากสภาพที่แท้จริง (authentic assessment) โรงเรียนควรให้โอกาสผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้ร่วมประเมินผลงาน และตรวจสอบการพัฒนาความก้าวหน้าของนักเรียนด้วย

2. ด้านงบประมาณ ในการดำเนินงานของรัฐ องค์กรธุรกิจ หรือหน่วยงานใด ๆ ก็ตาม การงบประมาณถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ การวิเคราะห์ การวางแผน การจัดดำเนินงาน ตลอดจนถึงการควบคุมเพื่อให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยตามแผนและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ งบประมาณจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้แนวความคิดในการบริหารงาน ตลอดจนวิธีดำเนินงาน ในหน่วยงานการศึกษา งบประมาณนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงาน เนื่องจากโรงเรียนเป็นองค์กรหนึ่งในสังคมที่มีหน้าที่ในการบริหารการศึกษา มีกิจกรรมหลายรูปแบบที่จะต้องใช้เงิน จึงจำเป็นต้องอาศัยระบบระเบียบที่กำหนดขึ้นสำหรับการบริหาร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ โรงเรียนได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานจากเงินงบประมาณแผ่นดิน เงินบำรุงการศึกษา และเงินบริจาคจากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นแหล่งที่มีความสำคัญที่จะเข้ามาช่วยเหลือในการจัดการศึกษา

3. ด้านการบริหารงานบุคคล ในด้านบุคลากรจะเห็นว่าบุคลากรในโรงเรียน ตั้งแต่ครูผู้สอน ครูสนับสนุน ตลอดจนคนงานภารโรงและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ เป็นผู้มีความรู้ที่จะช่วยเหลือให้การดำเนินงานของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีความรู้

มองเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา และครูผู้สอนซึ่งนับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งนั้น จะต้องเป็นผู้มีความรู้ มีทักษะและประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี ตลอดจนเป็นผู้พร้อมที่จะอุทิศแรงกายแรงใจเพื่อนำเด็กไปสู่จุดหมายปลายทางที่ดีที่สุดอีกด้วย

4. ด้านการบริหารทั่วไป การเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการบริหารทั่วไป ได้แก่ การที่ผู้ปกครอง ชุมชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีโอกาสเข้ามาให้คำปรึกษาในรูปคณะกรรมการ เป็นต้นว่า เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาหรือกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน คณะกรรมการดำเนินงานโครงการอาหารเสริม(นม) คณะกรรมการวางแผนนโยบายและเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน คณะกรรมการจัดหางบประมาณเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนในรูปแบบอื่น ๆ หรืออาจเชิญมาโดยตรงก็ได้ การเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ โรงเรียนจะมีผู้ร่วมให้คำปรึกษาร่วมตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ช่วยสอดคล้องดูแลและวางแผนการพัฒนาโรงเรียน มีกิจกรรมหลากหลายที่โรงเรียนสามารถจัดให้ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น ร่วมกำหนดเป้าหมาย เป็นต้นว่า จัดทำธรรมนูญโรงเรียน แผนการพัฒนาโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปี การจัดหาทุนการศึกษา การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก การจัดกิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย เป็นต้นว่า การให้ภูมิคุ้มกันโรค การจัดอาหารเสริม การจัดอาหารกลางวัน

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีเจตนาคำให้การศึกษาคือเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน คู่ครองสิทธิ สร้างความเสมอภาค ให้โอกาสทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และให้โอกาสแก่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับภาระในการจัดการศึกษา ดังนั้น การกระจายอำนาจให้สถานศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นผู้จัดการศึกษา ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเป็นการสนองตอบความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นได้ดีที่สุด เช่น สถานศึกษาดำเนินการสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา จัดการเรียนรู้อบรมผลการเรียนรู้ พัฒนาสื่อการเรียนรู้อ และมีระบบการกำกับ ตรวจสอบ ประเมิน และรายงานผล

สมศักดิ์ สินธุระเวชชัย (2542 : 65 – 67) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ มีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

1. ร่วมวางแผน สถานศึกษาที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาต้องสร้างความเชื่อมั่น ความพึงพอใจ ความประทับใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม (ลูกค้า) ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ สถานศึกษาดังกล่าวจะต้องมีการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา โดยคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมวางแผน ร่วมรับผิดชอบ และร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ธรรมนูญสถานศึกษาจะประกอบด้วย ทิศทางในอนาคต ความคาดหวัง วิสัยทัศน์ เป้าหมายของสถานศึกษาในด้านการบริหารคุณภาพ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านกำกับ ตรวจสอบและรายงาน จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง แผนงบประมาณ

2. ให้ความเห็นชอบ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา จึงควรให้คณะกรรมการสถานศึกษามีหน้าที่

- อนุมัติหลักสูตรของสถานศึกษา ที่จัดทำขึ้นในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ รายปี / รายภาค
- กำกับในเรื่องการประเมินผลการเรียน
- กำกับในเรื่องการทำสื่อ และเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ของสถานศึกษา

3. ให้ข้อเสนอแนะ ในยุทธศาสตร์ของการนำหลักสูตรไปใช้ องค์กรจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา จะจัดทีมนิเทศรับผิดชอบสถานศึกษา ตามที่องค์กรจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากำหนด เป็นทีมที่ประกอบด้วยบุคลากรหลายฝ่าย ดำเนินการนิเทศสถานศึกษาตามกรอบที่องค์กรจัดการศึกษากำหนด มีอนุกรรมการฝ่ายวิชาการขององค์กรจัดการศึกษาทำหน้าที่กำกับการทำงานของทีมนิเทศ ทีมนิเทศนอกจากรายงานผลการนิเทศให้อนุกรรมการฝ่ายวิชาการแล้ว จะต้องจัดทำรายงานผลเสนอคณะกรรมการสถานศึกษา

4. ส่งเสริม และสนับสนุน ในการบริหารจัดการสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีระบบการสื่อสารให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ ตลอดเวลา เพื่อที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะได้ร่วมส่งเสริม และสนับสนุน

- จัดกิจกรรมของสถานศึกษา
- จัดหางบประมาณสนับสนุน
- ร่วมประชุมอภิปรายผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน
- ร่วมประเมินหลักสูตรและการจัดบริการต่าง ๆ
- ร่วมพัฒนานุเคราะห์ของสถานศึกษาในด้านการพัฒนาในวิชาชีพ การนำจิตวิทยา

ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เทคนิคต่าง ๆ ที่จะใช้กับผู้ปกครอง และเข้าใจผู้ปกครอง โดยการจัดประชุม สนับสนุนการเข้าฝึกอบรม การดูงาน

- ร่วมแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาพฤติกรรมของผู้เรียน พฤติกรรมของบุคลากรในสถานศึกษา
- การให้ความช่วยเหลือผู้เรียนและผู้สอน
- ร่วมกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้สอน ให้มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลของผู้เรียน อันจะนำไปสู่การช่วยเหลือผู้เรียนในด้านต่าง ๆ

5. การกำกับ และตรวจสอบ สถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีการกำกับ ติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน ชั้นเรียน งานทุกด้านของสถานศึกษา และการปรับปรุงโครงการ/แผนการด้านต่าง ๆ และมีการตรวจสอบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนที่จะสร้างจุดแข็ง กำจัดข้อบกพร่อง และเลือกจัดลำดับจุดพัฒนา บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาในการกำกับและตรวจสอบเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา อาจจะดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

- ติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน ในภาพรวมจากรายงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา จากการสอบถามในที่ประชุม จากการเยี่ยมชั้นเรียน
- ร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา
- ศึกษาการปฏิบัติการกิจ และนโยบายของสถานศึกษา
- สังเกตการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ความสัมพันธ์ของผู้เรียน ความสัมพันธ์กับชุมชน

- ศึกษาผลการตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนชั้นปีที่ 3, 6, 9, 12 ขององค์กรจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา และ ระดับชาติ
- ศึกษาผลการทบทวนคุณภาพภายในของสถานศึกษา และการทบทวนคุณภาพภายนอกจากองค์กรภายนอก

6. เผยแพร่ผลงาน คณะกรรมการสถานศึกษา อาจทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ ประสานงานเผยแพร่ผลงานของสถานศึกษา รวมทั้งข่าวสารข้อมูลของสถานศึกษาให้ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เกี่ยวข้องทราบในรูปแบบต่าง ๆ

จากการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมมี 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ การมีส่วนร่วมทางตรงและการมีส่วนร่วมทางอ้อม การมีส่วนร่วมทางตรงก็คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะของการปฏิบัติงานรับผิดชอบเพราะเป็นหน้าที่โดยตรง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ส่วนการมีส่วนร่วมทางอ้อมจะเป็นลักษณะกรรมการหรือผู้แทน

ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทุกระดับ ในการที่จะบริหารงานแบบมีส่วนร่วมให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารมากขึ้นเพียงใด เพราะการมีส่วนร่วมในการทำงานนอกจากจะเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์แล้ว ยังเป็นการสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและเกิดความพึงพอใจในการทำงานด้วย

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา

กระแสแห่งการกระจายอำนาจทั้งด้านการปกครอง การบริหารและการจัดการในด้านต่าง ๆ ได้นำไปสู่การผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์กรระดับต่าง ๆ รวมถึงองค์กรทางการศึกษา ซึ่งได้มีความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงการบริหารการศึกษา จากการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางให้กระจายไปสู่หน่วยปฏิบัติ ถึงขั้นการนำสาระทางการศึกษามายกย่องไว้ในรัฐธรรมนูญ และปัจจุบันการกระจายอำนาจได้กำหนดชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าแนวโน้มการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษามีความเข้มแข็งและเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยจะเน้นการกระจายอำนาจจากหน่วยงานส่วนกลางไปยังสถานศึกษา ให้สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจให้มากที่สุด ตามระบบการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (School-Based Management : SBM) และให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง (สมศักดิ์ คลประสิทธิ์. 2544 : 17)

ความหมายของการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2541 : 15) ได้ให้ความหมายของการกระจายอำนาจทางการศึกษาว่า เป็นการถ่ายโอน (transfer) อำนาจ (power) อำนาจหน้าที่ (authority) และความรับผิดชอบจากศูนย์กลางหรือศูนย์รวมอำนาจไปยังพื้นที่หรืออาณาเขตรอบ ๆ จากระดับบนไปสู่ระดับล่างหรือจากระดับชาติไปสู่ท้องถิ่น เป็นการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้

ภาณุวัฒน์ ภักดีวงศ์ (2543 : 29) ให้ความหมายของการกระจายอำนาจทางการศึกษาว่า หมายถึง การที่รัฐให้อำนาจในการตัดสินใจ (decision – making power) ในการที่จะสามารถดำเนินการจัดการและบริหารการศึกษาในลักษณะที่เป็นองค์อำนาจหน้าที่ (authority) แก่ท้องถิ่น ทั้งที่เป็น

องค์กรการปกครองตนเองของท้องถิ่นอันเป็นองค์กรที่เป็นนิติบุคคล และ/หรือองค์กรในชุมชนที่ไม่เป็นนิติบุคคลท้องถิ่น ได้ร่วมกันดำเนินการให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยการเข้ามาร่วมกันในการจัดการและบริหารการศึกษาของท้องถิ่น จะต้องอยู่ในรูปของการเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการจัดการและบริหารการศึกษา

รอบสัน และแมทธิวส์ (โกวิท กระจำง, 2540 : 123 ; อ้างอิงมาจาก Robson and Mathews, 1955) ได้กล่าวถึงการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาว่า หมายถึง การมอบอำนาจความรับผิดชอบในการตัดสินใจจากส่วนกลางไปสู่ระดับภูมิภาคและระดับโรงเรียน โดยหลักการแล้วเป็นอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา เป็นการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ในการตัดสินใจทางการบริหารการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่ระดับล่างหรือระดับปฏิบัติ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน หน่วยงานและสถานศึกษา

รูปแบบของการกระจายอำนาจทางการศึกษา

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2541 : 4 – 5) ได้เสนอรูปแบบของการกระจายอำนาจทางการศึกษาไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การกระจายอำนาจในองค์กร (organizational decentralization) เป็นการให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถตัดสินใจในเรื่องสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้แก่นักเรียน เป็นการกระจายอำนาจตามแนวตั้ง (vertical decentralization) ไปให้แก่โรงเรียนมากกว่าจะเป็นการกระจายอำนาจตามแนวนอน (horizontal decentralization) ไปให้เขตการศึกษา การกระจายอำนาจในองค์กรคล้าย ๆ กับประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน (representative democracy) มีกฎระเบียบในการมอบหน้าที่การตัดสินใจให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา

2. การกระจายอำนาจทางการเมือง (political decentralization) เป็นการให้ผู้ปกครองตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่บุตรหลานของตนศึกษาอยู่ การกระจายอำนาจทางการเมืองนั้นแต่ละโรงเรียนจะต้องมีคณะกรรมการโรงเรียน (board of governor) ซึ่งมีบทบาทและอำนาจหน้าที่โดยตรงในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน มีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งครูใหญ่ คณะกรรมการโรงเรียนจะประกอบด้วย ตัวแทนของครู และตัวแทนของบุคคลที่จะได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจของคณะกรรมการโรงเรียน การดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนคล้ายกับแนวคิดของลักษณะประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participative democracy)

3. การกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจ (economic decentralization) เป็นการให้ผู้ปกครอง มีสิทธิ์ในการเลือกโรงเรียนให้แก่บุตรหลานของตน จากนั้นงบประมาณการศึกษาจะถูกจัดสรรไป ให้โรงเรียนที่ผู้ปกครองส่งบุตรหลานของตนเข้าศึกษา ในการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจนั้น นอกจากจำเป็นต้องมีคณะกรรมการโรงเรียนแล้ว ภาษีการศึกษา (school revenues) จะต้องผูกพัน กับจำนวนนักเรียนในแต่ละโรงเรียนด้วย การกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจ ถือว่าผู้ปกครอง คือผู้บริโภค และโรงเรียนคือผู้จำหน่ายหรือผู้จัดบริการทางการศึกษา

วิธีการกระจายอำนาจทางการศึกษา

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2541 : 22 - 23) ได้เสนอวิธีการกระจายอำนาจทางการศึกษาไว้ดังนี้

1. การแบ่งอำนาจ (deconcentration) เป็นการจัดสรรหรือถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลางหรือศูนย์รวมอำนาจ ไปสู่หน่วยงานระดับล่างในสายการบังคับบัญชาของรัฐบาลกลาง เพื่อสะดวกในการดำเนินการ เช่น ถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาค จังหวัด หรือหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่ ผู้ได้รับการแบ่งอำนาจเป็นผู้รับผิดชอบในผลของการตัดสินใจในเรื่องที่ได้รับการแบ่งอำนาจ

2. การมอบอำนาจ (delegation) เป็นกรณีที่ผู้บริหารที่มีอำนาจสูงสุดในหน่วยงานหรือในส่วนกลางจัดสรรหรือถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจไปยังผู้บริหารระดับล่างขององค์กร เพื่อตัดสินใจได้เร็วมากขึ้น โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนตามลำดับขั้นขึ้นไป เป็นการถ่ายโอนอำนาจไปยังหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานในการควบคุมของรัฐ เช่น อธิการบดีมอบอำนาจให้รองอธิการบดี ผู้อำนวยการโรงเรียนมอบอำนาจให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน อธิบดีมอบอำนาจให้ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นต้น ผู้มอบอำนาจยังคงเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจที่ได้มอบอำนาจไปแล้ว

3. การโอนอำนาจหรือการให้อำนาจ (devolution) เป็นการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลางหรือระดับบนไปยังระดับล่างอย่างสมบูรณ์ โดยมีกฎหมาย กฎ ระเบียบเกี่ยวกับการโอนอำนาจอย่างชัดเจน ผู้บริหารระดับล่างจึงมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย เช่น การโอนอำนาจให้เทศบาลจัดการศึกษา ผู้โอนอำนาจได้ตัดตัวเองขาดออกจากอำนาจที่โอนแล้ว ดังนั้น จึงไม่มีอำนาจหรือมีแต่เพียงเล็กน้อยในการควบคุมการดำเนินการในภารกิจที่ได้โอนอำนาจไปแล้ว

4. การให้เอกชนดำเนินการ (privatization) เป็นการถ่ายโอนอำนาจให้เอกชนที่เป็นบุคคล หรือคณะบุคคลดำเนินการแทนรัฐ เป็นการมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างใดอย่างหนึ่งของทางราชการไปให้เอกชนดำเนินการแทน หรือสนับสนุนให้ภาคเอกชนลงทุนในการดำเนินการ บางอย่าง เช่น ขายกิจการของรัฐให้เอกชน สนับสนุนให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

หลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2544 : 18 – 19) ได้ศึกษาการบริหารและการจัดการศึกษาของต่างประเทศ พบว่า การกระจายอำนาจการจัดการศึกษามีหลักการสำคัญ ได้แก่ หลักการนิติบัญญัติ หลักการมีส่วนร่วม หลักความเป็นกลางทางการเมือง หลักความเป็นมืออาชีพทางการศึกษา หลักความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ และหลักการประกันคุณภาพการศึกษา และเสนอว่า การบริหารและการจัดการศึกษา ควรดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

หลักการนิติบัญญัติ หมายถึง การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ต้องมีกฎหมายรองรับ เพื่อเป็นหลักประกันในการนำไปปฏิบัติให้บรรลุผล

หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษาในรูปของคณะกรรมการการศึกษา

หลักความเป็นกลางทางการเมือง มีความเป็นอิสระ ปลอดการแทรกแซงทางการเมือง คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องไม่มาจากตัวแทนทางการเมือง

หลักความเป็นมืออาชีพ บุคคลที่เข้ามาบริหารทางการศึกษาต้องมาจากบุคคลที่มีประสบการณ์และมีทักษะทางอาชีพ เป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพทางการศึกษา และได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูหรือบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ

หลักความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มอบอำนาจการตัดสินใจให้กับคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด

หลักการประกันคุณภาพการศึกษา โดยจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มีการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาภายใน และจัดให้มีองค์กรภายนอกเข้ามาประเมินคุณภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการจัดการศึกษา และจัดทำรายงานประจำปีไปยังผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของสังคม ชุมชน องค์กรเอกชนต่าง ๆ และกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษา เพื่อให้มีอิสระในการบริหาร และการจัดการ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาตนเองตามธรรมชาติของผู้เรียน และเต็มตามศักยภาพ และได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการเรียนรู้ จากประสบการณ์จริง ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษา โดยได้กำหนดบทบาทของสถานศึกษาไว้ครบ ทุกด้าน เช่น แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ การประเมินผู้เรียน การจัดทำสารของหลักสูตร การบริหารวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป การจัดระบบการประกัน คุณภาพภายใน การระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน — การให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ให้อิสระ ในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา เป็นต้น (สมศักดิ์ คณประสิทธิ์. 2544 : 20)

สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจการจัดการศึกษายึดหลักการสำคัญ หกประการ ได้แก่ หลักการนิติบัญญัติ หลักการมีส่วนร่วม หลักความเป็นกลางทางการเมือง หลักความเป็นมืออาชีพ ทางการศึกษา หลักความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ และหลักการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ที่ต้องการให้มีการกระจาย อำนาจการตัดสินใจไปยังหน่วยปฏิบัติ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งด้านการศึกษา โดยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีหลักการ และกระบวนการที่เน้นให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่เขตพื้นที่ การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงาน บุคคล และการบริหารงานทั่วไป ลักษณะการกระจายอำนาจเป็นแบบมอบอำนาจการตัดสินใจและ ความรับผิดชอบ ไปยังคณะกรรมการฯ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง เพื่อ พัฒนาคอนไทยให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : บทสรุปสำหรับผู้บริหาร) วิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) โดยการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารในประเทศไทย ที่มีแนวคิดเช่นเดียวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่า

1. ปัญหาสำคัญของการบริหารการศึกษาในภาพรวมของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ มีการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ขาดเอกภาพในการบริหาร ขาดประสิทธิภาพในระบบประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ขาดการพัฒนานโยบายอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ขาดความเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น จากปัญหาดังกล่าวนำมาซึ่งความคิดในการปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องเป็นหลัก

2. จากอดีตที่ผ่านมา พบว่า ผู้ปกครองและประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อยมาก ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งเป็นเพียงคณะกรรมการที่ปรึกษา มีส่วนร่วมในการบริจาคและหาทรัพยากรสนับสนุนโรงเรียน ทำการประชาสัมพันธ์ และร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น

3. คณะกรรมการศึกษาหรือคณะกรรมการสถานศึกษา มีมาตั้งแต่เริ่มประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 และในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในระยะต่อมา ก็ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาด้วย แต่บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการดังกล่าวไม่ปรากฏผลในทางปฏิบัติมากนัก เนื่องจากเป็นเพียงคณะกรรมการที่ปรึกษา ส่วนอำนาจการตัดสินใจยังอยู่ที่ผู้บริหารสถานศึกษา

สุเจตต์ หุตะจุฑะ (2544 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง ศึกษาความต้องการของครูและผู้บริหารสถานศึกษาในการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระบบ เขตพื้นที่จังหวัดภูเก็ต พบว่า ความต้องการของครูและผู้บริหารสถานศึกษาในการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระบบ เขตพื้นที่จังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านกิจกรรมที่ควรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

สมลักษณ์ ภูคำแสน. (2540 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพปัจจุบัน ชุมชน

มีส่วนร่วมในการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก ด้านการกำหนดนโยบาย การอำนวยการ การประสานงาน การรายงานผล และการบริหารงบประมาณ ส่วนการจัดองค์การ การแบ่งสายงาน และการบริหารงานบุคคล มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง งานวิชาการ ชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ในเรื่องการจัดหาวิทยากรท้องถิ่น การจัดหาหนังสือเรียน การหาทุนให้นักเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรม สำหรับงานด้านอาคารสถานที่ ชุมชนมีส่วนร่วมในเรื่องการหาสถานที่ การจัดสร้างโรงเรียน การใช้อาคารสถานที่เพื่อการประชุม การประกอบพิธีกรรม และการช่วยบำรุงรักษา อยู่ในระดับมาก มีเฉพาะเรื่องการควบคุมและประเมินการใช้อาคารเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง งานด้านกิจการนักเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมในเรื่องการณรงค์การรับนักเรียนใกล้บ้าน การจัดสวัสดิการ การให้ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมดนตรี กีฬา การแนะแนวการศึกษาต่อ การสอดส่องดูแลความประพฤตินักเรียน และการเข้าร่วมในกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย การจัดงานประจำปี งานประเพณีต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่าชุมชนในท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษา มีสภาพเศรษฐกิจไม่ดี ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน จึงไม่สามารถเข้าร่วมในการจัดการศึกษากับทางโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ สำหรับบทบาทที่ควรจะเป็นของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการทางการศึกษาที่เห็นว่า โรงเรียนและชุมชนจะต้องร่วมมือกันในทุก ๆ ด้าน ไม่ใช่ปล่อยให้ฝ่ายใดเป็นผู้ดำเนินการ จึงจะทำให้การศึกษาของไทยบรรลุจุดมุ่งหมาย และนำไปสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง

คมสัน ศรีมานะศักดิ์ (2537 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม มีส่วนร่วมในการบริหารอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิชาการเป็นอันดับแรก และให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีความสำคัญในลำดับรองลงมา

คำตา ราชมณี (2537 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม พบว่า ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการบริหารในงานบริหารทุกงานในระดับมาก และครู ผู้บริหาร และวิธีการบริหาร ไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการมีส่วนร่วมของครูมากนัก ผู้บริหารและครูผู้สอน ประเมินการมีส่วนร่วมของครูและปัญหาของการมีส่วนร่วม มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน การตัดสินใจ โดยให้ความสำคัญกับงานวิชาการมากที่สุด และโรงเรียนควรใช้วิธีการมอบหมายงานตามความถนัดและความสนใจ

โจทยั แดงจันทร์ (2544 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง ความคาดหวังในการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานไปยังสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดสระแก้ว พบว่า ความคาดหวังในการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานไปยังสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดสระแก้ว ด้านการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

ธีรวัฒน์ หมูวิเศษ (2538 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง รูปแบบการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาตามทฤษฎีของผู้บริหารการศึกษา เขตการศึกษา 8 พบว่า ในด้านรูปแบบของการบริหารนโยบายและแผน ผู้บริหารการศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลที่จะกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยกำหนดขอบข่ายความรับผิดชอบของหน่วยงานการศึกษาทุกระดับให้ชัดเจน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการการศึกษาระดับจังหวัด มีสำนักงานกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนบริหารงานบุคคล บริหารงบประมาณ บริหารวิชาการ และจัดการศึกษาด้านอื่น ๆ ตั้งอยู่ที่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด จัดการศึกษา 4 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ในด้านรูปแบบการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารการศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า การบริหารงานบุคคลของหน่วยงานการศึกษา ที่ขึ้นตรงต่อกรมเจ้าสังกัดแต่มีหน่วยงานตั้งอยู่ในจังหวัด ขาดเอกภาพ ไม่สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันได้ และมีผลกระทบต่อการพัฒนาการศึกษา เห็นควรให้มีการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา แต่ต้องเป็นส่วนหนึ่งของการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่น การบริหารบุคคลในด้านการสรรหา การพัฒนา การใช้ และการลงโทษทางวินัย ควรเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรระดับจังหวัด ให้บุคลากรของหน่วยงานทางการศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสังกัดหน่วยงานเดียวกัน ให้เอก.จังหวัด มีอำนาจในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูทุกสังกัดที่มีหน่วยงานตั้งอยู่ในจังหวัด และให้บุคลากรทางการศึกษาที่เป็นข้าราชการพลเรือนเป็นข้าราชการครูด้วย ในรูปแบบการบริหารงบประมาณ ผู้บริหารการศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า การตั้งงบประมาณและการจัดสรรงบประมาณควรให้จังหวัดดำเนินการ โดยจะผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมจังหวัด (ศสว.จ.) การอนุมัติ จัดซื้อ จัดจ้าง ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานเจ้าของงบประมาณ การเสนอของบประมาณควรเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมเจ้าสังกัด จังหวัด และสถานศึกษา การตรวจติดตามการใช้งบประมาณของสถานศึกษาควรเป็นอำนาจหน้าที่ของจังหวัด ในด้านรูปแบบการบริหารงาน

วิชาการ ผู้บริหารการศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า งานวิชาการมีปัญหาด้านหลักสูตรที่เน้นวิชาการมากเกินไป ไม่สนองความต้องการของท้องถิ่น เน้นการเรียนต่อให้สูงขึ้น ไม่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพชีวิตของคนในสังคม และเชื่อว่าการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาสู่ท้องถิ่น จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ การกำหนดหลักสูตรควรเป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานระดับจังหวัด และให้หน่วยงานในชุมชน สถานประกอบการภาคเอกชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร ส่วนการอนุมัติการใช้หลักสูตร ควรเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษาจังหวัด

รินภัทร์ ขอดแก้ว (2538 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การทดลองใช้รูปแบบการบริหารโดยคณะกรรมการในศูนย์โรงเรียนช่อแล สำนักงานประถมศึกษาอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า รูปแบบการบริหารโดยคณะกรรมการ เป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหาร และเลือกคณะกรรมการบริหารได้ในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับกรรมการโดยตำแหน่ง การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการช่วยให้การทำงานชัดเจนในการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการบริหาร ทำให้มีการประสานงานอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติ ซึ่งส่งผลให้ร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ จนปรากฏผลการพัฒนางานด้านต่าง ๆ อย่างเด่นชัด หากมีการนำรูปแบบการบริหารโดยคณะกรรมการไปใช้อย่างต่อเนื่องและจริงจัง จะทำให้ปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาสืบเนื่องคลี่คลายลงได้

ชาญยุทธ แสงมณี (2537 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า การปฏิบัติงานของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ในบทบาทที่ปฏิบัติจริง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน แต่ในบทบาทที่คาดหวังให้ปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นเดียวกัน คือ ด้านให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนในการกำหนดแนวทางการพัฒนาและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ด้านแสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชน หน่วยงาน และส่วนราชการ เพื่อพัฒนาโรงเรียน ด้านเสนอแนะและประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หน่วยงาน และส่วนราชการ เพื่อให้โรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ชุมชน หน่วยงานส่วนราชการ และการพัฒนาท้องถิ่น และด้านการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่คณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษามอบหมาย

จุฑามาศ มนต์ชินนรินทร์ (2534 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า คณะกรรมการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือผู้บริหารในด้านต่าง ๆ ตามลำดับมาน้อย คือ ด้านการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และของรัฐบาล

ช่วยเรื่องนโยบายเป้าหมาย 10 ประการ ด้านการปรับปรุงหน่วยงานและแผนงานต่าง ๆ ช่วยเรื่องการปรับปรุงฝ่ายวิชาการและแผนงานคุณภาพอาชีวศึกษา ด้านการดำเนินงานของสถานศึกษา ในรอบภาคเรียน ช่วยเรื่องการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ช่วยกำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการประเมินผล ด้านการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษา ช่วยในระเบียบการแต่งกายของครูอาจารย์และนักเรียนนักศึกษา ด้านการ เปิดสอนหรือยกเลิกการสอนวิชาชีพสาขาใดสาขาหนึ่งที่เปิดสอนในสถานศึกษา ช่วยในการเปิด สอนวิชาแมคคาทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ เรื่องอื่น ๆ ที่ผู้บริหารเสนอต่อคณะกรรมการ ช่วยใน เรื่องนโยบายของกรมอาชีวศึกษา สำหรับด้านการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักสูตรวิชา ต่าง ๆ คณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่นี้ ทั้งนี้ คณะกรรมการช่วยโดยการให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้บริหารสถานศึกษา และประสบผลสำเร็จในการช่วยมาก ปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ คณะกรรมการไม่ค่อยมีโอกาสเสนอแนะในด้านการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย เพราะ การจัดการศึกษาเป็นเรื่องที่กรมหรือกองต้นสังกัดสั่งการให้ทำ กรรมการมีส่วนในการเสนอให้ ปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักสูตรวิชาต่าง ๆ น้อยมาก เพราะหลักสูตรได้รับการกำหนดโดย กรมอาชีวศึกษาไม่ใช่วิทยาลัยเป็นผู้กำหนด

จรุง รัตตะมาน (2527 : 24) วิจัยเรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาของกระทรวง ศึกษาธิการ ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 4 ศึกษาเฉพาะกรณีการบริหารการศึกษา ของกรมสามัญศึกษา พบว่า การบริหารงานของกรมสามัญศึกษามีรูปแบบบริหารรวมอำนาจเข้าสู่ ส่วนกลาง ซึ่งมีสาเหตุมาจากที่กรมสามัญศึกษามีรูปแบบบริหารราชการแผ่นดินเป็นหลัก ส่วนใหญ่สอดคล้องกับรูปแบบการบริหารราชการแผ่นดิน แต่บางส่วนไม่สอดคล้องกัน เพราะกรม สามัญศึกษาแบ่งส่วนราชการตามพระราชกฤษฎีกาการแบ่งส่วนราชการกรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2532 เป็นราชการส่วนกลางทั้งหมด

งานวิจัยต่างประเทศ

บรูซ (พิทักษ์ จอมเมือง. 2541 : 28 ; อ้างอิงมาจาก Bruce. 1972 : 6026 – A) ได้ทำการวิจัย บทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า ความคาดหวังของ โรงเรียนที่เกี่ยวกับชุมชนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่จะมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน สำหรับความคาดหวังของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษานั้น ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่คาดหวัง ที่จะให้ผู้ปกครองนักเรียนได้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจการหรืองานวางแผนของโรงเรียน ให้องค์การ ศาสนาหรือสถาบันอื่นในสังคมได้หันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ การอบรมสั่งสอนเด็ก

ให้มากยิ่งขึ้น ให้การทำงานมีความคาบเกี่ยวระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และอยากให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเด็กด้วย

ไวท์ทาเกอร์ (Whitaker. 1978 : 3839 – A) ได้ศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองและผู้บริหารที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจด้านการศึกษา พบว่า ผู้ปกครองมีความรู้สึกที่ไม่สะดวกในการรับข้อมูลหรือประกาศเกี่ยวกับโรงเรียน ซึ่งเป็นอุปสรรคในเรื่องนโยบายและการตัดสินใจทางการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนก็ยังเห็นความสำคัญของผู้ปกครองอยู่ แม้ว่าจะให้ความสำคัญน้อยก็ตาม ดังนั้นจึงถือว่าชุมชนมีความสำคัญ และบุคลากรในโรงเรียนควรที่จะตระหนักถึงโครงการพัฒนาที่เน้นให้บุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนด้วย

สมิท (พิทักษ์ จอมเมือง. 2541 : 28 ; อ้างอิงมาจาก Smith. 1971 : 2377 – A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการศึกษา ในการวางแผนและการพัฒนาของมหาวิทยาลัยมิลล์รัฐมิชิแกน พบว่า สมาชิกของคณะกรรมการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และประชาชน มีความต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ อันจะทำให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา คณะกรรมการศึกษาจากประชาชนไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว โดยคณะกรรมการไม่ได้มีส่วนร่วมเห็น คณะกรรมการศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนเห็นพ้องกันว่า โรงเรียนจะเจริญก้าวหน้าขึ้นไปกว่าเดิม หากได้มีคณะกรรมการดังกล่าวเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ฮาร์โรลด์ (Harold. 1983 : 2517 – A) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจบทบาทของคณะกรรมการศึกษาในการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น ซึ่งผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการศึกษามีบทบาทสำคัญมากในการกำหนดนโยบายและการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของท้องถิ่น

เบคเคอร์รา (พิทักษ์ จอมเมือง. 2541 : 28 - 29 ; อ้างอิงมาจาก Beccerra. 1974 : 6887 – A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับตัวแทนของชุมชนในการวินิจฉัยปัญหา พบว่า การตัดสินใจปัญหาใด ๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียน ผู้บริหารและตัวแทนชุมชนจะต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย จะต้องทำความเข้าใจตามบทบาทหน้าที่และนโยบายที่ตกลงกันได้ และยังพบว่า ผู้บริหารต้องเข้าใจและสนใจเกี่ยวกับความแตกต่างของชุมชน อีกทั้งพร้อมที่จะเข้าร่วมกับชุมชนได้ ทุกโอกาส ทัศนคติเป็นไปตามที่พึงประสงค์ของแต่ละฝ่ายเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่ง ในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ในการเข้าร่วมของชุมชนหรือประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ จะต้องมีการฝึกอบรมและเตรียมการก่อนพอสมควร ผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่ยอมรับตนเอง และไม่ควรรอคอยเกี่ยวกับผลที่จะได้รับให้สูงเกินไปในการร่วมกับชุมชนแต่ละครั้ง ซึ่งในกรณีนี้ เจนนิง (Jenning. 1980 : 470 – A) ได้ศึกษาในรัฐโอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า กรรมการศึกษามีความรู้ด้านระบบบริหารงานของโรงเรียนไม่เพียงพอ

เช่น ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารการเงิน งบประมาณ และขาดเหตุผลที่ดีในการตัดสินใจ จึงทำให้การประชุมกำหนดนโยบายไม่ประสบความสำเร็จ การจัดการศึกษาของท้องถิ่นไม่พัฒนาเท่าที่ควร

พอลโลซซี (Pallozzi. 1981 : 42 (4) 1481) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของโรงเรียนท้องถิ่น ในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยสอบถามคณะกรรมการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ใช้ในการจัดการศึกษาควรขยายออกไปเป็นรูปแบบของชุมชนเมืองด้วย การจัดการศึกษาในโรงเรียนท้องถิ่นควรร่วมมือกันทั้งสองฝ่าย โรงเรียนไม่ควรยึดติดอยู่กับนโยบายมากนัก ส่วนฝ่ายชุมชนควรเสนอนโยบายที่ตรงกับความสามารถของตน และสิ่งที่โรงเรียนควรคำนึงถึง คือความรับผิดชอบต่อกิจกรรมของโรงเรียน จัดขึ้นและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ การปฏิบัติจะต้องเป็นอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ยังต้องพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา ต้องกระจายอำนาจทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาอย่างชัดเจน อีกทั้งการบริหารงานทุกขั้นตอนของสถานศึกษาจะต้องเน้นการมีส่วนร่วม คือ ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นหลัก ดังนั้นในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องทำการศึกษาว่ามีการปฏิบัติจริงหรือไม่ หากมีการปฏิบัติจริงจะอยู่ในระดับใด เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาและปรับปรุง ให้ดำเนินไปตามแนวทางที่ถูกต้อง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

บทนี้กล่าวถึง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล วิธีการสร้างเครื่องมือ วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล วิธีจัดการกับข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนาร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วย ครู จำนวน 316 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 98 คน รวมทั้งสิ้น 414 คน กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางเจ็ทและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608) ได้กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ครู จำนวน 174 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 78 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายโดยการเทียบสัดส่วนและจับสลาก ได้รายละเอียดตามตาราง 1

ตาราง 1 ขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ	ประชากร (คน)		กลุ่มตัวอย่าง (คน)	
	ครู	คณะกรรมการฯ	ครู	คณะกรรมการฯ
1. โรงเรียนสุราษฎร์ธานี 2	74	15	41	12
2. โรงเรียนคอนสวรรค์วิทย	30	12	16	10
3. โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย ฯ	29	13	16	10
4. โรงเรียนศิริรัฐวิทยาคม	27	13	15	10
4. โรงเรียนพรุพิทยาคม	33	15	18	12
5. โรงเรียนเวียงสระ	67	15	37	12
6. โรงเรียนพระแสงวิทยา	56	15	31	12
รวม	316	98	174	78

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ มีสองชุด ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (check-list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของกรมสามัญศึกษา คือ หลักการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และหลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 1) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ห้าระดับ ตามแนวคิดของไลเคิร์ต (ลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 183 – 184 ; อ้างอิงมาจาก Likert : 1976) จำนวน 40 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเพื่อทราบข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิด (open-ended questionnaire)

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ตามขอบเขตของเนื้อหาที่ศึกษาโดยสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (individual interview) จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ โดยสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 19 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน ผู้ช่วยผู้บริหาร จำนวน 5 คน และตัวแทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน

วิธีสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร วารสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการ

บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของกรมสามัญศึกษา คือ หลักการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และหลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 1) เพื่อเป็นหลักในการสร้างคำถาม

2. นำหลักการและแนวคิดจากข้อ 1 มาสร้างแบบสอบถาม แล้วนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 ท่าน พิจารณา ตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) ความถูกต้อง เหมาะสม เพื่อนำข้อเสนอแนะไปแก้ไขปรับปรุง แล้วนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

4. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วครั้งสุดท้ายไปทดลองใช้ (try out) กับประชากร ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.9481

5. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป

6. แบบสัมภาษณ์ ใช้คำถามปลายเปิด ตามขอบเขตของเนื้อหาที่ศึกษา

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อแนะนำตัวและขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการแนะนำตัวผู้วิจัยและออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ไปยังผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. นำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จากผู้อำนวยการสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ไปถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้กลุ่มตัวอย่างให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 252 ฉบับ โดยนำส่งและรับคืนด้วยตนเอง ณ โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง กำหนดระยะเวลาภายใน 1 เดือน

4. รวบรวม ตรวจสอบและคัดเลือกแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ มาดำเนินการจัดกระทำข้อมูล สำหรับการวิจัยต่อไป

5. สัมภาษณ์และบันทึกผลสัมภาษณ์ โดยการสนทนาซักถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล รวมทั้งการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รวบรวมมาทั้งหมด

วิธีจัดกระทำกับข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำกับข้อมูล ดังนี้

1. ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม คัดเลือกเอาเฉพาะแบบสอบถามที่ครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วแยกเป็นหมวดหมู่ตามตัวแปรที่จะศึกษา

2. แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าร้อยละ

3. แบบสอบถามตอนที่ 2 ตรวจให้คะแนนตามแนวคิดของไลเคิร์ต (ลิวัน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2538 : 183 – 184 ; อ้างอิงมาจาก Likert : 1976) ดังนี้

5	หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับการบริหารอยู่ในระดับ	มากที่สุด
4	หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับการบริหารอยู่ในระดับ	มาก
3	หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับการบริหารอยู่ในระดับ	ปานกลาง
2	หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับการบริหารอยู่ในระดับ	น้อย
1	หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับการบริหารอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

4. หาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของระดับการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และนำมาเทียบกับเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นของ เบสต์ (Best. 1977 : 174) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 3.6667 – 5.0000	หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับการบริหาร	อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.3334 – 3.6666	หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับการบริหาร	อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.0000 – 2.3333	หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับการบริหาร	อยู่ในระดับน้อย

5. คำนวณหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อหาความกระจายของข้อมูล

6. ทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปร 2 กลุ่ม

7. จัดลำดับความถี่ของข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามตอนที่ 3

8. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ตามขอบเขตของเนื้อหาที่ศึกษา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม จนได้คำตอบที่ชัดเจนตามขอบเขตของเนื้อหาที่ศึกษา และเขียนรายงานการวิจัยโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพื้นฐานและทดสอบสมมติฐานโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ (statistical package for the social sciences/personal computer-plus) สำหรับค่าสถิติดังต่อไปนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (arithmetic mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
 2. สถิติสำหรับการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้แก่ สัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient)
 3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบที (t-test)
- (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2534 : 97 – 155)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทนี้กล่าวถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับ

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดสัญลักษณ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (sample)
$\bar{X}$	แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย (mean)
SD	แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
t	แทน ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน (t-test)
P	แทน ค่าความน่าจะเป็น (probability)

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเสนอเป็น 5 ตอน ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ระหว่างครูกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ตอนที่ 5 ประมวลผลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการพรรณนาวิเคราะห์โดยภาพรวมจากข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา และตัวแทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถามและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่าง	ส่งไป	รับคืน	ร้อยละ	ฉบับสมบูรณ์	ร้อยละ
ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม					
ครู	174	165	94.83	165	100
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	78	66	84.61	66	100
รวม	252	231	91.66	231	100

จากตาราง 2 แสดงว่า จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไป จำแนกตามตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ตำแหน่งครู ส่งไป 174 ชุด รับคืน 165 ชุด คิดเป็นร้อยละ 94.83 ตำแหน่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งไป 78 ชุด รับคืน 66 ชุด คิดเป็นร้อยละ 84.61

ตาราง 3 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	กลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
ตำแหน่ง		
ครู	174	69.00
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	78	31.00
รวม	252	100.00

จากตาราง 3 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งครู มีจำนวนมากกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (69.00 : 31.00)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ตาราง 4 ระดับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามการรับรู้ของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	หลักการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	$\bar{X}$	SD	ระดับการรับรู้
1.	หลักการมีส่วนร่วม	3.1855	.5505	ปานกลาง
2.	หลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา	3.5307	.5854	ปานกลาง
	รวม	3.3581	.5401	ปานกลาง

จากตาราง 4 แสดงว่า การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามการรับรู้ของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พิจารณาในภาพรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามตัวแปรตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 5 เปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามตัวแปรตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

ที่	หลักการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม				t	P
		ครู N = 165		คณะกรรมการฯ N = 66			
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1.	หลักการมีส่วนร่วม	3.2030	.5756	3.1417	.4832	.765	.445
2.	หลักการกระจายอำนาจ การจัดการศึกษา	3.5576	.5825	3.4636	.5918	1.102	.271
รวม		3.3803	.5495	3.3027	.5158	.987	.325

จากตาราง 5 แสดงว่า ระดับการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามตัวแปรตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 ผลการประมวลข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ตาราง 6 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ที่	ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง	ความถี่
	<u>หลักการมีส่วนร่วม</u>	62
1.	ควรประชาสัมพันธ์และให้ความรู้โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับทิศทางและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	19
2.	ควรให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม	15
3.	ควรกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของโรงเรียนในการนำบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา	14
4.	ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนอย่างหลากหลาย	14
	<u>หลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา</u>	56
1.	ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียน	15
2.	ควรให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	14
3.	ควรคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ที่มีอุดมการณ์ทางการศึกษาและสามารถทุ่มเทเวลาให้กับส่วนรวมได้ เพื่อเข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	14
4.	ผู้บริหารควรเน้นการพัฒนาทีมงานและการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน	13

จากตาราง 6 ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ดังนี้ ตามหลักการมีส่วนร่วม ควรประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับทิศทางและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ควรกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของโรงเรียนในการนำบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา และควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนอย่างหลากหลาย ส่วนหลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา ได้เสนอแนะว่า ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียน ควรให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ที่มีอุดมการณ์ทางการศึกษาและสามารถทุ่มเทเวลาให้กับส่วนรวมได้เพื่อเข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้บริหารควรเน้นการพัฒนาทีมงานและการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน

ตอนที่ 5 ประมวลผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีดังนี้

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

กลุ่มผู้บริหาร กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่มีค่อนข้างน้อย ดังนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ การกำหนดนโยบายด้านคุณลักษณะของผู้เรียน กำหนดทิศทางของหลักสูตร วิสัยทัศน์ แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการบริหารสถานศึกษา การมีส่วนร่วมในการอนุมัติแผนและโครงการต่าง ๆ ร่วมพิจารณาจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนการระดมทรัพยากร เช่นเดียวกับผู้ปกครองและชุมชนที่มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย กิจกรรมที่ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม ได้แก่ การเข้าร่วมประชุมตามคำเชิญของโรงเรียน การระดมทุนและทรัพยากร เป็นแหล่งเรียนรู้และวิทยากรให้ความรู้ สำหรับนักเรียนมีส่วนร่วมในลักษณะของคณะกรรมการนักเรียนหรือคณะสี ร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยอยู่ในความดูแลของครู กลุ่มที่มีส่วนร่วมในการจัด

การศึกษามากและชัดเจนที่สุด คือ กลุ่มครู ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปี เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารตามหลักการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของผู้บริหาร ได้แก่ ระเบียบและข้อกฎหมายที่ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการศึกษา ครูและบุคลากรในโรงเรียนไม่เคยชินกับการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจ การปฏิบัติงานต่าง ๆ ยังต้องรอคำสั่งจากผู้บริหาร นอกจากนี้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจว่า การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ประกอบกับผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้เชิญชวนชุมชนและผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนให้มากเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะสำหรับการบริหารตามหลักการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของผู้บริหาร มีดังนี้ หน่วยงานของรัฐควรรณรงค์และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ทั้งในระดับชาติและระดับโรงเรียน และจัดกิจกรรม เพื่อให้ชุมชนและผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทที่แท้จริงในการจัดการศึกษา นอกจากนี้ ยังต้องมีกฎ ระเบียบ เกี่ยวกับการระดมทุนที่ชัดเจน ส่วนการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรพิจารณาจากผู้ที่มีความพร้อมที่จะเสียสละเวลาให้โรงเรียนได้

กลุ่มผู้ช่วยผู้บริหาร กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของกลุ่มต่าง ๆ มีบทบาทค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะกลุ่มของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน ที่ยังคงต้องรับคำแนะนำจากโรงเรียนในการดำเนินงานต่าง ๆ ตามบทบาทหน้าที่ ดังนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน การพิจารณาลงโทษนักเรียน การให้ความเห็นชอบแผนงานและโครงการต่าง ๆ และการระดมทุน เช่นเดียวกับผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร และให้ทุนการศึกษา ร่วมประชุมผู้ปกครอง แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนชุมชนมีส่วนร่วมโดยเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความร่วมมือในการดูแลทรัพย์สินของโรงเรียน ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน จักสาน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ร่วมเป็นวิทยากรท้องถิ่น เช่น พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่อนามัย และผู้ประกอบการต่าง ๆ ในขณะที่นักเรียนมีส่วนร่วมในรูปของสภานักเรียน มีหน้าที่จัดกิจกรรมของโรงเรียน ร่วมแสดงความคิดเห็น ทำประชาคมเกี่ยวกับระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียน ตลอดจนร่วมวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย ในการบริหารงานของโรงเรียน กลุ่มที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากที่สุด ได้แก่ ครู โดยมีส่วนร่วมดำเนินงานในฝ่าย งาน โครงการต่าง ๆ การจัดทำ

ธรรมเนียมโรงเรียน การวิเคราะห์สภาพปัญหาของโรงเรียน และการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาเป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้ช่วยผู้บริหาร มีความเห็นว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ประกอบกับกลุ่มผู้ปกครองและชุมชน ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานประจำที่ค่อนข้างมาก ไม่เอื้อต่อการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ช่วยผู้บริหาร ได้แก่ การบริหารแบบมีส่วนร่วม ควรให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และสร้างจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม

กลุ่มตัวแทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ดังนี้ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ชัดเจน แต่โรงเรียนก็เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามบทบาทและหน้าที่ เช่น ให้ความเห็นชอบในการวางแผนจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ขณะที่กลุ่มผู้ปกครองมีส่วนร่วมในลักษณะของการเข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งผู้ปกครองที่สามารถแสดงบทบาทอย่างเต็มที่ เป็นผู้ปกครองกลุ่มที่มีความรู้ กลุ่มของชุมชน มีส่วนร่วมโดยการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ช่วยดูแลป้องกันปัญหา ยาเสพติด ให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรและวัสดุอุปกรณ์ เป็นวิทยากรให้ความรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มนักเรียน มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย ส่วนการร่วมดำเนินการด้านอื่น ๆ ยังอยู่ในขอบเขตที่โรงเรียนกำหนด ได้แก่ คณะกรรมการนักเรียน คณะสีต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่จัดกิจกรรมกีฬาสีเป็นหลัก รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการพัฒนาผู้เรียน และโรงเรียน และร่วมกิจกรรมตามนโยบายของโรงเรียน กลุ่มครูมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปของคณะกรรมการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การปฏิบัติงานของฝ่ายงานต่าง ๆ การประกันคุณภาพการศึกษา การกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน การจัดทำธรรมเนียมโรงเรียน และแผนปฏิบัติงานประจำปี เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวแทนครู ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไม่เข้าใจบทบาทที่แท้จริงของตนเอง หรืออาจมีความรู้แต่แรงใจโรงเรียน ประกอบกับผู้บริหารขาดความตื่นตัว ไม่เห็นความสำคัญของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับนโยบายหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนต่อชุมชน นอกจากนี้ระบบการบริหารภายในโดยเฉพาะการบริหารงานบุคลากร ยังไม่เอื้อต่อการดำเนินงานบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวแทนครู คือ ต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจ บทบาทหน้าที่ของตนเองตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และผู้บริหาร ต้องติดต่อและประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มากกว่าที่เป็นอยู่

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

กลุ่มผู้บริหาร กล่าวว่า การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การให้ความเห็นชอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน แผนการจัดสรรงบประมาณ การกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา การกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ในลักษณะของมติที่ประชุม เช่นเดียวกับกลุ่มนักเรียน ที่ผู้บริหารกระจายอำนาจการบริหารในลักษณะของคณะสិ โดยเน้นการดำเนินงานเรื่องกีฬา และคณะกรรมการนักเรียน มีหน้าที่ดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับน้ำดื่ม น้ำใช้ คูแลพื้นที่ภายในโรงเรียน กิจกรรมชุมนุม งานประชาสัมพันธ์ภายใน และปัญหาหาเสพติด เป็นต้น ขณะที่การกระจายอำนาจให้กับกลุ่มผู้ปกครองและชุมชนยังมีค่อนข้างน้อย สำหรับกลุ่มครูซึ่งเป็นบุคลากรภายในของสถานศึกษา ผู้บริหารกระจายอำนาจโดยการมอบหมายงานตามสายบังคับบัญชาในลักษณะของคณะทำงาน มีการแบ่งงานกันอย่างชัดเจน มอบอำนาจให้ตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แต่ในบางเรื่องครูยังไม่มีความมั่นใจตัดสินใจ เช่น การกำหนดเกณฑ์การประเมินผลนักเรียน โดยยังต้องรับนโยบายจากผู้บริหาร เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคตามความคิดเห็นของผู้บริหาร มีความเห็นว่า สถานศึกษายังไม่ได้กระจายอำนาจให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน อย่างเต็มรูปแบบ ประกอบกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนไม่ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะ คือ การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาต้องมีการกำหนดกฎระเบียบที่ชัดเจน และทำความเข้าใจให้ตรงกันทั้งหน่วยบังคับบัญชาและผู้ปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเข้าใจบทบาทของตนเอง

กลุ่มผู้ช่วยผู้บริหาร กล่าวถึงการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มรูปแบบ ส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะของการให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับ การอนุมัติโครงการ การจัดสรรงบประมาณ การระดมทรัพยากร การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการแก้ปัญหาหาเสพติด เป็นต้น เช่นเดียวกับกลุ่มของผู้ปกครองและชุมชน ที่มีการกระจายอำนาจในลักษณะของการเข้าร่วมเป็น

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งยังไม่มียุทธศาสตร์และหน้าที่ที่ชัดเจนมากนัก สำหรับกลุ่มนักเรียนมีการกระจายอำนาจในรูปของคณะกรรมการนักเรียน สถานนักเรียน หรือคณะสี ซึ่งมีหน้าที่ร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ตลอดจนดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของนักเรียนและอาคารเรียน ส่วนกลุ่มครู ผู้บริหารได้กระจายอำนาจโดยการมอบหมายงานความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ตามหมวด ฝ่าย งาน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคของการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา กลุ่มผู้ช่วยผู้บริหาร กล่าวว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน ส่วนใหญ่มีพื้นฐานทางการศึกษาก่อนข้างน้อยและแตกต่างกัน ทำให้เป็นอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้านครูผู้สอนยังไม่มี ความชัดเจนในเรื่องของหลักสูตร และบางโรงเรียนมีจำนวนบุคลากรต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา กลุ่มผู้ช่วยผู้บริหาร มีความเห็นว่า สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การศึกษา เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกิดจิตสำนึก และเห็นความสำคัญของการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

กลุ่มตัวแทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวถึง การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังไม่ชัดเจน ซึ่งส่วนใหญ่โรงเรียนได้ชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ และมอบอำนาจให้ปฏิบัติตามขอบข่าย เช่น ให้ความเห็นชอบธรรมนูญโรงเรียน แผนกลยุทธ์ แผนงบประมาณ แต่การดำเนินงานไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีพื้นฐานการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับกลุ่มของผู้ปกครองและชุมชนที่มีบทบาทเพียงเล็กน้อย โดยการดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียน ปัญหาน้ำดื่ม ยาเสพติด พฤติกรรมนักเรียน เป็นต้น สำหรับกลุ่มของนักเรียนมีการกระจายอำนาจในรูปของคณะกรรมการนักเรียน รับผิดชอบดูแลตามเขตพื้นที่ที่ได้กำหนดให้ คณะสี ระดับชั้น ขณะที่กลุ่มของครูมีการมอบหมายงานและหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน ให้ครูเป็นผู้กำหนดวิชาเลือก การประเมินผลการเรียนรู้ โดยครูสามารถร่วมบริหารงานในหมวด ฝ่าย งาน ได้อย่างเต็มศักยภาพ

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา กลุ่มตัวแทนครูมีความเห็นว่า แนวปฏิบัติยังไม่ชัดเจน บุคลากรยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เนื่องจากมีความขัดแย้งภายใน ผู้ปกครองและชุมชนมีสภาพเศรษฐกิจไม่ค่อยดี และมีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบอีกมาก ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที่ นอกจากนี้บางโรงเรียนก็ยังมีปัญหาภาพพจน์ของโรงเรียนในสายตาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ดีเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวแทนครู มีดังนี้ ฝ่ายบริหารควรสร้างความสรัทธาให้เกิดขึ้นกับครูผู้ปฏิบัติ รวมทั้งควรให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ตลอดจนสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียนต่อไป

จากผลการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ผู้ที่มีบทบาทค่อนข้างมากคือ ครู ทั้งนี้เนื่องจากเป็นบุคลากรภายในสถานศึกษา มีหน้าที่โดยตรงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดการศึกษา นักเรียนมีส่วนร่วมชัดเจนในลักษณะของคณะกรรมการนักเรียน สำหรับผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งการดำเนินงานต่าง ๆ ยังต้องอยู่ภายใต้การแนะนำ ดูแล ของครู และผู้บริหารสถานศึกษา ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังขาดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการจัดการศึกษา รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษายังไม่เห็นความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยมีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานของรัฐควรจรรงค์และประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ทั้งในระดับชาติและระดับหน่วยงาน

สำหรับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีค่อนข้างน้อย กลุ่มที่มีบทบาทอย่างชัดเจน ได้แก่ ครู แต่อำนาจในการตัดสินใจยังอยู่ที่ผู้บริหาร ส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องกลุ่มอื่นๆ ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทในเรื่องทั่ว ๆ ไป ที่ไม่ใช่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยตรง ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน มีพื้นฐานการศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการศึกษาน้อย ทำให้เป็นอุปสรรคในการบริหารและจัดการ ข้อเสนอแนะ คือ การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องมีการกำหนดกฎระเบียบที่ชัดเจน และทำความเข้าใจให้ตรงกันทั้งหน่วยบังคับบัญชาและผู้ปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจบทบาทของตนเองและร่วมกันจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทนี้กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล การอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป ตามลำดับ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ระหว่างครูกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเพื่อประมวลข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จำนวน 252 คน จากประชากร 414 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้มีสองชุด ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (check-list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) จำนวน 40 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเพื่อทราบข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิด (open-ended questionnaire)

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ตามขอบเขตของเนื้อหาที่ศึกษาโดยสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (individual interview) จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ โดยสุ่มแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหาร และตัวแทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนรวมทั้งสิ้น 19 คน

จากนั้นนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการบริหารการศึกษา ตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) และความถูกต้อง แล้วนำไปทดลองใช้ (try out) กับประชากร ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.9481

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณเพื่อแนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ ไปยังผู้อำนวยการสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการแนะนำตัวผู้วิจัยและออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปยังผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำส่งและรับคืนแบบสอบถามด้วยตนเอง ปรากฏว่าแบบสอบถามที่ส่งไปจำนวน 252 ชุด ได้รับคืน 231 ชุด คิดเป็นร้อยละ 91.66 ของแบบสอบถาม เมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์พบว่า เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 231 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา

การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนาซักถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. หาค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามและแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์
2. ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ (statistical package for the social sciences/personal computer-plus) ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปนี้

2.1 หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เพื่อคำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

2.2 หาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของระดับการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

2.3 คำนวณค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อหาความกระจายของข้อมูล

2.4 ทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปร 2 กลุ่ม

3. ประมวลข้อเสนอนี้จากแบบสอบถามตอนที่ 3 โดยการจัดลำดับความถี่ และสรุปผลการสัมภาษณ์โดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อประกอบในการอภิปรายผล

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามการรับรู้ของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ระหว่างครูกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการนาร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีดังนี้

3.1 จากแบบสอบถามปลายเปิด ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เสนอแนะว่า ควรประชาสัมพันธ์และให้ความรู้โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับทิศทางและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ควรกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของโรงเรียนในการนำบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนอย่างหลากหลาย ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียน ควรให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ที่มีอุดมการณ์ทางการศึกษา และสามารถทุ่มเทเวลาให้กับส่วนรวมได้ เพื่อเข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และควรเน้นการพัฒนาทีมงานและการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน

3.1 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหาร และตัวแทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เสนอแนะว่า หน่วยงานของรัฐควรจรรยาบรรณและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ทั้งในระดับชาติและระดับหน่วยงาน ส่วนการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องมีการกำหนดกฎระเบียบที่ชัดเจน และทำความเข้าใจให้ตรงกันทั้งหน่วยบังคับบัญชาและผู้ปฏิบัติ เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจบทบาทของตนเองและร่วมกันจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

อภิปรายผล

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนาร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามการรับรู้ของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของณรงค์ โพธิ์มี (2534 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาสภาพการปฏิบัติและความต้องการในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 5 พบว่า ผู้บริหารมีความเห็นว่า โรงเรียนมีสภาพการปฏิบัติ

งานกิจการนักเรียนและงานธุรการ อยู่ในระดับมาก ส่วนงานวิชาการ งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ และงานสัมพันธ์กับชุมชน ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ผู้สอนเห็นว่า สภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิรันดร์ พรถาวร (2539 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนนวมินทราชูทิศ พายัพ ตามแนวทางปฏิรูปสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า สภาพการบริหารโรงเรียนนวมินทราชูทิศ พายัพ ตามแนวทางปฏิรูปสถานศึกษาให้เป็นโรงเรียนในอุดมคติ ตามองค์ประกอบที่กำหนดไว้ในบัญญัติ 10 ประการ ของกระทรวงศึกษาธิการ มีสภาพการปฏิบัติจริงในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของวิลาวัลย์ ไพโรจน์ (2540 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า อาจารย์มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาว่า ผู้บริหารมีการปฏิบัติงานโดยรวมและทุกงานในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จรัส ศรีประพันธ์ (2540 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการใช้ทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนเพื่องานวิชาการ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่า ระดับการใช้ทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนเพื่องานวิชาการ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและประธานคณะกรรมการการศึกษา โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายันต์ นันทะชิน (2541 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา พบว่า ครู-อาจารย์มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรพรรณ นนทบุรี (2541 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า การดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการโรงเรียนในทั้ง 6 ภาคภูมิศาสตร์ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งโดยภาพรวมและทุกด้าน และที่สำคัญก็คือ ผลการวิจัยครั้งนี้ได้สอดคล้องกับ ผลสรุปความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการนาร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ปีงบประมาณ 2544 ของกลุ่มวิจัยและประเมินคุณภาพการศึกษากองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 47 – 48) ซึ่งได้สรุปไว้ว่า โรงเรียนตัวแทน 470 สหวิทยาเขต ทุกโรงเรียนผ่านขั้น A1 (awareness) คือบุคลากรส่วนใหญ่รับทราบและตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โรงเรียนส่วนใหญ่

กำลังดำเนินการในขั้น A2 (attempt) โดยกำลังดำเนินการปรับปรุงการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นมีบางโรงเรียนที่สามารถดำเนินการได้ถึงขั้น A3 (achievement) โดยประสบความสำเร็จในบางเรื่อง ที่เป็นคุณลักษณะของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เช่น การเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนโรงเรียนเป็นฐาน เป็นการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ มากขึ้น การรับฟังความคิดเห็นของครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนมากขึ้น แต่ยังไม่ถึงขั้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่เข้มแข็ง และยังไม่มีความสามารถในการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง การกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาและการให้สถานศึกษากระจายอำนาจให้ทั่วถึงทั้งโรงเรียนยังทำได้น้อยมาก

การที่ผลวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ยึดหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของกรมสามัญศึกษา ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และหลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 27) ซึ่งหลักการบริหารทั้งสองประการ ปรากฏชัดเจนในมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่มุ่งกระจายอำนาจการตัดสินใจไปยังผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากที่สุด ในส่วนของกรมสามัญศึกษา ก็ได้คาดหวังว่าเมื่อทุกโรงเรียนในสังกัดบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานแล้ว ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต้องเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เกิดความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และชุมชน สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการ และรายงานผลการประเมินตนเอง ที่แสดงว่า คุณภาพของนักเรียนเกิดจากกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 41-42) จึงได้กำหนดไว้ในนโยบายปีงบประมาณ 2545 (กรมสามัญศึกษา. 2545 : 7-8) ในยุทธศาสตร์ที่ 5 การปรับปรุงโครงสร้างเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ โดยใช้มาตรการเตรียมความพร้อมให้กับโรงเรียนเพื่อรองรับการกระจายอำนาจตามรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แต่เนื่องจากการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานยังไม่มีรูปแบบสำเร็จรูป ต้องเกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมปรับปรุง แก้ไข และพัฒนา ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 6) กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดให้โรงเรียนที่เป็นตัวแทนสหวิทยาเขตเข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ศึกษา สร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนัก ให้เกิดกับบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน แล้วทดลอง

ปรับเปลี่ยนระบบบริหารโรงเรียนให้เป็นไปตามแนวคิดการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยตนเอง โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคลากรในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และเน้นผลที่จะเกิดกับนักเรียนเป็นสำคัญ (ดิเรก วรรณเชียร. 2544 : 2-4) ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นความจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร ตลอดจนทักษะและเทคนิคสมัยใหม่ต่าง ๆ ในการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในระดับหนึ่ง ตามความคาดหวังของกรมสามัญศึกษา (2544 : 2-4) คืออย่างน้อยที่สุดต้องเห็นผลผลิตที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ การทบทวนธรรมนูญโรงเรียน รายงานการประเมินตนเอง (SSR) และแผนปฏิบัติการปีการศึกษา 2545 โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคลากรในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและเน้นผลที่จะเกิดกับนักเรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ ถวิล มาตรเลี่ยม (2544 : 49) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพของผู้บริหารที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ต้องเป็นผู้มีความรู้และเทคนิคการบริหารจัดการสมัยใหม่ เรียนรู้และก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ค้นคว้าและแก้ปัญหา เปิดใจกว้าง และแสดงออกถึงภาวะผู้นำอย่างเด่นชัด ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้ผลการศึกษการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามการรับรู้ของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ อยู่ในระดับปานกลาง

จึงน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อหน่วยงานทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนหน่วยงาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่จะต้องดำเนินการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย เพื่อกำหนดรูปแบบและแนวทางปฏิบัติการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ที่ชัดเจนเหมาะสม และเป็นรูปธรรมที่โรงเรียนในสังกัดสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพได้ แล้วจัดการอบรม ให้ความรู้แก่ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เกิดเป็นความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อนำไปสู่คุณลักษณะสำคัญของสถานศึกษาที่บริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามที่กรมสามัญศึกษา (2545 : 14) คาดหวังให้เกิดขึ้น ได้แก่ ความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในระดับ

ต่าง ๆ ทั้งทั้งโรงเรียน การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ความเข้มแข็งของสมาคม ชมรม มูลนิธิต่าง ๆ ในโรงเรียน รวมทั้งเครือข่าย ผู้ปกครองระดับโรงเรียน ระดับชั้น และระดับห้องเรียน ผลการประเมินคุณภาพตามระบบประกันคุณภาพภายในอยู่ในเกณฑ์ดี การบริหารที่ส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร และส่งผลดีต่อผู้เรียนในที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ต่อไป

2. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ระหว่างครูกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยของมนัส เสี่ยงสลัก (2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต โดยเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานตามหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ปัญหาการดำเนินงานตามหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของเหลียง อนุบุตร(2536: 96) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี พบว่า การปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาโดยตำแหน่ง และการเลือกตั้งไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปราโมทย์ กิ่งแก้ว (2544: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต โดยเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุเมศวร์ พรหมมินทร์ (2544: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ โดยเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เสถียร แก้วพระปราบ (2543:บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา โดยเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการที่เป็นข้าราชการครูในโรงเรียน และคณะกรรมการจากบุคคลภายนอกตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001 ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัทธกษ จอมเมือง (2541:บทคัดย่อ)

ที่ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดตรัง โดยเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการที่เป็นผู้บริหาร และข้าราชการครูในโรงเรียน คณะกรรมการที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการที่เป็นผู้ปกครอง นักเรียน และคณะกรรมการที่เป็นศิษย์เก่า ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001 และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัย ของร้อยตำรวจโทหญิงสุภาภรณ์ พงศ์พานิช (2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของ กรรมการสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สงขลา โดยเปรียบเทียบความคิดเห็นของกรรมการสถานศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสงขลา ที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่าง กัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001

การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียน เป็นฐาน ซึ่งไปตามหลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา และหลักการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้อง นับเป็นเรื่องใหม่ในวงการบริหารการศึกษาของไทย ซึ่งมีวัฒนธรรมในการบริหาร แบบระบบราชการ เคยชินกับการบริหารหรือรอรับคำสั่งและแนวปฏิบัติจากส่วนกลาง (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543 : 3-4) สอดคล้องกับ รุ่ง แก้วแดง (2542 : 245 – 249) ที่ได้กล่าวถึง การบริหารสถานศึกษาของไทยไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจในการบริหารที่จำกัด ทั้งด้าน วิชาการ งบประมาณ และบุคลากร ทั้งยังต้องถูกล้อมค้อม ตรวจสอบ และบังคับบัญชาจากส่วนกลาง แม้ว่าการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจะถูกกำหนดไว้ในมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 อย่างชัดเจนแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ ส่วนกลางหรือรัฐก็ไม่ได้กระจายอำนาจมายังสถานศึกษาอย่างแท้จริงแต่อย่างใด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จรุง รัตตะมาน (2527 : 24) ที่ได้ศึกษาเรื่องการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาของกระทรวง ศึกษาธิการ ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 4 ศึกษาเฉพาะกรณีการบริหารการศึกษาของ กรมสามัญศึกษา พบว่า การบริหารงานของกรมสามัญศึกษามีรูปแบบการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วน กลาง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศักราศ์ ฟ้าขาว (2540 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการปฏิรูป การบริหารการศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมจังหวัด น่าน พบว่า ความเป็นเอกภาพในการบริหารการศึกษา คณะกรรมการส่วนใหญ่เห็นว่าควรให้มี หน่วยงานหลักหน่วยงานเดียวในการบริหารการศึกษา การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา ควรกระจายอำนาจด้านงานบุคคล งบประมาณ การจัดทำหลักสูตร ให้ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ

สำหรับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามหลักการมีส่วนร่วมก็เช่นเดียวกัน

ผู้บริหารสถานศึกษายังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มรูปแบบ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หมายถึง ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนผู้ปกครอง และชุมชน ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และความชัดเจน ในหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามบทบาทและหน้าที่ของตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิภา วรรณรักษ์ (2540 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนตามแนวทางการปฏิรูปสถานศึกษา ศึกษากรณีโรงเรียนปฏิรูปการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่า เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ในการดำเนินงานของกรรมการโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและครู มีความรู้ ความเข้าใจในระดับปานกลาง ส่วนตัวแทนชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ ในระดับน้อย โดยที่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน หมายความว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาที่ไป ประชุม แนวคิด ความจำเป็น ความสำคัญ บทบาท และหน้าที่ ตลอดจนหลักการและวิธีการในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2539 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สวัสดิ์ วงศ์วัจนสุนทร (2540 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนมีปัญหาขาดความเข้าใจในภาระหน้าที่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายพิน เชื้อชูชาติ (2541 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า กรรมการศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในขอบเขตของบทบาทหน้าที่ของตนเอง และยังสอดคล้องกับผลการประมวลข้อเสนอแนะของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ รวมทั้งผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และกลุ่มตัวแทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ทั้งครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และตัวแทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่างมีข้อเสนอแนะตรงกันว่า ควรประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ตามหลักการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ดังนั้น เมื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนเอง แม้ว่าสถานศึกษาหรือผู้บริหารจะเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ได้มากที่สุดเพียงใด ก็ไม่สามารถจะประสบผลสำเร็จตามที่ต้องการได้ สอดคล้องกับ สุรัฐ ศิลปอนันต์ (2525 : 83) กล่าวไว้ว่า การทำงานโดยคณะบุคคล ถ้าผู้ปฏิบัติไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน ก็จะส่งผลให้ประสิทธิภาพของงานอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วม

โครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จะประสบปัญหาดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่เมื่อเป็นนโยบายของหน่วยงานบังคับบัญชา จึงเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ เพื่อบริหารสถานศึกษาให้ประสบผลตามความคาดหวังของกรมสามัญศึกษา คือ ให้ทุกโรงเรียนในสังกัดบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยพิจารณาจากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และตัวแทนครู ในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะมีความเห็นเป็นไปในทางเดียวกันว่า การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาได้กระจายอำนาจให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเป็นไปตามบทบาทและหน้าที่ โดยกลุ่มที่มีบทบาทชัดเจน ได้แก่ กลุ่มครู ซึ่งเป็นบุคลากรภายในของสถานศึกษา ผู้บริหารได้กระจายอำนาจโดยการมอบหมายงานตามสายบังคับบัญชาในลักษณะของคณะทำงาน หมวด ฝ่าย งาน มีการแบ่งงานชัดเจน มอบอำนาจตัดสินใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น ส่วนกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน ก็ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่โดยทั่ว ๆ ไป แต่ก็ยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเต็มรูปแบบ เนื่องจากมีปัญหาพื้นฐานการศึกษาที่แตกต่างกัน ทำให้เป็นอุปสรรคในการบริหารจัดการ แต่ก็สามารถปฏิบัติได้อยู่ในระดับหนึ่ง สำหรับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก็เช่นเดียวกัน กลุ่มที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากและชัดเจนที่สุด ได้แก่ กลุ่มครู โดยจะอยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปี การวิเคราะห์สภาพปัญหาของโรงเรียน และการแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของครูทุกคน สำหรับกลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทค่อนข้างน้อยและไม่ชัดเจน เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับเวลา เศรษฐกิจ ตลอดจนพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน แต่ผู้บริหารสถานศึกษาก็ได้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามบทบาทและหน้าที่ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้การรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ระหว่างครูกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงไม่แตกต่างกัน

จึงน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับหน่วยงานทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนหน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่เป็นหน่วยงานบังคับบัญชาโดยตรง ต้องดำเนินการรณรงค์และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งในระดับชาติและ

ระดับสถานศึกษา รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนและผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจ และมีจิตสำนึกเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ในการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา ก็ต้องกำหนดกฎ ระเบียบ รวมทั้งขอบเขตอำนาจหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นับตั้งแต่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม และทำความเข้าใจที่ตรงกันทั้งหน่วยงานบังคับบัญชา และผู้ปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการตามแนวทางการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามความคาดหวังของกรมสามัญศึกษา และสอดคล้องกับแนวทางปฏิรูประบบบริหารการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดรูปแบบและแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ชัดเจน เหมาะสม และเป็นรูปธรรม เพื่อให้สถานศึกษาได้นำไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู-อาจารย์ นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
3. ควรณรงค์และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนและผู้ปกครอง มีความรู้ ความเข้าใจ และมีจิตสำนึกเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ทั้งในระดับชาติและระดับสถานศึกษา
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดกฎระเบียบ เกี่ยวกับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา รวมทั้งขอบเขตอำนาจหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม แล้วทำความเข้าใจให้ตรงกันทั้งหน่วยงานบังคับบัญชาและผู้ปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ควรศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล ธิโสภา. “การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของไทยและประเทศใกล้เคียง,” เอกสารการสอน
ชุดวิชาการจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2525.
- กิตติมา ปรีดีดิลก. การบริหารและการนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2532.
- . ทฤษฎีการบริหารองค์การ. กรุงเทพฯ : ธนการพิมพ์, 2532.
- โกวิท กระจ่าง. การกระจายอำนาจทางการศึกษา : รำลึกถึงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519. ในเอกสาร
ประกอบการประชุมวิชาการประเพณีมหิดล-ธรรมศาสตร์ ครั้งที่ 5 เรื่องประชาธิปไตย
คุณภาพชีวิต และสิทธิมนุษยชนในรอบ 20 ปี : รำลึก 6 ตุลาคม 2519, 2540.
- คมสัน ศรีมานะศักดิ์. การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการขยาย
โอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2537. อัดสำเนา.
- คำตา ราชนณี. การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2537. อัดสำเนา.
- จรัส ศรีประพันธ์. การศึกษาการใช้ทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน
เพื่องานวิชาการ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2540. อัดสำเนา.
- จรุง รัตตะมาน. การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการตามแผน
พัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 4 ศึกษาเฉพาะกรณีการบริหารการศึกษาของกรม
สามัญศึกษา. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน,
2527. ถ่ายเอกสาร.
- จุฑามาศ มนต์ชื่นนิรันดร์. สภาพและปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาใน
วิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534. ถ่ายเอกสาร.
- โจทย์ แดงจันทร์. ความคาดหวังในการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานไปยังสถาน
ศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดสระแก้ว. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี :
มหาวิทยาลัยบูรพา, 2544. ถ่ายเอกสาร

- ชาญยุทธ แสงมณี. การศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2537. อัดสำเนา.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รัช. การบริหารและการนิเทศภายในโรงเรียน. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขล
นครินทร์, 2531.
- _____. การบริหารและการนิเทศภายในโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. ปัตตานี :
ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี, 2536.
- ณรงค์ โพธิ์มี. สภาพการปฏิบัติและความต้องการในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 5. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- ดิเรก วรรณเศียร. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท. , 2545.
- _____. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามแนวคิดของกรมสามัญศึกษา. เอกสาร
ประกอบการอบรมการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management)
ตามยุทธศาสตร์ที่ 5 การปรับปรุงโครงสร้างเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ กลุ่มโรงเรียน
มัธยมศึกษา กลุ่มที่ 1 จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี : ม.ป.ท. , 2544.
- ดิน ปรัชญพทธี. ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,
2531.
- ถวิล มาตรเลี่ยม. “การบริหารจัดการโดยโรงเรียนเป็นฐาน,” วารสารปฏิรูปการศึกษา. 1 (8) : 12 ;
มกราคม 2542.
- _____. การปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ School-Based Management :
SBM. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม, 2544.
- ธีรวัฒน์ หมู่วิเศษ. รูปแบบการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาตามทฤษฎีของผู้บริหารการ
ศึกษาเขตการศึกษา 8. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538.
อัดสำเนา.
- ธีระวุฒิ คำรักษ์. การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูอาจารย์ในการวางแผนปฏิบัติการประจำปี ของผู้
บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา. ปรินญาณพนธ์
กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2541. ถ่ายเอกสาร.

- ธีรวุฒิ ประทุมพนรัตน์. การบริหารการศึกษา. สงขลา : ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. ก้าวสู่ผู้บริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : อนงค์ศิลป์การพิมพ์, 2527.
- _____. หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อนงค์ศิลป์การพิมพ์, 2525.
- นวรรตน์ ศรีพรหม. “โรงเรียนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองและชุมชน,” วารสารข้าราชการครู. 21 (2) : 21 – 24 ; ธันวาคม 2543 – มกราคม 2544.
- นิภา วรรณารักษ์. การดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนตามแนวทางการปฏิรูปสถานศึกษา ศึกษากรณีโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540. ถ่ายเอกสาร.
- นิรันดร์ พรถาวร. สภาพการบริหารโรงเรียนนวมินทราชูทิศพายัพ ตามแนวทางการปฏิรูปสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539. ถ่ายเอกสาร.
- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. 108 คุณ 2 ปัญหาปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี, 2544.
- _____. รายงานปฏิรูปการศึกษาต่อประชาชน. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2544.
- _____. สังคมได้อะไรจากการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2544.
- ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน. 108 ปี กระทรวงศึกษาธิการและการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543.
- ประกอบ คุณารักษ์และคนอื่น ๆ. สภาพความพร้อมของหน่วยงานทางการศึกษาต่อการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท. . 2543 .
- ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์ . “ปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูปอะไร ? (อีกที),” วารสารปฏิรูปการศึกษา. 1 (9) ; 16 – 31 ; มกราคม 2542.
- ปราโมทย์ กิ่งแก้ว. การศึกษาเปรียบเทียบกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544. ถ่ายเอกสาร.
- พิทักษ์ จอมเมือง. การศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2541. ถ่ายเอกสาร.
- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. “การมีส่วนร่วมของประชาชน,” วารสารพัฒนาชุมชน. 27(2) : 24 ; กุมภาพันธ์ 2531.

ภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศ์. “ร่างรัฐธรรมนูญกับการกระจายอำนาจทางการศึกษา,” วารสารวิชาการ.

3 (2) : 27 – 34 ; กุมภาพันธ์ 2543.

มนัส เสี่ยงสลัก. การศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา
ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา :
มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544. ถ่ายเอกสาร.

รินภัทร ขอดแก้ว. การทดลองใช้รูปแบบการบริหารโดยคณะกรรมการในศูนย์โรงเรียนช่อแล
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538. ถ่ายเอกสาร.

รุ่ง แก้วแดง. ปฏิวัติการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2542.

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :
สุวีริยาสาส์น, 2538.

วันชัย ดนัยตโมนุท. “การปฏิรูปคืออะไร ? ทำไมต้องปฏิรูปการศึกษา ?,” วารสารปฏิรูปการ
ศึกษา. 2 (33) ; 11 – 12 : พฤษภาคม 2543.

วิชาการ, กรม. “การประกันคุณภาพการศึกษา,” 108 ปี กระทรวงศึกษาธิการและการปฏิรูปการ
ศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543.

วิชัย ดันศิริ. “พระราชบัญญัติการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาไทย (2542),” วารสารข้าราชการ
ครู. 20 (1) ; 11 – 13 : ตุลาคม – พฤศจิกายน 2542.

วิจิตร ภักดีรัตน์. “บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนในการนิเทศการศึกษา,” เอกสารการ
สอนชุดวิชา การวางแผนพัฒนาโรงเรียน หน่วยที่ 8 – 15. หน้า 269. กรุงเทพฯ : สำนัก
เทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2526.

วิจิตร วรุตบางกูร และสุพิชญา ชีระกุล. การบริหารโรงเรียนและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น.
พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ขนิษฐการพิมพ์, 2523.

วิลาวัลย์ ไพโรจน์. การบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
วิโรฒ ประสานมิตร, 2540. ถ่ายเอกสาร.

ศักราช ฟ้าขาว. การปฏิรูปการบริหารการศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา
และการวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยใหม่, 2540. ถ่ายเอกสาร.

ศิริชัย พงษ์วิชัย. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (ร่างครั้งที่ 3/3). 28 พฤษภาคม 2536.

_____. แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539 –2550. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2538.

_____. ปฏิรูปการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ 2540. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2523.

สมบุญ วรรณภพ. หลักเบื้องต้นของการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2521.

สมลักษณ์ ภูคำแสน. การศึกษาบทบาทของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540. ถ่ายเอกสาร.

สมศักดิ์ คลประสิทธิ์. “การกระจายอำนาจจัดการศึกษา,” วารสารข้าราชการครู. 21 (5) ; มิถุนายน – กรกฎาคม 2544.

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2542.

สวัสดิ์ วงศ์วัจนสุนทร. การดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540. ถ่ายเอกสาร.

เสถียร แก้วพระปราบ. การศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2543. ถ่ายเอกสาร.

สามัญศึกษา, กรม. เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ.2532. กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2532.

_____. นโยบายกรมสามัญศึกษา ปีงบประมาณ 2545.

_____. แนวทางการดำเนินงาน โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2545.

_____. แนวทางสู่ SBM การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของกรมสามัญศึกษา. สุราษฎร์ธานี : ศูนย์ผลิตสื่อการสอนเพื่อการปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนสุราษฎร์ธานี 2, 2544.

สามัญศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สำนักงาน. แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์กรมสามัญศึกษา ปี 2545. สุราษฎร์ธานี : สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2545.

- สายพิน เชื้อชูชาติ. การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541. ถ่ายเอกสาร.
- สายันต์ นันทะชิน. ความคิดเห็นของครูอาจารย์ต่อพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา. เอกสารเชิงวิชาการประกอบการเรียน
วิชาปัญหาพิเศษทางรัฐประศาสนศาสตร์ ปรศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,
2541. ถ่ายเอกสาร.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. “รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา,” วารสารวิชาการ. 5 (4) ; 8 – 13 :
เมษายน 2545.
- เสรี ลาขโรจน์. การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษร
สมัย, 2531.
- ลีปนันท เกตุทัต. “ปฏิรูปการศึกษา : ครู ผู้บริหารการศึกษาและโลกาภิวัตน์,” วารสารข้าราชการ
ครู. 16 (3) ; 3 – 10 : กุมภาพันธ์ – มีนาคม 2539.
- สุเจตต์ หุตะจุฑะ. ศึกษาความต้องการของครูและผู้บริหารสถานศึกษาในการให้องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระบบ เขตพื้นที่จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์
กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544. ถ่ายเอกสาร
- สุภาพ จันทรมณี. การมีส่วนร่วมของบุคลากรในกรณีเทศบาลในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ปัตตานี : มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ ปัตตานี, 2536. อัดสำเนา.
- สุภาภรณ์ พงศ์พานิช. ศึกษาความคิดเห็นของกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาขั้น
พื้นฐาน ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา :
มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544. ถ่ายเอกสาร.
- สุมนา พุ่มประพาพ. การบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2537.
- สุเมศวร พรหมมินทร์. ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น
พื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา :
มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544. ถ่ายเอกสาร.
- สุรัฐ ศิลปอนันต์. การบริหารบุคคลสำหรับข้าราชการครู. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
———. “การปฏิรูปโรงเรียนเป็นเรื่องที่..ต้องมีความรับผิดชอบและต้องใช้เวลา,” วารสาร
ปฏิรูปการศึกษา. 2 (29) ; 11 – 13 : มีนาคม 2543.

สุรัสวดี ศิลปอนันต์. “การยอมรับการบริหารที่ยึดโรงเรียนเป็นฐาน,” วารสารปฏิรูปการศึกษา.

2 (31) ; 6 – 9 : เมษายน 2543.ข

_____. “ทำไม- อะไร – อย่างไร ปฏิรูป,” วารสารปฏิรูปการศึกษา. 1 (2) ; 10 – 11 :

ตุลาคม 2541.

_____. แนวทางการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ ฯ :

กระทรวงศึกษาธิการ. 2542.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ. การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา.

กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541.

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา.

กรุงเทพฯ: นีคพอยท์, 2544.

เหลียง อนุบุตร. การศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. สงขลา :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2535. ถ่ายเอกสาร.

อรรณน นน့်บุญ. การดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและ

สังคม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี :

มหาวิทยาลัยบูรพา 2541. ถ่ายเอกสาร.

อภิรมย์ ณ นคร และคณะ. การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.

อุทัย บุญประเสริฐ. รายงานการศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management).

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.

Andrew, Gary M. and Ronald E. Moir. Information-Decision Systems in Education.

Illinois : Peacock Publishers, 1970.

Assessment of School – Based Management.

<http://www.gse.utath.edu/EdAdm/Galvin/Malogakr.html>. 1996.

Best, John W. Research in Education. 3rd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, 1977.

Cheng, Yin Cheong. School Effectiveness and School-Based Management : A Mechanism for

Development. Washington, D.C. : The Falmer Press, 1996.

- David, J. L. "Synthesis of Research on School-Based Management," Educational Leadership. 46(8) : 45 – 53. 1989.
- Florida Department of Education. Strategies for School – Based Management.
<http://www.osi.fsu.edu/waveseries/htmlversions/wave9.html>. 1998.
- Harold, Jacklin. "School Board Member Assumed Authority Compared to Their Legal Authority," Dissertation Abstracts International. 43(2) : 2517 – A ; February, 1983.
- Herman, J., and J. Herman. Rational for and Advantages of School Based Management.
<http://www.ulberta.ca/nljp/website/hermana3.html>. 1993.
- Jennings, Alesshire F. "The Dynamic of Communication and Thrust as School Board and Superintendent Prepare for Public Meeting," Dissertation Abstract International. 41(6) : 470 – A ; August, 1980.
- Krejcie, Robert V. and Daryle W. Morgan. Determining Sample Size for Research Activities," Journal of Educational and Psychological Measurement. 30 : 607 – 610 , 1970.
- Morhman, Susan Albers and Priscilla Wohlstetter. School – Based Management : Organizing for High Performance. San Francisco : Jossey – Bass Publishers, 1994.
- Myers, Dorothy and Robert Stonehill. School – Based Management.
<http://www.ed.or.gov/OR/Consumer Guides/baseman.html>. 1993.
- Pallozzi, Denis Peter. "A Model for Community Participation in Local School district Decision Making," Dissertation Abstract International. 42 (4) : 1481 – A ; April, 1981.
- Whitaker, Barbara Ingram. "Citizen Participation in Educational Decision Making in Urban School District as Perceived by Parent and Administrators," Dissertation Abstracts International. 38(7) : 3839 – A ; January, 1978.
- Wohlstetter, Priscilla. "Getting School – Based Management Right," Phi Delta Kappan. 77(1) : 22 – 25 ; September, 1995.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์

(สำเนา)

ที่ ทม 2301/6170

มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
90000

14 พฤศจิกายน 2545

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์
เรียน คุณชินภัทร สุวรรณวงศ์

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวรุณยูพา วิโนทพรรษ์ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร.วีระชัย เสมากักดี

อาจารย์ ดร.ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์

สิ่งที่นิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน คือ ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ฉันทัส ทองช่วย

(อาจารย์ ดร.ฉันทัส ทองช่วย)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

ประธานอนุกรรมการบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทน อธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ

กลุ่มงานบริการการศึกษา

โทรศัพท์/โทรสาร (074) 443988

(สำเนา)

ที่ ทม 2301/6171

มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
90000

15 พฤศจิกายน 2545

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์
เรียน คุณสุทธ ช่อมวรรณ

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวรุณยูพา วิโนทพรรษ์ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร.วีระชัย เสมากักดี

อาจารย์ ดร.ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์

สิ่งที่นิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน คือ ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ฉันทัส ทองช่วย

(อาจารย์ ดร.ฉันทัส ทองช่วย)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

ประธานอนุกรรมการบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทน อธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ

กลุ่มงานบริการการศึกษา

โทรศัพท์/โทรสาร (074) 443988

(สำเนา)

ที่ ทม 2301/6172

มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
90000

16 พฤศจิกายน 2545

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์
เรียน คุณสุเทพ เทโพบการ

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวรุณยูพา วิโนทพรรษ์ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร.วีระชัย เสมากักดี

อาจารย์ ดร.ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์

สิ่งที่นิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน คือ ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ฉันทัส ทองช่วย

(อาจารย์ ดร.ฉันทัส ทองช่วย)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

ประธานอนุกรรมการบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทน อธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ

กลุ่มงานบริการการศึกษา

โทรศัพท์/โทรสาร (074) 443988

(สำเนา)

ที่ ทม 2301/6254

มหาวิทยาลัยทักษิณ

อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

90000

9 ธันวาคม 2545

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวรุณยูพา วิโนทพรรษ์ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร.วีระชัย เสมากักดี

อาจารย์ ดร.ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์

สิ่งที่นิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์ คือ กรณีนอกหนังสือขอความร่วมมือถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ให้ข้าราชการครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดตอบแบบสอบถามและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ฉันทิส ทองช่วย

(อาจารย์ ดร.ฉันทิส ทองช่วย)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

ประธานอนุกรรมการบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทน อธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ

กลุ่มงานบริการการศึกษา

โทรศัพท์/โทรสาร (074) 443988

(สำเนา)

ที่ ศธ 0873 / 4170

สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี
ถนนอำเภอ ตำบลมะขามเตี้ย 84000

16 ธันวาคม 2545

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

เรียน อาจารย์ใหญ่ / ผู้อำนวยการ / โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทุกโรงเรียน
และหัวหน้าศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

ด้วยมหาวิทยาลัยทักษิณ แจ้งว่า นางสาวรุณชญา วิโนทพรรษ์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 2 กำลังดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และขอให้สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดแจ้งขอความร่วมมือผู้บริหาร ได้ให้ ข้าราชการครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ตอบแบบสอบถามและให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด จึงขอความร่วมมือมายังโรงเรียนได้โปรดให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และดำเนินการต่อไป ขอขอบคุณ

ขอแสดงความนับถือ

โกวิทย์ นวลขาว

(นายโกวิทย์ นวลขาว)

ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ฝ่ายอำนวยการ

กลุ่มงานบริหารทั่วไป

โทร. 0 7728 8801 , 0 7728 2801

โทรสาร 0 7728 8801 , 0 7728 2801

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ชุดที่ 1

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามมี 3 ตอน คือ
ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเพื่อทราบข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ให้ตอบตามความรู้สึกของท่าน จะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารต่อไป
3. ผลสรุปจะเป็นภาพรวมซึ่งไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านแต่ประการใด
4. โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ หากเว้นข้อใดข้อหนึ่งจะเป็นแบบสอบถามที่ขาดความสมบูรณ์ ซึ่งไม่สามารถเป็นประโยชน์ในการวิจัยได้

ขอขอบคุณในการให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

นางสาววรุณยุพา วิโนทพรรษ์

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ตอนที่ 1

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน [] ที่ตรงสภาพความเป็นจริงของท่าน

ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

[] ครู

[] คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำหรับผู้วิจัย

[]

[]

ตอนที่ 2

แบบสอบถามการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง แบบสอบถาม มี 40 ข้อ โปรดอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการรับรู้ของท่านเกี่ยวกับการบริหารจัดการของผู้บริหารมากที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อ ที่	การบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	ระดับการรับรู้ เกี่ยวกับการบริหารจัดการ					สำหรับผู้ วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
0	การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการจัดการเรียนการสอน			/			[]
00	การจัดประชุมผู้ปกครองอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง	/					[]

จากตัวอย่างคำถามข้อ 0 แสดงว่าผู้บริหารจัดให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง

จากตัวอย่างคำถามข้อ 00 แสดงว่าผู้บริหารจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อ ที่	การบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	ระดับการรับรู้ เกี่ยวกับการบริหารจัดการ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
	<u>หลักการมีส่วนร่วม</u>						
1.	การให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วม ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา.....						[]
2.	การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัด กระบวนการเรียนการสอน เช่น การ วางแผนกิจกรรมและการประเมินผล...						[]
3.	การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการของโรงเรียนในรูปคณะ กรรมการนักเรียน เช่น คณะสี นักเรียน แกนนำ การแบ่งบริเวณรับผิดชอบ เป็นต้น.....						[]
4.	การประชาสัมพันธ์หรือเชิญวิทยากรมา ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและชุมชน เกี่ยว กับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา..						[]
5.	การให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมพัฒนานักเรียนและ สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน ในรูปของคณะกรรมการระดับห้อง ระดับชั้น และระดับโรงเรียน.....						[]
6.	การสำรวจบุคคลในชุมชนเพื่อใช้เป็น ข้อมูลความพร้อมในการมีส่วนร่วม ด้านวิชาการแก่โรงเรียน.....						[]

ข้อ ที่	การบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	ระดับการรับรู้ เกี่ยวกับการบริหารจัดการ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
7.	การเชิญวิทยากรในท้องถิ่นหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน มาให้ความรู้และฝึกทักษะทางด้านอาชีพให้แก่นักเรียน.....						[]
8.	การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้าเยี่ยมชมและสังเกตการณ์ในชั้นเรียนเพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างครูกับผู้ปกครอง...						[]
9.	การจัดทำโครงการอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือครู เช่น ครูพิเศษช่วยสอน ช่วยปฏิบัติงานห้องสมุด ช่วยจัดทำสื่อการเรียน เป็นต้น.....						[]
10.	การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....						[]
11.	การให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะด้านการประกอบอาชีพต่าง ๆ จากสถานประกอบการในชุมชน.....						[]
12.	การให้ผู้ปกครองและชุมชนร่วมบริจาคและจัดหาแหล่งเงินบริจาคเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน.....						[]
13.	การให้ผู้ปกครองและชุมชนร่วมในการพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน...						[]

ข้อ ที่	หลักการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	ระดับการรับรู้ เกี่ยวกับการบริหารจัดการ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
14.	การจัดให้มีโครงการเยี่ยมบ้านเพื่อรับทราบปัญหา ข้อมูล ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของนักเรียนและผู้ปกครอง.....						[]
15.	การจัดประชุมผู้ปกครองอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง.....						[]
16.	การเชิญผู้ปกครองและชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน.....						[]
17.	การให้ใช้สถานที่ของโรงเรียนในการจัดกิจกรรมของชุมชน.....						[]
18.	การจัดให้มีผู้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียน.....						[]
19.	การให้ผู้ปกครองและชุมชนร่วมประเมินผลงานและตรวจสอบการพัฒนาความก้าวหน้าของนักเรียน.....						[]
20.	การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียนให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง.....						[]
	<u>หลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา</u>						
21.	การจัดองค์กรภายในโรงเรียนโดยแบ่งเป็นระดับสายชั้น แยกงานและแบ่งงานอย่างชัดเจนและเหมาะสม.....						[]

ข้อ ที่	การบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	ระดับการรับรู้ เกี่ยวกับการบริหารจัดการ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
22.	การมอบหมายงานและภารกิจโครงการต่าง ๆ ให้ครูและบุคลากรรับผิดชอบอย่างชัดเจนและทั่วถึง.....						[]
23.	การให้ครู ผู้ปกครองและชุมชน ได้ร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน.....						[]
24.	การให้ครู ผู้ปกครองและชุมชนได้ร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระยะ 5 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน.....						[]
25.	การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีการพัฒนาทีมงานและเน้นการทำงานเป็นทีม.....						[]
26.	การส่งเสริมให้ครูพัฒนาและประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง.....						[]
27.	การส่งครูเข้าอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามโอกาสที่เหมาะสม.....						[]
28.	การสนับสนุนให้ครูมีอิสระในการวางแผนและจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.....						[]
29.	การส่งเสริมให้มีการพบปะหรือประชุมครูเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ....						[]

ข้อ ที่	การบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	ระดับการรับรู้ เกี่ยวกับการบริหารจัดการ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
30.	การสนับสนุนให้ครูมีลักษณะความ เป็นผู้นำทางวิชาการ สามารถแก้ปัญหา ที่เกิดจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ ด้วยตนเองและมั่นใจ.....						[]
31.	การส่งเสริมให้ครูทำวิจัยปฏิบัติการใน ชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียน การสอนในรายวิชาต่าง ๆ.....						[]
32.	การส่งเสริมให้มีระบบการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลภายในโดยครูใน โรงเรียน.....						[]
33.	การจัดทำระบบบริหารงบประมาณ แบบมุ่งเน้นผลงาน(PBB:Performance- Based Budgeting).....						[]
34.	การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูป คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้น ฐาน.....						[]
35.	การจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อยภาค เรียนละ 2 ครั้ง.....						[]
36.	การรายงานความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ของผู้เรียนให้คณะกรรมการสถาน ศึกษาทราบอย่างสม่ำเสมอ.....						[]

ข้อ ที่	การบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	ระดับการรับรู้ เกี่ยวกับการบริหารจัดการ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
37.	การให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานร่วมแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาพฤติกรรมของผู้เรียน พฤติกรรม ของครูและบุคลากรในโรงเรียน.....						[]
38.	การให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ ร่วมสร้างแหล่งเรียนรู้เพื่อให้นักเรียน ได้พัฒนาการเรียนรู้อย่างมีคุณ ภาพ.....						[]
39.	การให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ ร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินคุณ ภาพของโรงเรียน.....						[]
40.	การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลของโรงเรียน ให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบโดยผ่าน ทางคณะกรรมการสถานศึกษา.....						[]

ตอนที่ 3

แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง
เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขในช่องว่างข้างล่างนี้

[illegible]

ชุดที่ 2

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

ศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กรอบคำถามเพื่อการสัมภาษณ์

เรื่อง

ศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

-
1. การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา
 - 1.1 ผู้บริหารได้ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างไร
 - 1.2 ผู้บริหารได้ให้ครู-อาจารย์และบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างไร
 - 1.3 ผู้บริหารได้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างไร
 - 1.4 ผู้บริหารได้ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างไร
 - 1.5 ผู้บริหารได้ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างไร
 - 1.6 มีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารตามหลักการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาหรือไม่ อย่างไร
 - 1.7 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบริหารตามหลักการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา
 2. การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา
 - 2.1 ผู้บริหารได้กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างไรบ้าง
 - 2.2 ผู้บริหารได้กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับครู-อาจารย์และบุคลากรในโรงเรียนอย่างไรบ้าง
 - 2.3 ผู้บริหารได้กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนอย่างไรบ้าง
 - 2.4 ผู้บริหารได้กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้ปกครองอย่างไรบ้าง
 - 2.5 ผู้บริหารได้กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับชุมชนอย่างไรบ้าง
 - 2.6 มีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารตามหลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาหรือไม่ อย่างไร
 - 2.7 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบริหารตามหลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

แบบบันทึกการสัมภาษณ์
เรื่อง
ศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....

โรงเรียน.....อำเภอ.....จังหวัด.....

1. การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

1.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....

.....
.....
.....
.....

1.2 ครู-อาจารย์ และบุคลากร.....

.....
.....
.....
.....

1.3 นักเรียน.....

.....
.....
.....
.....

1.4 ผู้ปกครอง.....

.....
.....
.....
.....

1.5 ชุมชน

.....

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

1. การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

1.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....

.....

.....

.....

.....

1.2 ครู – อาจารย์ และบุคลากร.....

.....

.....

.....

.....

2.3 นักเรียน

.....

.....

.....

.....

2.4 ผู้ปกครอง

.....

.....

.....

.....

2.5 ชุมชน

.....

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

.....

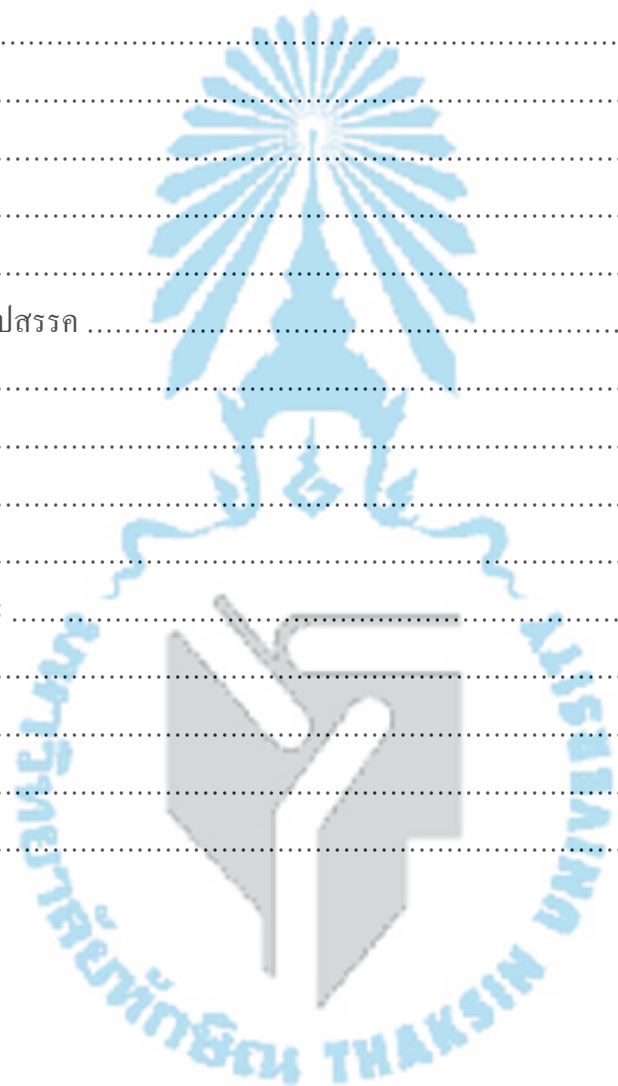
ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

ตาราง 7

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) รายข้อ ระดับการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เข้าร่วมโครงการนำร่อง
 การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 ระหว่างครูกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ ที่	การบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับ การรับรู้
<u>หลักการมีส่วนร่วม</u>				
1.	การให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา.....	2.9654	1.0667	ปานกลาง
2.	การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการ เรียนการสอน เช่น การวางแผนกิจกรรมและการ ประเมินผล.....	3.1385	.9454	ปานกลาง
3.	การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของ โรงเรียนในรูปคณะกรรมการนักเรียน เช่น คณะสិ- นนักเรียนแกนนำ การแบ่งบริเวณรับผิดชอบ เป็นต้น..	3.7835	.8214	มาก
4.	การประชาสัมพันธ์หรือเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ ผู้ปกครองและชุมชน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษา.....	3.0346	.9130	ปานกลาง
5.	การให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริม พัฒนานักเรียนและสนับสนุนการดำเนินงาน ของโรงเรียนในรูปของคณะกรรมการระดับห้อง ระดับชั้น และระดับโรงเรียน.....	3.3117	.9591	ปานกลาง
6.	การสำรวจบุคคลในชุมชนเพื่อใช้เป็นข้อมูลความ พร้อมในการมีส่วนร่วมด้านวิชาการแก่โรงเรียน.....	3.0476	.7532	ปานกลาง
7.	การเชิญวิทยากรในท้องถิ่นหรือหน่วยงานต่าง ๆ ใน ชุมชน มาให้ความรู้และฝึกทักษะทางด้านอาชีพให้ แก่นักเรียน.....	3.0043	.8673	ปานกลาง

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อ ที่	การบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับ การรับรู้
8.	การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้าเยี่ยมและสังเกต การณ์ในชั้นเรียนเพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างครู กับผู้ปกครอง.....	2.6494	1.0562	ปานกลาง
9.	การจัดทำโครงการอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือครู เช่น ครูพิเศษช่วยสอน ช่วยปฏิบัติงานห้องสมุด ช่วยจัด ทำสื่อการเรียน เป็นต้น.....	2.5195	.9728	ปานกลาง
10.	การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน.....	3.0649	.8598	ปานกลาง
11.	การให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะด้านการ ประกอบอาชีพต่าง ๆ จากสถานประกอบการในชุม ชน.....	2.8788	.9056	ปานกลาง
12.	การให้ผู้ปกครองและชุมชนร่วมบริจาคและจัดหา แหล่งเงินบริจาคเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการ สอนของโรงเรียน.....	3.2381	1.1304	ปานกลาง
13.	การให้ผู้ปกครองและชุมชนร่วมในการพัฒนาอาคาร สถานที่และสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก โรงเรียน.....	2.7835	.9717	ปานกลาง
14.	การจัดให้มีโครงการเยี่ยมบ้านเพื่อรับทราบปัญหา ข้อมูล ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของนักเรียนและผู้ปกครอง	3.5584	1.0150	ปานกลาง
15.	การจัดประชุมผู้ปกครองอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง.....	4.2381	.7687	มาก
16.	การเชิญผู้ปกครองและชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของ โรงเรียน.....	3.7100	.8433	มาก
17.	การให้ใช้สถานที่ของโรงเรียนในการจัดกิจกรรม ของชุมชน.....	3.7879	1.0228	มาก

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อ ที่	การบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับ การรับรู้
18.	การจัดให้มีผู้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหาร และการจัดการศึกษาของโรงเรียน.....	2.7403	1.0763	ปานกลาง
19.	การให้ผู้ปกครองและชุมชนร่วมประเมินผลงานและ ตรวจสอบการพัฒนาความก้าวหน้าของนักเรียน...	2.8571	.8604	ปานกลาง
20.	การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรง เรียนให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง... <u>หลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา</u>	3.3983	.9310	ปานกลาง
21.	การจัดองค์กรภายในโรงเรียน โดยแบ่งเป็นระดับสาย ชั้น แยกงานและแบ่งงานอย่างชัดเจนและเหมาะสม	3.9437	.8243	มาก
22.	การมอบหมายงานและภารกิจโครงการต่าง ๆ ให้ครู และบุคลากรรับผิดชอบอย่างชัดเจนและทั่วถึง.....	3.7532	.8154	มาก
23.	การให้ครู ผู้ปกครองและชุมชน ได้ร่วมเป็นคณะ กรรมการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน.....	3.4978	.8840	ปานกลาง
24.	การให้ครู ผู้ปกครองและชุมชน ได้ร่วมเป็นคณะ กรรมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระยะ 5 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน.....	3.3506	.8663	ปานกลาง
25.	การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีการ พัฒนาทีมงานและเน้นการทำงานเป็นทีม.....	3.4113	.8181	ปานกลาง
26.	การส่งเสริมให้ครูพัฒนาและประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง.....	3.7100	.8433	มาก
27.	การส่งครูเข้าอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการจัดกระบวน การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามโอกาสที่ เหมาะสม.....	3.8918	.8452	มาก
28.	การสนับสนุนให้ครูมีอิสระในการวางแผนและจัด การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.....	3.8874	.8264	มาก

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อ ที่	การบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับ การรับรู้
29.	การส่งเสริมให้มีการพบปะหรือประชุมครูเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ.....	3.4589	.8781	ปานกลาง
30.	การสนับสนุนให้ครูมีลักษณะความเป็นผู้นำทางวิชาการ สามารถแก้ปัญหาที่เกิดจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและมั่นใจ.....	3.6623	.7213	ปานกลาง
31.	การส่งเสริมให้ครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ..	3.7792	.7568	มาก
32.	การส่งเสริมให้มีระบบการนิเทศ ติดตาม และ ประเมินผลภายใน โดยครูใน โรงเรียน.....	3.6190	.7646	ปานกลาง
33.	การจัดทำระบบบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน(PBB : Performance-Based Budgeting).....	3.5065	.8176	ปานกลาง
34.	การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	3.5238	.9080	ปานกลาง
35.	การจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง.....	3.6017	.9310	ปานกลาง
36.	การรายงานความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนให้คณะกรรมการสถานศึกษาทราบอย่างสม่ำเสมอ...	3.3333	.9540	ปานกลาง
37.	การให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาพฤติกรรมของผู้เรียน พฤติกรรมของครูและบุคลากรใน โรงเรียน.....	3.2511	.9451	ปานกลาง
38.	การให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ร่วมสร้างแหล่งเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ.....	3.0087	.8747	ปานกลาง

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อ ที่	การบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับ การรับรู้
39.	การให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินคุณภาพของโรงเรียน.....	3.2035	.9171	ปานกลาง
40.	การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลของโรงเรียนให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบโดยผ่านทางคณะกรรมการสถานศึกษา.....	3.2208	.9225	ปานกลาง

ภาคผนวก ง
บันทึกผลการสัมภาษณ์

บันทึกผลการสัมภาษณ์

กลุ่มผู้บริหาร

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหา(SWOT)เพื่อกำหนดเป็นนโยบายและแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน ร่วมกำหนดทิศทางของหลักสูตร รวมทั้งจุดเน้นด้านคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียน จัดหาแหล่งเรียนรู้ วิทยากรท้องถิ่น และสถานประกอบการเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน เสนอแนะการใช้สื่อ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ช่วยในการระดมทรัพยากร ด้วยการขอความร่วมมือบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียน มีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคลากรในระดับให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น แต่จะไม่ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ครูอาจารย์มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานต่าง ๆ ที่ชัดเจนที่สุด คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ครูอาจารย์ให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี เห็นได้จากการส่งแผนการสอนครบทุกคน เนื่องจากเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเป็นนโยบายของโรงเรียน นักเรียนมีส่วนร่วมในลักษณะคณะสี มีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมโดยนักเรียนที่จะจบการศึกษาต้องมอบถวญวัตถุให้กับโรงเรียน มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของสถาบัน ด้วยการติดเข็มสัญลักษณ์ของโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในลักษณะของผู้ปกครองเครือข่าย ผู้ปกครองแกนนำร่วมประเมินงานและโครงการต่าง ๆ ดูแลบำรุงรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน ร่วมสนับสนุนเกี่ยวกับเงินและสื่ออุปกรณ์ และร่วมกิจกรรมของโรงเรียนตามความเหมาะสม เช่นกิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชนยังมีความคิดว่า การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ตนเองมีหน้าที่บริจาคเงินหรือทรัพย์สินเพื่อสนับสนุนเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมหรือแผนงานโครงการ เพื่อให้ชุมชนและผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทที่แท้จริงเกี่ยวกับการจัดการศึกษา และพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้กระจายอำนาจให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเป็นไปตามระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ให้ความเห็นชอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการแผนงบประมาณประจำปี การกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา การกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน กระจายอำนาจให้ครูอาจารย์ ด้วยการมอบหมายงานตามสายบังคับบัญชาในลักษณะของคณะทำงาน แบ่งงานชัดเจนไม่ผูกขาดที่คนใดคนหนึ่ง กระจายอำนาจให้นักเรียนในลักษณะของคณะสี ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลพื้นที่ การจราจร งานประชาสัมพันธ์ภายในโรงเรียน งานห้องสมุด และงานอนามัยโรงเรียน แต่การกระจายอำนาจให้ผู้ปกครองและชุมชน ยังไม่มีการปฏิบัติ

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ การดำเนินงานยังไม่ครบวงจร PDCA เพียงแต่กระจายอำนาจในชั้นร่วมวางแผนและดำเนินงาน แต่ในขั้นของการนำผลมาปรับปรุงและพัฒนาายังต้องใช้เวลา

ข้อเสนอแนะ ควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับบทบาทหน้าที่และมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ จะทำให้เกิดความรู้สึกรักโรงเรียน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้านคุณลักษณะของผู้เรียน ร่วมสนับสนุนการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหาร โดยมีการประชุม 2 เดือนต่อครั้ง ครูอาจารย์และบุคลากร มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการ เช่น คณะกรรมการฝ่ายปกครอง คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ ร่วมกำหนดนโยบายและความจำเป็นของโรงเรียน ร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของแต่ละหมวดฝ่ายงาน นักเรียนมีส่วนร่วมในรูปคณะกรรมการนักเรียน มีหน้าที่ดูแลและกำหนดกฎเกณฑ์ของโรงเรียน และร่วมประเมินมาตรฐานการจัดการศึกษาของโรงเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในรูปชมรมผู้ปกครองและครู ช่วยสนับสนุนการระดมทุนและทรัพยากรการศึกษา ร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียน ร่วมเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดแผนการเรียน รายวิชาเลือกเสรี และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ด้วยการสนับสนุนเงินค่าตอบแทนในการจ้างครู ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ด้วยการสนับสนุน ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้นักเรียนด้านการเกษตรและดนตรีไทย ร่วมสนับสนุนด้านทรัพยากรและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ

ปัญหาและอุปสรรคได้แก่ ระเบียบ ข้อกำหนด ตลอดจนกฎเกณฑ์ของทางราชการยังไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง เช่น การระดมทรัพยากรและเงินทุนจากผู้ปกครอง ยังไม่มีระเบียบรองรับชัดเจน ทำให้ผู้บริหารไม่กล้าปฏิบัติมากนัก ทั้งที่เป็นความจำเป็นสำหรับการพัฒนาการศึกษา ซึ่งจะรอจากเงินงบประมาณอย่างเดียวไม่ได้ นอกจากนั้นในส่วนของครูก็ไม่เคยชินกับการกระจายอำนาจ การปฏิบัติงานต้องคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา รวมทั้งผู้ปกครองและชุมชนยังมีความคิดว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ ควรจะมีกฎหรือระเบียบรองรับเกี่ยวกับการระดมทุน สำหรับโรงเรียนที่จัดตั้งเป็นกรณีพิเศษต่าง ๆ เช่น โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย โรงเรียนจุฬาภรณวิทยาลัย เป็นต้น หน่วยงานของรัฐควรจรรจนรงค์ และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในระดับชาติและระดับโรงเรียน และจัดอบรมเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ยังไม่มีมีการกระจายอำนาจที่ชัดเจนให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมากนัก เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับกฎระเบียบที่ไม่ชัดเจนว่าจะกระจายอำนาจในเรื่องอะไร อย่างไรบ้าง โดยจะต้องทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อนทั้งหน่วยบังคับบัญชาและผู้ปฏิบัติ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากเมื่อนัดหมายประชุมแล้วส่วนมากไม่มาร่วมประชุม จะมาร่วมกิจกรรมของโรงเรียนเท่านั้น ครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการนิเทศภายใน ร่วมวางแผนพัฒนาการเรียนรู้ ร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ร่วมร่างแบบประเมินสถานศึกษาด้วยการทำประชาพิจารณ์ นักเรียนมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย เนื่องจากกรรมการนักเรียนมีบทบาทไม่มากนัก ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการในการจัดวิชาเรียน เช่น วิชาคอมพิวเตอร์ แต่โรงเรียนไม่สามารถจัดให้ได้เต็มที่เนื่องจากเครื่องคอมพิวเตอร์มีไม่พอ ชุมชนมีส่วนร่วมบ้างแต่ไม่เป็นรูปแบบที่ชัดเจน เช่น เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับสมุนไพร โดยโรงเรียนจัดโครงการรณรงค์อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ท้องถิ่นนำภูมิปัญญามานำเสนอ เช่น หมอยาสมุนไพร เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่มีเวลา เนื่องจากมีภาระเกี่ยวกับอาชีพ และการจัดวิชาเรียนไม่สามารถจัดสนองความต้องการของผู้ปกครองได้ เนื่องจากงบประมาณในการจัดซื้อมีน้อย

ข้อเสนอแนะ ควรจะมีการระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา ให้สนองความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน การคัดเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรพิจารณาผู้ที่สามารถอุทิศเวลาให้กับส่วนรวมได้

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่และบทบาทตามระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ไม่ค่อยแสดงบทบาทเท่าที่ควร ครูอาจารย์มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยโรงเรียนจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เสมอ ยังไม่ได้กระจายอำนาจไปให้นักเรียนมากนัก ส่วนการกระจายอำนาจไปยังผู้ปกครองและชุมชนยังน้อย

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ผู้ปกครองและชุมชนยังไม่รู้บทบาทของตนเอง เนื่องจากโรงเรียนไม่ค่อยประชาสัมพันธ์ให้ทราบมากนัก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังน้อย ส่วนครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ร่วมแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ในเรื่องของการกำหนดนโยบายมีส่วนร่วมน้อย ร่วมเขียนแผนปฏิบัติการ วิเคราะห์สภาพปัญหาของโรงเรียน แต่ไม่ได้นำไปใช้ นักเรียนมีส่วนร่วมในลักษณะการได้พบปะพูดคุยกับผู้บริหาร ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมผู้ปกครองเพื่อแสดงความคิดเห็นซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของฝ่ายปกครอง ชุมชนร่วมในการบริจาคทุนทรัพย์ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน โครงการและรายวิชาเลือกเสรี เช่น การเพาะเห็ด การประกอบอาหาร ช่างเสริมสวย เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ โรงเรียนไม่มีความตื่นตัวในเรื่องของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน รวมทั้งไม่มีเวลาเนื่องจากกิจกรรมนโยบายที่ต้องเร่งทำก่อนมีมากกว่า บุคลากรมีจำนวนน้อย นโยบายด้านความสัมพันธ์กับชุมชนไม่ชัดเจน และชุมชนไม่มีเวลาที่จะอุทิศให้กับโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ คือ ต้องกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับชุมชนให้ชัดเจน

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ยังไม่ได้กระจายอำนาจให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเท่าใดนัก กระจายอำนาจให้ครูอาจารย์ด้วยการมอบหมายงานและหน้าที่ให้บริหารงานหมวดวิชาอย่างอิสระ ให้ครูเป็นผู้กำหนดวิชาเลือกและโครงการเอง ให้อำนาจในการประเมินผลการเรียน และมอบหมายให้อาจารย์ที่ปรึกษาบริหารห้องเรียน กระจายอำนาจให้นักเรียนในลักษณะคณะกรรมการนักเรียน กำหนดกิจกรรมที่ต้องการให้มีขึ้นเอง และเสนอกิจกรรมพิเศษนอกเหนือที่กำหนดไว้ในแผนของโรงเรียน การกระจายอำนาจให้กับผู้ปกครองมีบ้างเล็กน้อย เช่น การทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับการลงโทษนักเรียน

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ภาพพจน์ของโรงเรียนเกี่ยวกับความประพฤติและผลการเรียนของนักเรียนในสายตาของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ค่อยดี เศรษฐกิจของชุมชนไม่เอื้อเนื่องจากมีภาระต้องประกอบอาชีพ และผู้ปกครองมีค่านิยมในการส่งลูกหลานไปเรียนต่อที่อื่น

ข้อเสนอแนะ คือ ควรสำรวจความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนและความประพฤติของนักเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลการแก้ปัญหา

ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 5

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มที่ แต่ถ้าเป็นสิ่งที่โรงเรียนได้กำหนดไว้แล้วก็จะขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการฯ อีกครั้ง ครูอาจารย์มีส่วนร่วมตามบทบาทของแต่ละฝ่าย ร่วมประชุมหรือแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมคิดและจัดกิจกรรม ร่วมกำหนดหลักสูตรและการทำสาระการเรียนรู้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ บ้าง แต่ต้องอยู่ในขอบเขตที่กำหนด คณะสีมีส่วนร่วมในการจัดกีฬาและการพัฒนาโรงเรียน มีคณะกรรมการนักเรียนที่มาจากประธานคณะสี ช่วยดูแลเกี่ยวกับพฤติกรรม ยาเสพติด การตรวจเวรประจำวัน เวรประจำอาคาร ผู้ปกครองมีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมประชุมผู้ปกครองทุกภาคเรียน ร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน ชุมชนมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหาร การขอใช้สถานที่ของโรงเรียน การใช้แหล่งเรียนรู้ และการเป็นวิทยากรให้ความรู้ต่าง ๆ

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ โรงเรียนไม่สามารถจะบริหารเวลาให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีเวลาตรงกันได้

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้กระจายอำนาจให้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามบทบาทและหน้าที่ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน กระจายอำนาจให้ครูอาจารย์ด้วยการให้เป็นคณะกรรมการทำงานต่าง ๆ ตามความสมัครใจ มีการจัดโครงสร้างองค์กรมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน มีอิสระในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล เน้นการทำงานเป็นทีมด้วยการจัดคาบว่างให้ตรงกัน เพื่อพบปะพูดคุยและนิเทศภายในหมวด เปิดโอกาสให้เข้าร่วมอบรมสัมมนาทั้งภายในและภายนอกอย่างเต็มที่ กระจายอำนาจให้นักเรียนในลักษณะของคณะสี คณะกรรมการนักเรียน และหัวหน้าห้อง โดยจัดโครงสร้างการบริหารงานคล้ายกับของครู กระจายอำนาจให้ผู้ปกครองด้วยการให้ร่วมแก้ไขพฤติกรรมและการแก้ผลการเรียนของนักเรียน กระจายอำนาจให้ชุมชนในเรื่องทั่ว ๆ ไป แต่ถ้าเกี่ยวข้องกับจัดการเรียนการสอนยังไม่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ คือ ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนเองให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการต่าง ๆ โดยอยู่ในขอบข่ายหน้าที่ของคณะกรรมการฯ ครูอาจารย์มีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการต่าง ๆ นักเรียนมีส่วนร่วมในลักษณะของคณะกรรมการนักเรียน ดำเนินการจัดกิจกรรมประจำวัน การจัดกิจกรรมพิเศษในโอกาสต่าง ๆ และร่วมกำหนดกฎระเบียบของโรงเรียนโดยความเห็นชอบของฝ่ายปกครอง ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่ ร่วมระดมทุนจากผู้ปกครองเพื่อใช้เป็นค่าจ้างสอนครู รวมทั้งสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ มีการจัดตั้งชมรมครูและผู้ปกครอง จัดประชุมสองเดือนต่อครั้ง มีส่วนร่วมสนับสนุนค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าไฟฟ้า เป็นต้น ชุมชนมีส่วนร่วมดูแลปัญหาหาเสพติดและความประพฤติของนักเรียน

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้กระจายอำนาจให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามขอบข่ายหน้าที่ โดยได้ชี้แจงทำความเข้าใจกับคณะกรรมการฯ ก่อนที่จะให้ปฏิบัติ ครูอาจารย์ก็ให้มีการบริหารจัดการในรูปของหมวดฝ่าย ซึ่งแต่ละหมวดฝ่ายก็สามารถบริหารจัดการได้อย่างเต็มศักยภาพ มีการประชุม

หมวดฝ่ายเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ อยู่เสมอ กระจายอำนาจให้นักเรียนในรูปของคณะกรรมการนักเรียน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งและกรรมการโดยตำแหน่ง คือ หัวหน้าห้อง ซึ่งมีอำนาจในการบริหารในห้องเรียนของตนเอง กระจายอำนาจให้ผู้ปกครองด้วยการให้เสนอแนะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารและการพัฒนาโรงเรียน

ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 7

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มที่ แต่ถ้าเป็นสิ่งที่โรงเรียนได้กำหนดไว้แล้ว จะขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการฯ อีกครั้ง ครูอาจารย์มีส่วนร่วมตามบทบาทของแต่ละฝ่าย เข้าร่วมประชุมหรือแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมคิดและจัดกิจกรรม ร่วมกำหนดหลักสูตรและการทำสาระการเรียนรู้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนบ้าง ร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ บ้าง แต่ต้องอยู่ในขอบเขตที่กำหนด คณะสีมีส่วนร่วมในการจัดกีฬาและการพัฒนาโรงเรียน มีคณะกรรมการนักเรียนที่มาจากประธานคณะสี ช่วยดูแลเกี่ยวกับพฤติกรรม ยาเสพติด การตรวจเวรประจำวัน เวรประจำอาคาร ผู้ปกครองมีส่วนร่วมโดยเข้าประชุมผู้ปกครองทุกภาคเรียน ร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน ชุมชนมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหาร การขอใช้สถานที่ของโรงเรียน การใช้แหล่งเรียนรู้ และการเป็นวิทยากรให้ความรู้ต่าง ๆ

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ โรงเรียนไม่สามารถจะบริหารเวลาให้คณะกรรมการฯ มีเวลาตรงกันได้

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้กระจายอำนาจให้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามบทบาทและหน้าที่ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน กระจายอำนาจให้ครูอาจารย์ด้วยการให้เป็นคณะกรรมการทำงานต่าง ๆ ตามความสมัครใจ มีการจัดโครงสร้างองค์กร มอบหมายหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน มีอิสระในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล เน้นการทำงานเป็นทีมด้วยการจัดคาบว่างให้ตรงกัน เพื่อพบปะพูดคุยและนิเทศภายในหมวด เปิดโอกาสให้เข้าร่วมอบรมสัมมนาทั้งภายในและภายนอกอย่างเต็มที่ กระจายอำนาจให้นักเรียนในลักษณะของคณะสี คณะกรรมการนักเรียน และหัวหน้าห้อง จัดโครงสร้างการบริหารงานคล้ายกับของครู กระจายอำนาจให้ผู้ปกครองด้วยการให้ร่วมแก้ไขพฤติกรรม และการแก้ผลการเรียนของ

นักเรียน กระจายอำนาจให้ชุมชนในเรื่องทั่ว ๆ ไป แต่ถ้าเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนยังไม่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ คือ ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนเองให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

กลุ่มผู้ช่วยผู้บริหาร

ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 1

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมวันสำคัญและกิจกรรมประจำปีของโรงเรียน ร่วมกำหนดทิศทางและนโยบาย ร่วมในการพิจารณาโศกนักเรียน แต่ยังเป็นไปไม่ได้มาก เนื่องจากส่วนใหญ่ติดภาระกิจ และจะให้ความร่วมมือในลักษณะการระดมทุนเป็นบางครั้ง ครูอาจารย์มีส่วนร่วมตามบทบาทและหน้าที่มากที่สุด เช่น การดำเนินงาน โครงการต่าง ๆ ร่วมจัดทำธรรมนูญโรงเรียน เป็นต้น นักเรียนมีส่วนร่วมในรูปของสภานักเรียน ร่วมเสนอความคิดเห็นและทำประชาคมเกี่ยวกับการแต่งกาย และดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในลักษณะการให้ทุนการศึกษา เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ชุมชนให้ความร่วมมือด้วยการเข้าร่วมในกิจกรรมวันอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านและสมุนไพร เป็นวิทยากรให้ความรู้ต่าง ๆ เช่น ความสะอาดและการรักษาสุขภาพอนามัย และสอดส่องดูแลความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนที่เป็นตัวแทนผู้ปกครองและชุมชน มีภาระเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ ครูอาจารย์และบุคลากรมีน้อย แต่ละคนจะรับภาระงานอย่างน้อย 3-4งาน และงบประมาณที่ได้รับจัดสรรเพื่อการจัดการศึกษามีน้อย

ข้อเสนอแนะ ถ้าสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวได้ ก็จะเป็นผลดีกับการบริหารในลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้กระจายอำนาจให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการให้อำนาจตัดสินใจในการแก้ปัญหาหาเสพติดและความประพฤติของนักเรียน ร่วมจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและ

หลักสูตรสถานศึกษา และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชุมชน คณะกรรมการฯ จะเป็นผู้ตัดสินใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ครูอาจารย์และบุคลากรก็แบ่งเป็นหมวด ฝ่าย มอบหมายงานให้รับผิดชอบชัดเจน และมอบอำนาจตัดสินใจ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลให้มากที่สุด ส่วนนักเรียนก็กระจายอำนาจให้โดยให้มีคณะกรรมการนักเรียน ร่วมกันกำหนดการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ร่วมกำหนดมาตรการเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียน จัดให้มีผู้แสดงความคิดเห็นของฝ่ายต่าง ๆ ให้นักเรียนได้เสนอแนะเกี่ยวกับบริหารงานของโรงเรียนได้ ส่วนผู้ปกครองจะมอบอำนาจในการตัดสินใจไว้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ที่คณะกรรมการฯ โดยที่ผู้ปกครองจะเป็นผู้คัดเลือกคณะกรรมการฯ ในส่วนของผู้ปกครองเท่านั้น

ปัญหาและอุปสรรค คือ ชุมชนไม่เข้าใจหลักสูตรขั้นพื้นฐาน เนื่องจากการศึกษาน้อย แต่ถ้าเป็นผู้ที่มีความรู้สูงจะเข้าใจมากกว่า สภาพสังคมในท้องถิ่นจะเป็นลักษณะมีการย้ายถิ่นตลอดเวลา คนในท้องถิ่นดั้งเดิมมีน้อย หลักสูตรใหม่ยังไม่ชัดเจน บุคลากรในโรงเรียนมีน้อย และงบประมาณในการจัดทำสื่ออุปกรณ์ตามหลักสูตรมีน้อย

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการอนุมัติงานโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งทุกเรื่องจะต้องผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการฯ ก่อน ครูอาจารย์มีส่วนร่วมเสนองานและโครงการต่าง ๆ และร่วมวิเคราะห์วิจารณ์เสนอความคิดเห็นต่าง ๆ นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม ร่วมเสนอแนะโดยผ่านผู้เสนอความคิดเห็น ส่วนใหญ่ข้อเรียกร้องต่าง ๆ ก็จะได้รับคำตอบสนอง หากถูกต้องและไม่ขัดกับนโยบายของโรงเรียน ผู้ปกครองจะเข้าร่วมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน ผู้ปกครองแกนนำ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง และร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาเป็นสำคัญ ชุมชนมีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นวิทยากร เป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ช่วยดูแลทรัพย์สินของโรงเรียน

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนที่มีความรู้สึกละเลยไม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจะขาดขวัญและกำลังใจ ส่วนผู้บริหารจะเป็นผู้ที่มีบุคลิกคิดเร็วทำเร็วจนบางครั้งผู้ใต้บังคับบัญชาตามไม่ทัน

ข้อเสนอแนะ คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่ดี แต่ต้องขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของบุคลากรในหน่วยงานนั้น หากบุคลากรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถดีก็จะได้เปรียบในเชิงบริหาร

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้กระจายอำนาจให้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการให้คณะกรรมการฯ ให้ความเห็นชอบอนุมัติงานโครงการต่าง ๆ การจัดสรรงบประมาณ ส่วนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ก็จะต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการเช่นเดียวกัน กระจายอำนาจให้ครูอาจารย์ด้วยการให้ร่วมร่างสาระการเรียนรู้ เสนองงานโครงการและแผนปฏิบัติงานต่าง ๆ กระจายอำนาจให้นักเรียนโดยให้ปกครองในลักษณะคณะสีและคณะกรรมการนักเรียน ผลัดเปลี่ยนกันรับผิดชอบการทำกิจกรรมในแต่ละวัน แต่จะเน้นในเรื่องการร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน กระจายอำนาจให้ผู้ปกครอง ด้วยการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในระดับชั้นเรียนจะมีตัวแทนผู้ปกครองแกนนำห้องละ 1 คน โดยมีอาจารย์ในระดับ อาจารย์ที่ปรึกษา เป็นกรรมการ ร่วมเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียน สำหรับชุมชนก็จะอยู่ในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาและร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ความรู้ความสามารถของคณะกรรมการสถานศึกษาแต่ละคนแตกต่างกันทำให้เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่

ข้อเสนอแนะ คือ ควรให้มีตัวแทนครูในคณะกรรมการฯ ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ โดยคิดตามอัตราส่วนจำนวนครูที่มีอยู่ในโรงเรียน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาค่อนข้างน้อย เช่น การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน โรงเรียนจะดำเนินการจัดทำ แล้วแจ้งให้คณะกรรมการฯ รับทราบ ครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน การประกันคุณภาพการศึกษา การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ และมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มรูปแบบ นักเรียนมีส่วนร่วมยังไม่ชัดเจน โดยจะอยู่ในลักษณะคณะกรรมการนักเรียน ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ และร่วมประเมินเขตพื้นที่รับผิดชอบ หรือประเมินความสะอาดของห้องเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน บริจาคสิ่งของ การแก้ปัญหาน้ำคั่งน้ำใจ ร่วมประชุมกับครูประจำชั้นเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน พฤติกรรมชู้สาว และปัญหายาเสพติด เป็นต้น ชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน และการขอใช้สถานที่ของโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเป็นครั้งคราว

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนไม่ค่อยสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเท่าใดนัก และชุมชนขาดความศรัทธาเนื่องจากโรงเรียนเคยมีปัญหาเกี่ยวกับการเงิน

ข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้มากขึ้นกว่าเดิม และต้องประชาสัมพันธ์หรือให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการฯ เพื่อให้ชุมชนได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฯ ด้วยตัวเอง ไม่ใช่เป็นการคัดเลือกจากโรงเรียน

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

การกระจายอำนาจไปยังคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน ยังไม่ชัดเจน สำหรับครูอาจารย์ก็จะแบ่งงานให้รับผิดชอบ แต่อำนาจการตัดสินใจยังอยู่ที่ผู้บริหาร นอกจากนั้นก็ได้เปิดโอกาสให้ร่วมประชุมวางแผนเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร การประเมินผล การจัดกิจกรรมต่าง ๆ และการจัดประชุมย่อยของหมวดฝ่าย นักเรียนก็กระจายอำนาจในลักษณะของคณะสี ดูแลเขตพื้นที่และการจัดแข่งขันกีฬา

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังไม่ชัดเจนหรือเข้าใจบทบาทของตัวเอง ผู้ปฏิบัติก็ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและไม่ศรัทธาในตัวผู้บริหาร

ข้อเสนอแนะ คือ ฝ่ายบริหารควรสร้างความเข้าใจและให้ความรู้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมน้อยมาก จะอยู่ในลักษณะอนุมัติแผนงาน และโครงการที่โรงเรียนได้จัดทำไว้เรียบร้อยแล้ว ครูอาจารย์และบุคลากรมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตร ธรรมนูญโรงเรียน และแผนปฏิบัติการ นักเรียนมีส่วนร่วมในลักษณะของคณะกรรมการ นักเรียน มีหน้าที่จัดกิจกรรมของโรงเรียน โดยอยู่ในความดูแลของครูอาจารย์ ผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วมมากนัก เพียงเข้าประชุมรับฟังนโยบายของโรงเรียนเป็นครั้งคราว แต่จะมีครูพ่อ ครูแม่ ไปพบผู้ปกครองตามบ้าน เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาของนักเรียน

ปัญหาและอุปสรรค โรงเรียนไม่ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษามากนัก ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ปกครองได้เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนเท่าที่ควร และครูที่เป็นคนในท้องถิ่นมีน้อย

ข้อเสนอแนะ ต้องลดช่องว่างระหว่างโรงเรียนและชุมชนและสร้างความเข้าใจที่ดีกับชุมชน

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ยังไม่มีมีการกระจายอำนาจให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผู้ปกครองและชุมชนมากนัก กระจายอำนาจให้แก่ครู อาจารย์ และบุคลากร ด้วยการมอบหมายงาน และแบ่งงานอย่างชัดเจน ประชุมฝ่ายเดือนละ 1 ครั้ง มอบอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แต่การกำหนดเกณฑ์การประเมินผลนักเรียน ต้องรับนโยบายจากฝ่ายบริหาร กระจายอำนาจให้นักเรียนในรูปแบบของคณะกรรมการนักเรียน คณะสี มีหน้าที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ เสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับน้ำดื่ม น้ำใช้ การแก้ปัญหาเสพติด

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ การเกิดช่องว่างระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนไม่ได้ออกไปพบปะกับชุมชนเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ ควรแต่งตั้งบุคคลในชุมชน ให้เข้ามาช่วยดูแลการบริหารงานของโรงเรียนเพื่อการถ่วงดุลอำนาจ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีน้อย สำหรับครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ร่วมแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ในเรื่องของการกำหนดนโยบายมีส่วนร่วมน้อย ร่วมเขียนแผนปฏิบัติการ วิเคราะห์สภาพปัญหาของโรงเรียน แต่ไม่ได้นำไปใช้ นักเรียนมีส่วนร่วมในลักษณะการได้พบปะพูดคุยกับผู้บริหาร ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมผู้ปกครองเพื่อแสดงความคิดเห็น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของฝ่ายปกครอง ชุมชนร่วมในการบริจาคทุนทรัพย์ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน โครงการและรายวิชาเลือกเสรี เช่น การเพาะเห็ด การประกอบอาหาร ช่างเสริมสวย เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ โรงเรียนไม่มีความตื่นตัวในเรื่องของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน รวมทั้งไม่มีเวลาเนื่องจากกิจกรรมนโยบายที่ต้องเร่งทำก่อนมีมากกว่า บุคลากรมีจำนวนน้อย นโยบายด้านความสัมพันธ์กับชุมชนไม่ชัดเจน และชุมชนไม่มีเวลาที่จะอุทิศให้กับโรงเรียนมากนัก

ข้อเสนอแนะ คือ ต้องกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับชุมชนให้ชัดเจน

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

การกระจายอำนาจให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีไม่มากนัก กระจายอำนาจให้ครูอาจารย์ ด้วยการมอบหมายงานและหน้าที่ให้บริหารงานหมวดวิชาอย่างอิสระ ให้ครูเป็นผู้กำหนดวิชาเลือกและโครงการงานเอง ให้อำนาจในการประเมินผลการเรียน และมอบหมายให้อาจารย์ที่ปรึกษาบริหารห้องเรียน กระจายอำนาจให้นักเรียนในลักษณะคณะกรรมการนักเรียน กำหนดกิจกรรมที่ต้องการให้มีขึ้นเอง และเสนอกิจกรรมพิเศษนอกเหนือที่กำหนดไว้ในแผนของโรงเรียน การกระจายอำนาจให้กับผู้ปกครองมีบ้างเล็กน้อย เช่น การทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับการลงโทษนักเรียน

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ การบริหารภายในโรงเรียนยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ภาพพจน์ของโรงเรียนเกี่ยวกับความประพฤติและผลการเรียนของนักเรียน ในสายตาของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ค่อยดี เศรษฐกิจของชุมชนไม่เอื้อเนื่องจากมีภาระต้องประกอบอาชีพ และผู้ปกครองมีค่านิยมในการส่งลูกหลานไปเรียนต่อที่อื่น

ข้อเสนอแนะ คือ ควรสำรวจความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนและความประพฤติของนักเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลการแก้ปัญหา

กลุ่มตัวแทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาค่อนข้างน้อย เช่น การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน โรงเรียนจะดำเนินการจัดทำแล้วจึงแจ้งให้รับทราบ ครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน การประกันคุณภาพการศึกษา การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ และมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มรูปแบบ นักเรียนมีส่วนร่วมยังไม่ชัดเจน โดยจะอยู่ในลักษณะคณะกรรมการนักเรียน ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ และร่วมประเมินเขตพื้นที่รับผิดชอบหรือประเมินความสะอาดของห้องเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน บริจาคสิ่งของ การแก้ปัญหาน้ำดื่ม น้ำใช้ ร่วมประชุมกับครูประจำชั้นเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน พฤติกรรมชู้สาว และปัญหายาเสพติด เป็นต้น ชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน และการขอใช้สถานที่ของโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเป็นครั้งคราว

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนไม่ค่อยสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเท่าใดนัก และชุมชนขาดความศรัทธาโรงเรียนเนื่องจากเคยมีปัญหาเกี่ยวกับการเงิน

ข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้มากขึ้นกว่าเดิม และต้องประชาสัมพันธ์หรือให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการฯ เพื่อให้ชุมชนได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฯ ด้วยตัวเอง ไม่ใช่เป็นการคัดเลือกจากโรงเรียน

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

การกระจายอำนาจไปยังคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน ยังไม่ชัดเจน สำหรับครูอาจารย์ก็จะแบ่งงานให้รับผิดชอบอย่างชัดเจน แต่อำนาจการตัดสินใจยังอยู่ที่ผู้บริหาร นอกจากนี้ก็ได้เปิดโอกาสให้ร่วมประชุมวางแผนเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร การประเมินผล การจัดกิจกรรมต่าง ๆ และการจัดประชุมย่อยของหมวดฝ่าย นักเรียนก็กระจายอำนาจไว้ในลักษณะของคณะสี คูแลเขตพื้นที่และการจัดแข่งขันกีฬา

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังไม่ชัดเจนหรือเข้าใจบทบาทของตัวเอง ผู้ปฏิบัติก็ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและไม่ศรัทธาในตัวผู้บริหาร

ข้อเสนอแนะ คือ ฝ่ายบริหารควรสร้างความเข้าใจ และให้ความรู้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการต่าง ๆ โดยอยู่ในขอบข่ายหน้าที่ของคณะกรรมการฯ ครูอาจารย์มีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการต่าง ๆ นักเรียนมีส่วนร่วมในลักษณะของคณะกรรมการนักเรียน ดำเนินการจัดกิจกรรมประจำวัน การจัดกิจกรรมพิเศษในโอกาสต่าง ๆ และร่วมกำหนดกฎระเบียบของโรงเรียนโดยความเห็นชอบของฝ่ายปกครอง ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่ ร่วมระดมทุนจากผู้ปกครองเพื่อใช้เป็นค่าจ้างสอนครู รวมทั้งสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ มีการจัดตั้งชมรมครูและผู้ปกครอง จัดประชุมสองเดือนต่อครั้ง โดยมีส่วนร่วมสนับสนุนค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าไฟฟ้า เป็นต้น ชุมชนมีส่วนร่วมดูแลปัญหาอาชญากรรมและความประพฤติของนักเรียน

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ระบบการบริหารภายในโดยเฉพาะการบริหารบุคลากร การปฏิบัติงานไม่เอื้อหรือส่งเสริมกันทำให้การพัฒนาล่าช้า ประกอบกับผู้บริหารเน้นในเรื่องของ สภาพแวดล้อมมากกว่าบรรยากาศภายใน

ข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรมีความเข้มแข็งและใช้อำนาจให้มากกว่าที่เป็นอยู่

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้กระจายอำนาจให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามขอบข่ายหน้าที่ โดยได้ชี้แจงทำความเข้าใจกับคณะกรรมการฯ ก่อนที่จะให้ปฏิบัติ ครูอาจารย์ก็ได้มีการบริหารจัดการในรูปของหมวดฝ่าย ซึ่งแต่ละหมวดฝ่ายก็สามารถบริหารจัดการได้อย่างเต็มศักยภาพ มีการประชุมเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ อยู่เสมอ กระจายอำนาจให้นักเรียนในรูปของคณะกรรมการนักเรียน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งและกรรมการโดยตำแหน่ง คือ หัวหน้าห้อง ซึ่งมีอำนาจในการบริหารในห้องเรียนของตนเอง กระจายอำนาจให้ผู้ปกครองด้วยการให้เสนอแนะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารและการพัฒนาโรงเรียน

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ บุคลากรไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งภายใน และชุมชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือเนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังน้อย ส่วนครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ร่วมแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ในเรื่องของการกำหนดนโยบายมีส่วนร่วมน้อย ร่วมเขียนแผนปฏิบัติการ วิเคราะห์สภาพปัญหาของโรงเรียน แต่ไม่ได้นำไปใช้ นักเรียนมีส่วนร่วมในลักษณะการได้พบปะพูดคุยกับผู้บริหาร ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมผู้ปกครองเพื่อแสดงความคิดเห็น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของฝ่ายปกครอง ชุมชนร่วมในการบริจาคทุนทรัพย์ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน โครงการงาน และรายวิชาเลือกเสรี เช่น การเพาะเห็ด การประกอบอาหาร ช่างเสริมสวย เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ โรงเรียนไม่มีความตื่นตัวในเรื่องของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จำนวนบุคลากรมีน้อย นโยบายด้านความสัมพันธ์กับชุมชนไม่ชัดเจน และชุมชนไม่มีเวลาที่จะอุทิศให้กับโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ คือ ต้องกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับชุมชนให้ชัดเจน

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

การกระจายอำนาจให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ชัดเจน กระจายอำนาจให้ครูอาจารย์ด้วยการมอบหมายงานและหน้าที่ ให้บริหารงานหมวดวิชาอย่างอิสระ ให้ครูเป็นผู้กำหนดวิชาเลือกและโครงการเอง ให้อำนาจในการประเมินผลการเรียน และมอบหมายให้อาจารย์ที่ปรึกษาบริหารห้องเรียน กระจายอำนาจให้นักเรียนในลักษณะคณะกรรมการนักเรียน โดยมีบทบาทในการกำหนดกิจกรรมที่ต้องการให้มีขึ้น และเสนอกิจกรรมพิเศษนอกเหนือที่กำหนดไว้ในแผนของโรงเรียน การกระจายอำนาจให้กับผู้ปกครองมีบ้างเล็กน้อย เช่น การทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับการลงโทษนักเรียน

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ยังไม่มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารภายในโรงเรียนที่ชัดเจน ภาพพจน์ของโรงเรียนเกี่ยวกับความประพฤติและผลการเรียนของนักเรียนในสายตาของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ค่อยดี เศรษฐกิจของชุมชนไม่เอื้อเนื่องจากมีภาระต้องประกอบอาชีพ และผู้ปกครองมีค่านิยมในการส่งลูกหลานไปเรียนต่อที่อื่น

ข้อเสนอแนะ ควรสำรวจความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนและความประพฤติของนักเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลการแก้ปัญหา

ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 4

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มที่ แต่ถ้าเป็นสิ่งที่โรงเรียนได้กำหนดไว้แล้ว ก็จะขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการฯ อีกครั้ง ครูอาจารย์มีส่วนร่วมตามบทบาทของแต่ละฝ่าย ร่วมประชุมหรือแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมคิดและจัดกิจกรรม ร่วมกำหนดหลักสูตรและการทำสาระการเรียนรู้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ บ้าง แต่ต้องอยู่ในขอบเขตที่กำหนด คณะสีมีส่วนร่วมในการจัดกีฬาและการพัฒนาโรงเรียน มีคณะกรรมการนักเรียนที่มาจากประธานคณะสี ช่วยดูแลเกี่ยวกับพฤติกรรม ยาเสพติด การตรวจเวรประจำวัน เวรประจำอาคาร ผู้ปกครองมีส่วนร่วมโดยมีการจัดประชุมผู้ปกครองทุกภาคเรียน ร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน ชุมชนมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน การขอใช้สถานที่ของโรงเรียน การใช้แหล่งเรียนรู้ และการเป็นวิทยากรให้ความรู้ต่าง ๆ

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ โรงเรียนไม่สามารถจะบริหารเวลาให้คณะกรรมการฯ มีเวลาตรงกันได้

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้กระจายอำนาจให้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาตามบทบาท แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน กระจายอำนาจให้ครูอาจารย์ด้วยการให้เป็นคณะกรรมการทำงานต่าง ๆ ตามความสมัครใจ มีการจัดโครงสร้างองค์กร มอบหมายหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน มีอิสระในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล เน้นการทำงานเป็นทีมด้วยการจัดคาบว่างให้ตรงกันเพื่อพบปะพูดคุยและนิเทศภายในหมวด เปิดโอกาสให้เข้าร่วมอบรมสัมมนาทั้งภายในและภายนอกอย่างเต็มที่ นักเรียนกระจายอำนาจให้ในลักษณะของคณะสี คณะกรรมนักเรียน และหัวหน้าห้อง จัดโครงสร้างการบริหารงานคล้ายกับของครู กระจายอำนาจให้ผู้ปกครองด้วยการให้ร่วมแก้ไขพฤติกรรม และการแก้ผลการเรียนของนักเรียน กระจายอำนาจให้ชุมชนในเรื่องทั่ว ๆ ไป แต่ถ้าเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนยังไม่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ คือ ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนเองให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในสองลักษณะคือ งานประจำ ได้แก่ การพิจารณาธรรมนูญโรงเรียน แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ และงานตามโอกาส ได้แก่ การแก้ปัญหาที่คั่งค้างใช้ ร่วมทำร่วมรับผิดชอบการก่อสร้างต่าง ๆ ในระดับหนึ่ง การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน ครูมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการ ธรรมนูญโรงเรียน แผนกลยุทธ์ โดยการนำหัวหน้างานมาร่วมกันร่างแล้วนำเสนอคณะครูพิจารณาอีกครั้ง ร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามกรอบที่กำหนดให้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลความสะอาด โดยการแบ่งเป็นเขตพื้นที่รับผิดชอบ ร่วมพัฒนาโรงเรียน ร่วมกิจกรรมนักเรียน มีคณะสีรับผิดชอบงานห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องพยาบาล สารวัตรนักเรียน งานประชาสัมพันธ์ มีคณะกรรมการนักเรียน รับผิดชอบการจัดกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในลักษณะผู้ปกครองเครือข่าย ผู้ปกครองแกนนำ ร่วมกันแก้ไขปัญหาของนักเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลป้องกันเรื่องยาเสพติด ร่วมกิจกรรมของโรงเรียน การสนับสนุนเงินทุนและอุปกรณ์เป็นวิทยากรให้ความรู้ และร่วมพัฒนาโรงเรียนเป็นครั้งคราว

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังไม่รู้บทบาทที่แท้จริงของตนเอง หรืออาจจะรู้แต่ยังมีความเกรงใจโรงเรียนและยังคิดว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ คือ ต้องประชาสัมพันธ์ ชี้แจง ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองตามพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับใหม่ ควรจะให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการประเมินติดตามการบริหารงานของโรงเรียนอย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดความตื่นตัว และมีความระมัดระวังในการบริหารงาน

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้กระจายอำนาจให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยการให้ความเห็นชอบในเรื่องของแผนปฏิบัติการ ธรรมนูญโรงเรียน และแผนงบประมาณ กระจายอำนาจให้ครูอาจารย์ด้วยการแบ่งสายงานตามโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจนเป็นลำดับ เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แต่อำนาจการตัดสินใจยังอยู่ที่ผู้บริหาร กระจายอำนาจให้แก่นักเรียนด้วยการแบ่งสายการปกครองเป็นระดับชั้น และจัดให้มีผู้รับแสดงความคิดเห็นจากนักเรียน กระจายอำนาจให้ผู้ปกครอง ด้วยการเปิดโอกาสให้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของโรงเรียน เช่น ปัญหาน้ำดื่ม ยาเสพติด เป็นต้น ส่วนการกระจายอำนาจให้แก่ชุมชนยังมีน้อย

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ การกระจายอำนาจยังไม่สมบูรณ์ เนื่องจากบางกรณียังต้องรับนโยบายจากหน่วยงานบังคับบัญชา การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติยังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากชุมชนยังขาดความเข้มแข็ง

ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 6

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมวันสำคัญและกิจกรรมประจำปีของโรงเรียน ร่วมกำหนดทิศทางและนโยบาย ร่วมในการพิจารณาโทษนักเรียน แต่ยังเป็นไปไม่ได้มากนักเนื่องจากติดภาระกิจเป็นส่วนใหญ่ และจะให้ความร่วมมือในลักษณะการระดมทุนเป็นบางครั้ง ครูอาจารย์มีส่วนร่วมตามบทบาทและหน้าที่มากที่สุด เช่น การดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ร่วมจัดทำธรรมนูญโรงเรียน เป็นต้น นักเรียนมีส่วนร่วมในรูปของสภานักเรียน ร่วมเสนอความคิดเห็นและทำประชาคมเกี่ยวกับการแต่งกาย และดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในลักษณะการให้ทุนการศึกษา เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ชุมชนให้ความร่วมมือด้วยการเข้าร่วมในกิจกรรมวันอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านและสมุนไพร เป็นวิทยากรให้ความรู้ต่าง ๆ เช่น ความสะอาดและการรักษาสุขภาพอนามัย และสอดส่องดูแลความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนที่เป็นตัวแทน ผู้ปกครองและชุมชนมีภาระเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ ไม่สามารถ เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ ครูอาจารย์และบุคลากรมีน้อย แต่ละคนจะรับภาระงาน อย่างน้อย3-4งาน และงบประมาณที่ได้รับจัดสรรเพื่อการจัดการศึกษามีน้อย

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้กระจายอำนาจให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการให้อำนาจ ตัดสินใจในการแก้ปัญหาหาเสพติดและความประพฤติของนักเรียน ร่วมจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรสถานศึกษา โดยสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชุมชน คณะกรรมการฯ จะเป็นผู้ตัดสินใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ครูอาจารย์และบุคลากรก็แบ่งเป็นหมวด ฝ่าย มอบหมายงานให้รับผิดชอบชัดเจน และมอบอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลให้มากที่สุด ส่วนนักเรียนก็กระจายอำนาจให้โดยให้มีคณะกรรมการนักเรียน ร่วมกันกำหนดการจัด กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ร่วมกำหนดมาตรการเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียน จัดให้มีผู้ แสดงความคิดเห็นของฝ่ายต่าง ๆ ให้นักเรียนได้เสนอแนะเกี่ยวกับบริหารงานของโรงเรียนได้ ส่วนผู้ปกครองจะมอบอำนาจในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ที่คณะกรรมการฯ โดยที่ ผู้ปกครองจะเป็นผู้คัดเลือกคณะกรรมการฯ ในส่วนของผู้ปกครองเท่านั้น

ปัญหาและอุปสรรค คือ ชุมชนไม่เข้าใจหลักสูตรขั้นพื้นฐาน เนื่องจากการศึกษาน้อย แต่ถ้าเป็นผู้ที่มีความรู้สูงจะเข้าใจมากกว่า สภาพสังคมในท้องถิ่นจะมีลักษณะการย้ายถิ่นอยู่ตลอดเวลา หลักสูตรใหม่ยังไม่ชัดเจน บุคลากรในโรงเรียนมีน้อย และงบประมาณในการจัดทำสื่อ อุปกรณ์ตามหลักสูตรน้อย

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7

การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญ โรงเรียน แผนปฏิบัติการต่าง ๆ โดยอยู่ในขอบข่ายหน้าที่ของคณะกรรมการฯ ครูอาจารย์มีส่วนร่วม ในรูปของคณะกรรมการต่าง ๆ นักเรียนมีส่วนร่วมในลักษณะของคณะกรรมการนักเรียน ดำเนิน การจัดกิจกรรมประจำวัน การจัดกิจกรรมพิเศษในโอกาสต่าง ๆ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการ พัฒนาอาคารสถานที่ ชุมชนมีส่วนร่วมดูแลปัญหาหาเสพติด และความประพฤติของนักเรียน

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารได้กระจายอำนาจให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามขอบข่ายหน้าที่ โดยได้ชี้แจงทำความเข้าใจกับคณะกรรมการฯ ก่อนที่จะให้ปฏิบัติ ครูอาจารย์ก็ได้มีการบริหารจัดการในรูปแบบของหมวดฝ่าย ซึ่งแต่ละหมวดฝ่ายก็สามารถบริหารจัดการได้อย่างเต็มศักยภาพ มีการประชุมหมวดฝ่ายเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ อยู่เสมอ กระจายอำนาจให้นักเรียนในรูปแบบของคณะกรรมการนักเรียน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งและกรรมการโดยตำแหน่ง คือ หัวหน้าห้อง ซึ่งมีอำนาจในการบริหารในห้องเรียนของตนเอง กระจายอำนาจให้ผู้ปกครองด้วยการให้เสนอแนะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารและการพัฒนาโรงเรียน

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ชุมชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือเนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

ภาคผนวก จ
รายชื่อกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์

รายชื่อกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์

กลุ่มผู้บริหาร ประกอบด้วย

1. นายวิรัช เสวตศิลป์	ผู้อำนวยการโรงเรียนสุราษฎร์ธานี 2
2. นายบัญญัติ สุขขัง	ผู้อำนวยการโรงเรียนกาญจนาภิเษกฯ
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. นายชัยวัฒน์ แก้วบัวทอง	ผู้อำนวยการโรงเรียนคอนสแตนตินุสวิทยาลัย
4. นายจุลศักดิ์ สิริมูธา	รักษาการผู้อำนวยการโรงเรียนคีรีรัฐวิทยา ๓
5. นายทศวรรษ ทับเวช	ผู้อำนวยการโรงเรียนพระแสงวิทยา
6. นางปราณี พิมาน	ผู้อำนวยการโรงเรียนพรุพิพิทยาคม
7. นายชัยยุทธ ศรีจักร	ผู้อำนวยการโรงเรียนเวียงสระ

กลุ่มผู้ช่วยผู้บริหาร ประกอบด้วย

1. นายสุชาติ ทวยเจริญ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนสุราษฎร์ธานี 2
2. นายมนตรี วงษ์ปาน	ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนคอนสแตนตินุสวิทยาลัย
3. นางสาวรัญจวนศรี ขุนไชยรักษ์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนกาญจนาภิเษกฯ
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
4. นายพรเลิศ จุ่งพิวัฒน์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนเวียงสระ
5. นายธงชัย ศรีสุข	ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนพรุพิพิทยาคม

กลุ่มตัวแทนครู ประกอบด้วย

1. นางสาวเบญจมาศ แก้วพิชัย	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนคีรีรัฐวิทยา ๓
2. นายวิรัช แสนนวล	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนกาญจนาภิเษกฯ
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. นายบัญญัติ รัตนรัตน์	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนพระแสงวิทยา
4. นายประหัด สุขศรี	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนสุราษฎร์ธานี 2
5. นางวิไล หวานแก้ว	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนเวียงสระ
6. นายไสว หุตางกูร	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนคอนสแตนตินุสวิทยาลัย
7. นายจอม ไทยเกิด	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนพรุพิพิทยาคม

บทคัดย่อ

ศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
เมษายน 2546

การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานระหว่างครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเพื่อประมวลข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 252 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 40 ข้อ และแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อทราบข้อเสนอแนะ ส่วนแบบสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมุติฐานด้วยการทดสอบที (t-test)

ผลการศึกษาค้นคว้า

1. การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ อยู่ในระดับปานกลาง
2. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ระหว่างครูกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ ไม่แตกต่างกัน
3. ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ ควรประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับทิศทางและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่ผู้เกี่ยวข้องโดยผ่านสื่อต่างๆ ควรให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียน และควรให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนการสัมภาษณ์ พบว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทตามหลักการมีส่วนร่วมและหลักการกระจายอำนาจมากที่สุด เนื่องจากเป็นบุคลากรภายในของสถานศึกษา การกระจายอำนาจให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องกำหนดเป็นกฎระเบียบที่ชัดเจนและทำความเข้าใจให้ตรงกันทั้งหน่วยบังคับบัญชาและผู้ปฏิบัติ ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการจัดการศึกษา

**A STUDY OF SCHOOL-BASED MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS
UNDER THE DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION
SURATTHANI PROVINCE**

An Abstract

By

Waroonyupa Winothapan

**Presented to Thaksin University in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Administration**

April 2003

The aims of this research study were: to study School-Based Management of school administrators under the Department of General Education Suratthani Province, to view comparatively the perception of School-Based Management by teachers on the one hand and by fundamental-school boards on the other, and to compile suggestions for improvement of School-Based Management.

The research sample consisted of 252 teachers and fundamental-school board members. The data-gathering instruments were questionnaires and an interview form. One of the questionnaires was a 40-item rating-scale questionnaire, and the other was an open-ended questionnaire to obtain suggestions. The interview form involved in-depth interview. The statistics for data analysis were values of mean and standard deviation, with t-test for hypothesis testing.

Following are the research findings.

1. School-based Management of school administrators as perceived by the teachers and the board members was at a moderate level as a whole and regarding individual components.
2. The teachers and the board members did not differ in their perception of School-Based Management as a whole and regarding individual components.
3. Following are the suggestions on School-Based Management. People concerned should be kept informed of directions and participation in the conduct of education through various media. Students' guardians and the community should be allowed participation in the conduct of education in a clear and concrete way. Budgetary allocations should be provided for the conduct of education in keeping with the schools' desires and needs. Information should be given on the roles and duties of the fundamental-school board. From the interview, the following were found. Teachers' roles are foremost by the principles of participation and power decentralization, as teachers are personnel within the school. The delegation of authority to people concerned must be laid out in clear rules and regulations and exactly understood alike by superior echelon and those at operational level. A problem and obstacle was that those involved lacked knowledge and understanding of their roles and duties in the conduct of education.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาววรุณยุพา	ชื่อสกุล วินิทพรรษ์
เกิดวันที่ 6	เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2506
สถานที่เกิด	อำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	132 / 2 หมู่ที่ 10 ตำบลวัดประดู่ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี โทร. 0-7743-7298
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ 2 ระดับ 6
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนประดู่พิทยาคม สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2522	ม.ศ. 3 โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2524	ม.ศ. 5 โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2528	ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอกภาษาอังกฤษ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2546	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา